

Monitoring landelijke afspraak mobiele telefoons en andere devices in de klas

EINDRAPPORT – EENMETING

ILLA CARRIÓN BRAAKMAN
TON KLEIN
LAUREN DIRIX

ALEXANDER KREPEL
JANNE DE ROODE

ESTHER STRONKHORST
MAREN VAN DE VRIE

CIP-gegevens KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Carrión Braakman, I., Krepel, A., & Stronkhorst, E. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Klein, T., Roode, J. de., Vrie, M. van de., & Dirix, L. Utrecht: Oberon.

Monitoring landelijke afspraak mobiele telefoons en andere devices in de klas

Eindrapport - eenmeting

Amstelveen: Kohnstamm Instituut.

(Rapport 1147, projectnummer 40927)

ISBN 978-94-6321-209-0

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Uitgave en verspreiding:

Kohnstamm Instituut

Keizer Karelplein 1, 1185 HL Amstelveen

Tel.: 020-214 1400

www.kohnstamminstituut.nl

Dataverwerking: Elion.nl

© Copyright Kohnstamm Instituut, 2025

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	1
1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Context	5
1.3 Onderzoeksvragen	7
1.4 Leeswijzer	9
2 Onderzoeksopzet en aanpak	10
2.1 Vragenlijst voor scholen	10
2.2 Focusgroepen	11
2.3 Klankbordgroep	12
3. Het huidige beleid in het voortgezet onderwijs	13
3.1 Respons vragenlijst	13
3.2 Deelname focusgroepen	13
3.3 Resultaten uit de vragenlijst en focusgroepen	14
3.4 Conclusie	36
4 Het huidig beleid in het basisonderwijs	38
4.1 Respons vragenlijst	38
4.2 Deelname focusgroepen	38
4.3 Resultaten uit de vragenlijst en focusgroepen	39
4.4 Conclusie	56
5 Het huidig beleid in het gespecialiseerd onderwijs	58
5.1 Respons vragenlijst	58
5.2 Deelname focusgroepen	58
5.3 Resultaten uit de vragenlijst en focusgroepen	58
5.4 Conclusie	80
Literatuur	82
Bijlagen	84

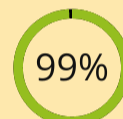
Monitoringsonderzoek Landelijke afspraak mobiele telefoons en andere devices

“Mobiele telefoons en andere devices zijn niet toegestaan in de klas, tenzij ze educatief worden gebruikt tijdens de les of uit noodzaak (zoals extra ondersteuningsbehoeften of medische noodzaak).”

De bedoeling van de afspraak is om mogelijk negatieve effecten van het gebruik van mobiele telefoons tegen te gaan en de positieve effecten van educatief gebruik in stand te houden. In opdracht van OCW hebben Kohnstamm Instituut en Oberon de effecten van de landelijke afspraak gemonitord in het voortgezet onderwijs, basisonderwijs en gespecialiseerd onderwijs. Hiervoor hebben schoolleiders vragenlijsten ingevuld en zijn groepsinterviews gehouden met leraren, ondersteunend personeel, leerlingen en ouders.

Voortgezet onderwijs

- 99% van de VO-scholen heeft een mobielbeleid. Het merendeel van de scholen voert een 'thuis of in de kluis'-beleid of laat telefoons aan het begin van de les inleveren.
- Leerlingen nemen sinds de afspraak minder vaak een telefoon mee naar school.

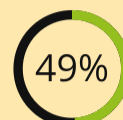
- Het aantal scholen dat niet-educatief telefoongebruik als probleem ziet is sinds de afspraak afgenomen van 62% naar 29%.
- Scholen rapporteren positieve effecten op concentratie (75%), het sociaal klimaat (59%) en –in mindere mate– leerprestaties (28%).
- Educatief gebruik is verminderd of gelijk gebleven; andere (niet-digitale) middelen nemen soms de plek in

- Een deel van de gesproken leraren benoemt ook negatieve effecten:
 - Verhoging werkdruk door handhaving
 - Aanpassingen nodig in communicatie richting leerlingen
 - Toename fysiek pest- en verstorend gedrag

- 49% van de scholen heeft geen tot weinig moeite om beleid te handhaven.
- Scholen noemen als succesfactoren voor uitvoerbaar beleid: duidelijke communicatie, collectieve handhaving en alternatieven voor telefoongebruik in pauzes.

- 51% van de scholen is tevreden over het beleidsinstrument. De afspraak wordt gewaardeerd als "steuntje in de rug", zeker bij het communiceren richting ouders en leerlingen. 33% pleit voor sterkere wetgeving.

Gespecialiseerd onderwijs

- Op 93% van de scholen wordt op dit moment beleid gehandhaafd voor het gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas. De meeste scholen hanteren een verbod op het gehele schoolterrein of laten de telefoon inleveren aan het begin van de les.
- De meeste scholen geven aan uitzonderingen te maken voor medisch of ondersteunend gebruik van devices, zoals hoortoestellen die verbonden zijn met mobiele apparaten of voorleessoftware. Dit is maatwerk voor elke leerling, maar uitzonderingen lijken niet vaak nodig.
- De uitwerking van het beleid verschilt duidelijk tussen de verschillende onderwijssoorten:
- Onderwijssoorten waar (ook) oudere leerlingen zitten zoals het VSO en (V)SO zien een duidelijke afname in het aantal leerlingen dat een mobiele telefoon meeneemt.
- In het SO en SBAO namen leerlingen sowieso al minder vaak een telefoon mee naar school.
- 53% van de VSO en 45% van de (V)SO scholen ziet een positief (zeer) positief effect van de landelijke afspraak op de concentratie en oplettendheid van leerlingen.
- Op leerprestaties ziet 30% van de VSO-scholen en 15% van de (V)SO-scholen een (zeer) positief effect.
- 60% van de VSO-scholen en 47% van de (V)SO-scholen ziet een positief effect op welbevinden en schoolklimaat.
- Voor SBAO en SO geldt dat een groot deel van de scholen geen effect ziet van de afspraak op dit effect niet in te kunnen schatten.
- Er lijkt breed draagvlak te zijn onder leraren, schoolleiders en ouders voor het gevoerde beleid.
- Gesproken leerlingen lijken enigszins verdeeld: sommigen waarderen de nieuwe regels, anderen missen hun telefoon. Deze leerlingen zien wel dat er meer gezelligheid heerst in de school.
- 68% van de scholen in het gespecialiseerd onderwijs is tevreden met de landelijke afspraak als instrument.

Basisonderwijs

- 89% van de BO-scholen heeft een mobielbeleid. De telefoon mag niet op het schoolterrein of wordt ingeleverd aan begin van de les.
- Net als voor de afspraak nemen maar weinig basisschoolleerlingen een telefoon mee naar de klas en zien scholen dit niet als een groot probleem:

'We hebben er gewoon geen last van' (leraar, groep 5/7)

- Aangezien telefoongebruik al niet als groot probleem werd gezien, zien de meeste basisscholen géén effecten van de afspraak op concentratie en leerprestaties.
- 23% van de scholen ziet een positief effect op het welbevinden en het school- en klasklimaat.
- Scholen en leraren ervaren nauwelijks problemen in handhaving. Op 81% van de scholen kost het geen tot weinig moeite om dit te handhaven.
- Smartwatches zijn lastiger te herkennen en worden steeds vaker meegenomen naar school. Hier wordt minder vaak op gehandhaafd dan mobiele telefoons.
- 73% is tevreden met de landelijke afspraak als instrument om met mobiele telefoons en andere devices om te gaan op school.
- Scholen vinden het belangrijk om onderscheid te maken tussen devices van school en devices van leerlingen zelf.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

“Mobiele telefoons en andere devices zijn niet toegestaan in de klas, tenzij ze educatief worden gebruikt tijdens de les of uit noodzaak (zoals extra ondersteuningsbehoeften of medische noodzaak).”

Deze landelijke afspraak werd voor het onderwijs opgesteld om mogelijke negatieve effecten van het gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas tegen te gaan en de positieve effecten van educatief gebruik in stand te houden. De afspraak is onder leiding van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gemaakt met vertegenwoordigers van leraren, bestuurders, ouders en leerlingen. In opdracht van het ministerie van OCW evalueren Kohnstamm Instituut en Oberon in dit onderzoek de werking van de landelijke afspraak en monitoren we de situatie met betrekking tot mobiele telefoons en andere devices in de klas in het voortgezet onderwijs (VO), basisonderwijs (BO) en gespecialiseerd onderwijs (GO).

De resultaten in dit eindrapport maken deel uit van een een langer lopende monitor die zich richt op de werking van de landelijke afspraak over mobiele telefoons (en andere devices) en de situatie met betrekking tot mobiele telefoons in de klas, in het voortgezet onderwijs, basisonderwijs en speciaal onderwijs. Vlak voordat de afspraak in de desbetreffende sectoren van kracht ging, is een nulmeting uitgevoerd (Carrión Braakman et al., 2024). In dit eindrapport presenteren we de stand van zaken omtrent het mobielbeleid op scholen binnen Nederland nadat er voor scholen ruim een half schooljaar is verstreken sinds de officiële inwerkingtreding van de landelijke afspraak.

1.1.1 Inhoud van de landelijke afspraak

Het uitgangspunt van de landelijke afspraak is ‘nee, tenzij’: geen mobiele telefoons en andere devices in de klas tenzij deze educatief worden gebruikt. Daarnaast is maatwerk mogelijk voor leerlingen die, bijvoorbeeld om medische redenen, afhankelijk zijn van hun mobiele telefoon en deze in de klas bij zich moeten houden. De afspraak geldt voor het gebruik van devices in de klas; scholen kunnen daarnaast zelf beslissen om devices in de hele school te verbieden.

Onder educatief gebruik wordt het gebruik van mobieltje en andere devices verstaan dat noodzakelijk is voor de in de die les beoogde leerdoelen. Hierbij is het van belang om in het achterhoofd te houden dat in de praktijk mobiele telefoons op school hiernaast ook nog veelal worden gebruikt voor meer praktische doeleinden, zoals als beveiligingsmaatregel om in te loggen (tweefactorauthenticatie), het gebruik van elektronische leeromgevingen waarin lesmateriaal en roosters zijn weergegeven, of om kluisjes op school te openen.

Met het oog op de zorgbehoeften van leerlingen in het GO is in november 2023 een addendum bij de landelijke afspraak geformuleerd. Deze houdt specifiek in dat mobiele telefoons in de klas in het gespecialiseerd onderwijs niet zijn toegestaan, tenzij leerlingen een medische reden of ondersteuningsvraag hebben die dit noodzakelijk maakt of als het onderdeel is van het educatieve programma. Voorbeelden van uitzonderingen zijn hoortoestellen die verbonden zijn met mobiele apparaten, spraaksoftware, voorleessoftware, of apps en programma's die leerlingen helpen emoties te herkennen of medicatie-inname bij te houden¹.

De afspraak betreft geen (wettelijk) verbod. Scholen worden echter nadrukkelijk opgeroepen om de landelijke afspraak over te nemen en hierop beleid te maken, met input van leraren, leerlingen en hun ouders.

1.1.2 Implementatieproces

De landelijke afspraak werd eerder voor het VO bekend gemaakt² dan voor het BO en GO³ en ging tevens eerder van kracht. Op 1 januari 2024 is de landelijke afspraak in het VO ingegaan. De landelijke afspraak gaat voor het BO en GO in vanaf schooljaar 2024/2025. Het ministerie heeft aangegeven de implementatie te ondersteunen, bijvoorbeeld in de vorm van advies op het gebied van ICT of veranderkunde, en overheidscommunicatie naar ouders, leerlingen, leraren en handreikingen. Zo heeft de VO-raad op diens site een beknopt stappenplan en een Q&A gepubliceerd ter ondersteuning van scholen.⁴ Kennisnet heeft daarnaast een handreiking inclusief stappenplan en overige informatie gepubliceerd in 2019 en sindsdien meermaals geactualiseerd op basis van nieuwe ontwikkelingen en afspraken.⁵ Dit stappenplan kan scholen helpen bij het formuleren van beleid op dit thema. Hierbij wordt benadrukt dat schoolbeleid voor mobieltjes idealiter onderdeel is van een breder beleid en onderwijsvisie van de school (Kennisnet 2017; Saab, 2023). Er is hierdoor geen *one size fits all*-beleid voor scholen en scholen zullen dus verschillen in de vormgeving van het telefoonbeleid. Het is daarom van belang om in kaart te brengen hoe het beleids- en implementatieproces bij verschillende scholen is verlopen en wat hun precieze invulling is van dit beleid.

¹ <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-8b03fa61119a7b7cab8ee429569b79eb5e5dcf58/pdf>

² <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2023/07/04/landelijke-afspraken-mobiele-telefoons-in-de-klas/landelijke-afspraken-mobiele-telefoons-in-de-klas.pdf>

³ <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-40afd317f1a283aa8bb7f8fdddb9fa52ca29439/pdf>

⁴ <https://www.vo-raad.nl/artikelen/q-a-richtlijn-smartphones-in-de-klas>

⁵ <https://www.kennisnet.nl/beleid-en-organisatie/smartphonebeleid-op-school-deze-stappen-helpen-je-op-weg/>

1.2 Context

Vrijwel alle jongeren zijn dagelijks online (CBS, 2020). De meeste jongeren (99%) gebruiken hiervoor hun mobiele telefoon en 96% maakt tevens gebruik van een laptop. Gebruik van devices in de les heeft mogelijk negatieve effecten op leerprestaties (Kates & Coryn, 2018; Kennisrotonde, 2023a), met name voor leerlingen die al lagere schoolprestaties hebben (Beland & Murphy, 2016). Een mogelijke verklaring voor deze effecten op leerprestaties is dat leerlingen tijdens de les afgeleid raken door wat er op hun scherm gebeurt en daardoor zich daardoor minder goed concentreren (Beneito & Vicente Chirivella, 2022). Het gebruik van mobiele telefoons in de klas kan daarnaast schadelijk zijn voor het welbevinden van de leerling of de leraar-leerling relatie (Gao et al., 2014).

Concentratie is cruciaal voor leren. Leren is het product van het verwerken van informatieve prikkels (Kirschner, 2023). Om een prikkel te verwerken, moet er echter wel aandacht aan worden gegeven. Als leerlingen in de klas alleen letten op hun mobiele telefoon en niet op de leerstof, wordt de prikkel niet waargenomen of verwerkt. Doordat de zelfregulatie van jongeren nog in ontwikkeling is (Casey & Claudle, 2013), zijn zij vaak niet in staat om weerstand te bieden aan afleidende prikkels van bijvoorbeeld mobiele telefoons. Uit Nederlands onderzoek blijkt inderdaad dat jongeren zich meer afgeleid voelen naarmate ze meer op hun mobiele telefoon zitten (Siebers, Beyens, & Valkenburg, 2024). Bijna 40% van de Nederlandse jongeren geeft bovendien aan met regelmaat minder tijd te besteden aan huiswerk of het leren voor schooltoetsen doordat zij op hun mobiele telefoon bezig zijn (Boer et al., 2022).

1.2.1 Effecten van een verbod op mobiele telefoons

Vanwege de mogelijk negatieve effecten van mobiele telefoons op leerprestaties is er in verschillende landen onderzoek gedaan naar het effect van een verbod op zowel het *gebruik* als *bezit* van mobiele telefoons op school. Enkele Engelse en Spaanse studies naar leerlingen in het voortgezet onderwijs wijzen erop dat een verbod op *bezit* van mobiele telefoons tijdens schooltijd samenhangt met betere schoolprestaties (Beland & Murphy, 2016; Beneito & Vicente-Chirivella, 2022). Met name bij de lager presterende leerlingen leidde een dergelijk verbod tot verhoogde leerprestaties (Beland & Murphy, 2016). Mogelijk zijn lager presterende leerlingen sneller afgeleid of hebben ze een lagere zelfcontrole (Heckman & Kautz, 2012), waardoor telefoongebruik leidt tot meer afleiding en dus een grotere afname in leerprestaties. Aangezien de hoger presterende leerlingen minder negatieve effecten lijken te ondervinden van telefoongebruik, zou een telefoonverbod positieve effecten kunnen hebben op kansengelijkheid (Beland & Murphy, 2016).

Aan de andere kant vond een Zweedse studie juist geen effect (positief noch negatief) van een algeheel telefoonverbod op leerprestaties (Kessel et al., 2019). Deze studie keek naar een verbod op *gebruik* in plaats van *bezit* van mobiele telefoons op school. In Zweden werd ten tijde van deze studie ingezet op een gestructureerd gebruik van mobiele telefoons op school die verweven is met de onderwijscurricula en onderwijsvisie.⁶ Dit soort gestructureerd

⁶ Inmiddels heeft de Zweedse overheid echter laten weten devices verder de school uit te bannen. Er wordt een lijn ingezet waarin mobiele telefoons op het schoolterrein verboden zijn, en kritischer gekeken wordt naar de meerwaarde van de inzet van devices in het onderwijs.
<https://www.government.se/articles/2024/02/government-investing-in-more-reading-time-and-less-screen-time/>

gebruik, waarbij een device gedurende de lestijd zo veel mogelijk voor leertaken gebruikt wordt, lijkt minder gevoelig te zijn voor afleiding (Kennisrotonde 2023b). Het is mogelijk dat het verbieden van dit soort ‘verantwoord’ gebruik dus weinig effectief is.

Naast effecten op leerprestaties is er een mogelijk negatief effect van telefoongebruik op het welbevinden van leerlingen (Kennisrotonde 2023b). Zo werden er in Spanje minder pesterijen geobserveerd na invoering van een telefoonverbod (Beneito & Vicente-Chirivella, 2022). Ook ander onderzoek uit Tsjechië en de Verenigde Staten wijst uit dat een verbod op telefoongebruik in de klas (dan wel de hele school) kan leiden tot directere communicatie tussen leerlingen, minder stress en meer concentratie (Cakirpaloglu et al., 2020; Huey & Giguere, 2022). Een review van 22 studies in het primair en voortgezet onderwijs vond daarentegen geen overtuigend bewijs dat een verbod op bezit van mobiele telefoons tijdens schooltijd het welbevinden van leerlingen verhoogt en online pestgedrag vermindert (Campbell et al., 2024).

Naar aanleiding van de landelijke afspraak in Nederland, is op twee VO-scholen in de omgeving Nijmegen een vragenlijst uitgezet onder leerlingen, ouders en leraren (Pouwels et al., 2024). Deze vragenlijst is uitgezet vlak voor de afspraak van kracht ging en drie maanden later. Hieruit blijkt dat leerlingen, ouders en leraren zowel voordelen als nadelen zien van het ‘thuis of in de kluis’-beleid dat bij hen op school wordt gehanteerd. Als voordelen worden met name minder afleiding en verbeterde interacties tussen leerlingen benoemd. Nadelen die na drie maanden nog werden ervaren, betreffen beperkte informatietoegang en beperkte bereikbaarheid. Het onderzoek benadrukt de noodzaak van maatwerk in de implementatie en handhaving van het beleid, en het betrekken van (VO-) leerlingen en ouders bij het opstellen van beleid. Dit wordt ook benadrukt in internationale studies (Sheng & Lipscombe, 2024).

1.2.2 Educatief gebruik van mobiele telefoons

Een doordachte inzet van mobiele telefoons in de klas kan ook educatieve doeleinden dienen, mits deze gericht worden toegepast. Uit verschillende overzichtsstudies blijkt dat educatief gebruik van mobiele telefoons in de klas samenhangt met onder meer een hogere motivatie, welbevinden van leerlingen en leerprestaties, in zowel het basis- als voortgezet onderwijs (Wang et al., 2023; Yang & Xiang, 2024). Daarnaast lijkt de kans op afleiding klein wanneer mobiele telefoons en andere devices gestructureerd worden ingezet en ter ondersteuning van het leerproces (Kay & Schellenberg, 2017).

Digitale geletterdheid is tegenwoordig bovendien één van de basisvaardigheden in het Nederlandse onderwijs. Adequaat kunnen omgaan met een mobiele telefoon en andere devices is hier onderdeel van (Pijpers et al., 2021). Leren omgaan met mobiele telefoons en andere devices kan daarmee dus ook een educatief doel op zich zijn, en daarmee een reden om (gericht) telefoons te gebruiken in een les. Het is belangrijk om leraren bij het invoeren van beleid te raadplegen over hoe je de telefoon en andere devices voor educatieve doeleinden kan betrekken in de les, zo blijkt uit een systematische review van acht studies (Sheng & Lipscombe, 2024).

1.2.3 Mobielbeleid voor ingang landelijke afspraak

Uit de nulmeting weten we dat vrijwel alle scholen goed op de hoogte waren van de nieuwe landelijke afspraak over het verbieden van het gebruik van de mobiele telefoon in de klas (Carrión Braakman et al., 2024). Sterker nog, een groot deel van de scholen had al beleid laten ingaan vóór de officiële ingang van de landelijke afspraak, of was dit van plan. Een meerderheid van de VO-scholen ervoer het gebruik van mobiele telefoons als een probleem en verwachtte dan ook een positief effect van de landelijke afspraak op de leerprestaties van leerlingen, evenals op het welbevinden en school- en klasklimaat. Sommige scholen die al beleid hadden ingevoerd vóórdat de landelijke afspraak in ging, meldden een toename in concentratie en sociale interactie tussen leerlingen. Aan de andere kant leken opstootjes tussen leerlingen ook vaker voor te komen. Op scholen in het basisonderwijs en gespecialiseerd onderwijs nemen leerlingen minder vaak een telefoon mee naar school, en verwachtten scholen een minder uitgesproken effect op bijvoorbeeld de leerprestaties. Een uitzondering hierop was het VSO, waar meer leerlingen een telefoon hebben en meenemen. Hier werd een groter effect verwacht dan in de andere onderwijssoorten.

In deze eenmeting gaan we in op de situatie nadat de landelijke afspraak is ingegaan en scholen tijd hebben gehad om het beleid in te voeren. We gaan hierbij na in hoeverre de verwachtingen zijn uitgekomen, geven een completer beeld van hoe het beleid er in de praktijk uit ziet, hoe het tot stand is gekomen, en wat de ervaringen zijn van verschillende betrokkenen.

1.3 Onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is om de werking van de landelijke afspraak over mobiele telefoons en andere devices in de klas in het VO, BO en GO te monitoren. De onderzoeksvragen zijn onderverdeeld in een drietal thema's:

- **Kennis van en draagvlak** voor afspraken rondom mobiele telefoons en andere devices in de klas;
- **Beleidsvoorbereiding en implementatie** van afspraken rondom mobiele telefoons en andere devices in de klas;
- Ervaringen en meningen van scholen over het **instrument van breed gedragen afspraken** rondom mobiele telefoons en andere devices in de klas

Vier van de onderstaande onderzoeksvragen waren alleen relevant binnen de nulmeting of werden hierbinnen al voldoende beantwoord. Deze informatie is dus niet opnieuw opgevraagd voor de eenmeting. Deze vragen zijn gemarkeerd met een *.

Kennis van en draagvlak voor afspraken rondom mobiele telefoons in de klas

1. Zijn de scholen op de hoogte van de gemaakte afspraken (zoals beschreven in de brief op 4 juli 2023 naar de Tweede Kamer) over het verbieden van het gebruik van de mobiele telefoon in de klas van af 2024? *

2. Ervaren de scholen problemen met het gebruik van de mobiele telefoon op hun school? (denk hierbij aan mogelijke sociale problemen, problemen met concentratievermogen van leerlingen, de mate waarin ervaringen verschillen tussen leerjaren en schooltypen)
3. Verwachten scholen positieve effecten van een mobielverbod? Zo ja, welke?*

Beleidsvoorbereiding en implementatie van afspraken rondom mobiele telefoons in de klas

4. Hoeveel scholen, te specificeren naar onderwijssoort, hebben het beleid al laten ingaan vóórdat de landelijke afspraak van kracht ging?*
5. Hoe ziet dit beleid eruit (in lijn met landelijk afspraken of een variatie daarop)?
6. Hoe hebben scholen “educatief gebruik” van mobiele telefoons in de klas verder uitgewerkt?
7. Hoe vaak en wanneer gebruiken leerlingen hun mobiele telefoon in de klas? Is er sprake van educatief gebruik? Zo ja, hoe vaak en op welke manier?
8. Hoe vaak en wanneer gebruiken leraren hun mobiele telefoon in de klas? Is er sprake van educatief gebruik? Zo ja, hoe vaak en op welke manier?

Voor de scholen die het verbod al hebben laten ingaan:

9. Hoe is het proces bij de beleidsvorming verlopen? Wat waren succesfactoren en obstakels?
10. Hoe lang is de school bezig geweest met de beleidsvorming?
11. Hoe zijn leraren, ouders en leerlingen betrokken bij de beleidsvorming?
12. Hoe wordt er gedifferentieerd in de uitwerking van het beleid?
13. Hoe is de implementatie verlopen? Wat waren succesfactoren en obstakels?
14. Zijn er problemen met het handhaven van het verbod?
15. Hoe vaak wordt gebruik gemaakt van de regel dat de mobieltjes bij uitzondering gebruikt mogen worden? Wie beslist over deze uitzonderingen?
16. Is een verbod ook van toepassing op andere devices zoals laptops en smartwatches?

Voor de scholen die het verbod nog niet hebben laten ingaan:

17. Zijn de scholen al begonnen met voorbereiding van de regeling op het verbod?*
18. Hoe zijn leraren, ouders en leerlingen betrokken bij de beleidsvorming?
19. Tegen welke problemen lopen de scholen aan bij de beleidsvorming?
20. Ervaren scholen de ondersteuning als voldoende? Welke ondersteuning en hulpbronnen hebben scholen nodig om effectief beleid te kunnen opstellen?
21. Hoe worden uitzonderingen voor leerlingen die afhankelijk zijn van het mobieltje geregeld? Wie beslist daarover?
22. Waarom hebben de scholen het mobielbeleid nog niet laten ingaan?
23. Wanneer zijn de scholen van plan het mobielbeleid in te laten gaan, wat is de beoogde invoerdatum?
24. Tegen welke problemen lopen de scholen aan bij de implementatie?
25. Welke ondersteuning en hulpbronnen hebben scholen nodig om effectief beleid te kunnen implementeren?*
26. Wanneer plant de school het verbod in te laten gaan?

Ervaringen en meningen van scholen over het instrument van breed gedragen afspraken rondom mobiele telefoons en andere devices in de klas

27. In hoeverre ervaren de schoolleiders/leraren het verbieden van mobiele telefoons in de klas als een maatregel die bijdraagt aan het concentratievermogen en de leerprestaties van leerlingen en het sociale klimaat in de klas?
28. Ervaren schoolleiders/leraren neveneffecten van deze afspraak?
29. Zijn scholen in het voortgezet onderwijs tevreden over de huidige afspraken of vinden zij dat er wetgeving moet komen?

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is opgedeeld in vijf hoofdstukken. In dit eerste hoofdstuk hebben we de landelijke afspraak rondom het gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas toegelicht, en bespraken we de onderzoeksvragen. In het tweede hoofdstuk bespreken we onze werkwijze. We bespreken de resultaten van het voortgezet onderwijs, basisonderwijs en het gespecialiseerd onderwijs in losse hoofdstukken (3 tot en met 5). Hierbij bespreken we eerst het voortgezet onderwijs, aangezien de landelijke afspraak in deze sector als eerste van kracht ging. Elk hoofdstuk eindigt met een conclusie per sector, op basis van bevindingen uit zowel de nulmeting als eenmeting. In de bijlage trekken wij een vergelijking tussen onze steekproef en de landelijke verdeling van schoolvestigingen.

2 Onderzoeksopzet en aanpak

Deze monitor richt zich op de werking van de landelijke afspraak over mobiele telefoons (en andere devices) en de situatie met betrekking tot mobiele telefoons in de klas, in het voortgezet onderwijs, basisonderwijs en speciaal onderwijs. De werking is in kaart gebracht door per sector een nulmeting uit te voeren over het beleid vóór ingang van de landelijke afspraak (maar nadat de afspraak is aangekondigd), gevolgd door een eenmeting die een ongeveer een half schooljaar ná ingang van de landelijke afspraak wordt uitgevoerd.

In dit rapport presenteren wij de bevindingen uit de eenmeting en trekken wij waar mogelijk een vergelijking met de bevindingen uit de nulmeting. Over deze bevindingen is eerder gerapporteerd in een tussenrapport (Carrión Braakman et al., 2024). De focus van de nulmeting lag op het inventariseren en verkennen van de stand van zaken vóórdat de landelijke afspraak over mobiele telefoons en andere devices in de klas inging. De focus van deze eenmeting ligt op het schetsen van een breed beeld rondom de stand van zaken van afspraken over mobiele telefoons en andere devices in de klas nádat de landelijke afspraak van kracht is gegaan. De eenmeting is voor het VO uitgevoerd in het najaar van 2024 (en begin 2025 voor de focusgroepen), ruim een half schooljaar nadat de landelijke afspraak daar van kracht ging. Voor het BO en GO vond de eenmeting in het voorjaar van 2025 plaats, ongeveer een half schooljaar nadat de landelijke afspraak in deze sectoren inging.

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, hebben we bij de eenmeting gebruik gemaakt van een combinatie van twee verschillende onderzoeksmethoden: Schoolleiders en ICT-coördinatoren zijn bevraagd in een digitale vragenlijst om een beeld te schetsen van het beleid dat scholen hebben (voor en na de landelijke afspraak). Daarnaast bieden we ruimte aan andere perspectieven middels een beperkt aantal focusgroepen in elke sector met leerlingen, ouders en onderwijspersoneel. Deze combinatie maakt het mogelijk om een representatief beeld te geven van de stand van zaken op basis van de ingevulde vragenlijsten enerzijds, en ook een bredere context en achtergrondinformatie te geven aan deze antwoorden met inzichten die zijn opgehaald in de focusgroepen.

2.1 Vragenlijst voor scholen

2.1.1 Constructie vragenlijst

De vragenlijst is gericht aan de persoon binnen de school die verantwoordelijk is voor het beleid rondom mobiele telefoons en overige devices, zoals schoolleiders. In de vragenlijst werd gevraagd naar de kennis en draagvlak van scholen met betrekking tot de landelijke afspraak, het huidige beleid van scholen rondom mobiele telefoons en andere devices, de

implementatie van dit beleid, en naar de gepercipieerde opbrengsten van de landelijke afspraak. Om de invultijd zoveel mogelijk te beperken, bestond de vragenlijst met name uit gesloten vragen. Bij enkele vragen konden respondenten echter hun antwoord verder toelichten.

De vragenlijst werd eerder binnen het VO uitgezet dan binnen het BO en GO. De vragenlijsten zijn grotendeels identiek. De vragenlijst voor het BO en GO is aangescherpt op basis van de uitkomsten van de vragenlijst voor het VO en aanvullende vragen die relevant zijn voor specifiek de sector BO/GO.

2.1.2 Uitzetten vragenlijst

Om voor het BO bevragingslast te beperken is ten eerste een steekproef getrokken van 1549 van de in totaal 6148 basisschoolvestigingen in Nederland. Hiervoor is een steekproef getrokken op basis van achterstandsscores, in deze steekproef zijn scholen met een lagere of hogere achterstandsscore evenredig gerepresenteerd. Deze steekproef bestond uit scholen die nog niet eerder benaderd waren voor de nulmeting. Daarbovenop hebben wij de 286 scholen benaderd die in de nulmeting aangaven opnieuw de vragenlijst in te willen vullen voor de eenmeting. Om betekenisvolle uitspraken te kunnen doen over het VO en GO, was het noodzakelijk om alle vestigingen binnen deze twee sectoren te benaderen.

De vragenlijst voor het VO stond open van 8 oktober tot en met 14 november 2024. De vragenlijst voor het BO en het GO stond open van 14 januari tot en met 14 februari 2025. De vragenlijst werd per mail uitgezet door ELION. Wanneer de vragenlijst niet ingevuld werd, kreeg men zowel na één als twee weken een reminder om dit alsnog te doen.

2.1.3 Analyse vragenlijst

We hebben de data van de vragenlijst middels beschrijvende statistieken geanalyseerd. De resultaten worden apart beschreven voor het VO, BO en GO. Binnen deze sectoren hebben we onderscheid gemaakt tussen de verschillende onderwijssoorten op basis van relevante uitkomsten. Zo hebben we binnen het GO de data uitgesplitst tussen SBO, SO, VSO en (V)SO (scholen die SO én VSO aanbieden). Binnen het VO rapporteren we de bevindingen alleen apart per aangeboden onderwijsniveau als wij significante verschillen vonden tussen onderwijssoorten.

In de vragenlijsten zaten enkele vragen met de optie 'anders, namelijk...'. Bij deze vragen konden respondenten verder toelichten hoe het opgestelde beleid op hun school afweek van de landelijke afspraak. Waar mogelijk hebben wij deze antwoorden gehercodeerd tot een aparte antwoordcategorie. De overige antwoorden hebben wij samenvattend beschreven.

2.2 Focusgroepen

Aanvullend aan de vragenlijst zijn er focusgroepen gehouden met verschillende doelgroepen die in de dagelijkse praktijk te maken hebben met het mobielbeleid: leraren, onderwijsondersteunend personeel (in het vo), leerlingen en ouders. Per focusgroep hebben we gestreefd naar een deelnemersaantal van zes tot acht personen, maar waren we afhankelijk van de bereidwilligheid van de verschillende doelgroepen.

2.2.1 Voortgezet onderwijs

De werving van leraren en onderwijsondersteunend personeel is via de vragenlijst gedaan. Scholen konden aangeven benaderd te willen worden voor een verdiepend gesprek, waarna zij een uitnodiging voor de gesprekken ontvingen met de vraag het te verspreiden onder het personeel op de school. De werving van VO-leerlingen is gegaan via het LAKS, die ook een aanmeldlink heeft verspreid onder geïnteresseerden, of via de school. De ouders van VO-leerlingen zijn benaderd door Ouders & Onderwijs. Er zijn zes online focusgroepen georganiseerd in het VO. De focusgroepen zijn gehouden in de periode van 27 januari tot 6 februari, ruim een jaar na het ingaan van de landelijke afspraak. De focusgroepen zijn opgesplitst naar functie/ rol van de deelnemers. Er zijn twee focusgroepen gehouden met leraren, twee met onderwijsondersteunend personeel, een met leerlingen en een met ouders. Op alle scholen van de deelnemers geldt er een vorm van mobielbeleid.

2.2.2 Basisonderwijs

De werving van leraren is via de vragenlijst verlopen. Ook de werving van ouders is via de scholen verlopen. Scholen konden aangeven benaderd te willen worden voor een verdiepend gesprek, waarna zij in maart 2025 een uitnodiging voor het gesprek ontvingen met de vraag het te verspreiden onder leraren en ouders. Dit waren in totaal 31 scholen. Ook is aan deze scholen gevraagd of er een gesprek kon worden ingepland met leerlingen. Omdat reacties voor deelname aan de focusgroepen door leraren en ouders achterbleven, zijn alle scholen ook telefonisch benaderd. In de eenmeting zijn vijf (groeps)interviews gehouden met leraren, een online focusgroep met ouders en een fysieke focusgroep met bovenbouwleerlingen. Op alle scholen geldt er een vorm van mobielbeleid. De focusgroepen/(groeps)interviews zijn gehouden in de periode van 2 tot 22 april.

2.2.3 Gespecialiseerd onderwijs

De werving van alle doelgroepen in het gespecialiseerd onderwijs is via de vragenlijst gedaan. Scholen konden aangeven benaderd te willen worden voor een verdiepend gesprek, waarna zij in maart een uitnodiging voor de gesprekken ontvingen met de vraag het te verspreiden onder het personeel op de school en ouders. Daarnaast zijn deze scholen gevraagd of wij een keer langs mochten komen voor een focusgroep met leerlingen op locatie. Via Ouders & Onderwijs is een extra oproep uitgezet. De focusgroepen zijn gehouden in de periode van 2 tot en met 16 april. In de eenmeting zijn twee online focusgroepen en een individueel interview gevoerd met leraren, een online focusgroep met ouders, en twee fysieke focusgroepen met leerlingen.

2.3 Klankbordgroep

Ter ondersteuning van dit onderzoek is een klankbordgroep opgesteld. De klankbordgroep bestaat uit belangrijke spelers in het veld: de VO-raad, Stichting Platform vmbo, Kennisnet, de Sectorraad Praktijkonderwijs, Ouders & Onderwijs, LAKS, de Aob, CNV Onderwijs, FvOV, PO-Raad, LBVSO, Sectorraad GO, AVS, Siméa, VIVIS en Stem van de vso-leerling. Dit zijn tevens de partijen die de landelijke afspraak hebben opgesteld. De klankbordgroep is betrokken geweest bij de voorbereiding van de vragenlijst en focusgroepen/groepsinterviews, en bij het bespreken van de tussentijdse bevindingen van zowel de nulmeting als de eenmeting.

3 Het huidige beleid rond mobieltjes en andere devices in het voortgezet onderwijs

In dit hoofdstuk delen wij de bevindingen uit de focusgroepen en vragenlijst, die onder alle scholen binnen het voortgezet onderwijs (VO) in Nederland is uitgezet, ongeveer een jaar nadat de landelijke afspraak in het VO van kracht ging.

3.1 Respons vragenlijst

In totaal is de vragenlijst voor de eenmeting binnen het VO op 317 scholen ingevuld. De vragenlijst is door 275 respondenten tot het einde ingevuld. De vragenlijst is gericht aan de persoon binnen de school die verantwoordelijk is voor het beleid rondom mobiele telefoons en overige devices. De vragenlijst is meestal door directeuren, afdelingsleiders en teamleiders ingevuld. Daarnaast vulden ook enkele leraren, kwaliteitszorgmedewerkers en ICT-coördinatoren de vragenlijst voor hun vestiging in.

De vestigingen die de vragenlijst hebben ingevuld, vormen samen in redelijke mate een representatieve afspiegeling van Nederlandse VO-scholen. Dit blijkt uit een vergelijking tussen onze steekproef en de landelijke verdeling van schoolvestigingen op regio, onderwijssoort, stedelijkheid en leerlingenaantal (zie Bijlage). Wij rapporteren in dit hoofdstuk alleen de bevindingen per onderwijssoort wanneer wij statistisch significante verschillen vonden tussen deze groepen.

3.2 Deelname focusgroepen

Om een beeld te krijgen van de ervaringen van betrokkenen bij het uitvoeren van het beleid zijn zes focusgroepen gehouden: twee focusgroepen met leraren, twee met ondersteunend personeel, een met leerlingen en een met ouders. In totaal zijn er twaalf leraren gesproken en negen medewerkers met een ondersteunende functie. De scholen waar zij werkzaam zijn varieerden van praktijkonderwijs tot het gymnasium. Een aantal respondenten werkten op dezelfde school, hier is rekening mee gehouden bij de analyse. Alle scholen hadden een vorm van mobielbeleid. De meeste deelnemende scholen komen uit Gelderland (7 scholen) en Groningen (5), daarnaast is er gesproken met scholen in Utrecht (3), Noord-Holland (3), Flevoland (2) en Noord-Brabant (1). Er deden daarnaast drie leerlingen mee aan de focusgroep en twee ouders. Alle leerlingen volgden onderwijs op het VWO.

3.3 Resultaten uit de vragenlijst en focusgroepen

We geven met iconen aan of de bevindingen afkomstig zijn uit:

- de vragenlijst
- de focusgroep

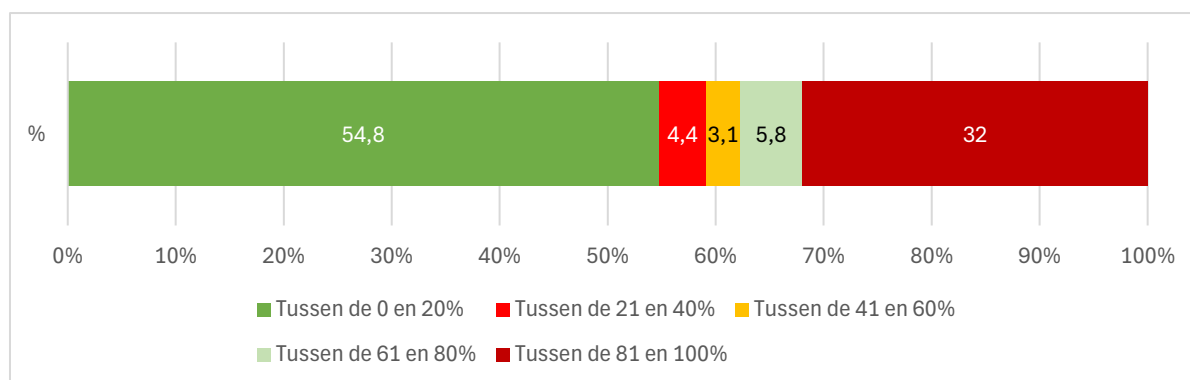
3.3.1 Huidig gebruik mobiele telefoons en andere devices

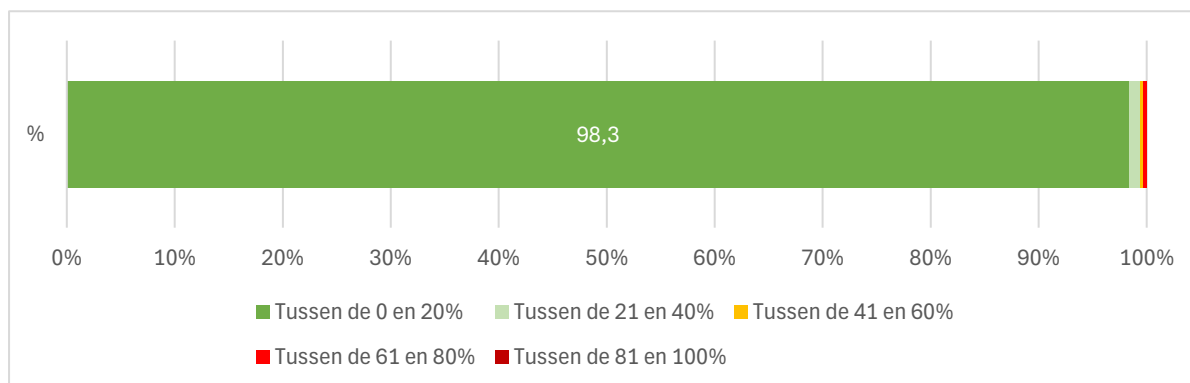
Om een beter beeld te krijgen van het huidige gebruik van mobiele telefoons en andere devices, is in de eenmeting ten eerste opgevraagd hoeveel leerlingen op school ongeveer mobiele telefoons of andere devices in de klas meenemen, wanneer hier géén medische noodzaak voor is. Hier is duidelijk een tweedeling te zien. Bij ongeveer de helft van de scholen komt dit niet tot nauwelijks voor (54,8%), terwijl bij een derde van de scholen juist de overgrote meerderheid van de leerlingen een mobiele telefoon meeneemt (zie Figuur 1).

Volgens scholen nemen maar weinig leerlingen een telefoon of andere device mee uit medische noodzaak (zie Figuur 2); vrijwel alle scholen schatten dat maar tussen de 0 en 20% van de leerlingen dit doet.

Figuur 1: Hoeveel leerlingen nemen op jullie school ongeveer mobiele telefoons of andere devices mee in de klas zonder medische noodzaak? (n=294)

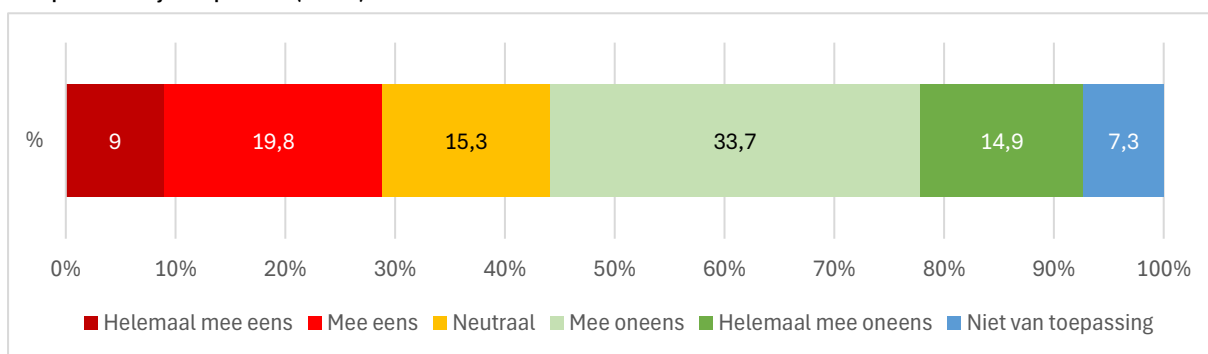
Figuur 2: Hoeveel leerlingen nemen gemiddeld op jullie school mobiele telefoons of andere devices mee in de klas uit medische noodzaak?* (n=293)

* Bijvoorbeeld spraaksoftware, toegankelijkheidsapps voor leerlingen met mobiliteitsproblemen, hoortoestellen en bijbehorende digitale hulpmiddelen

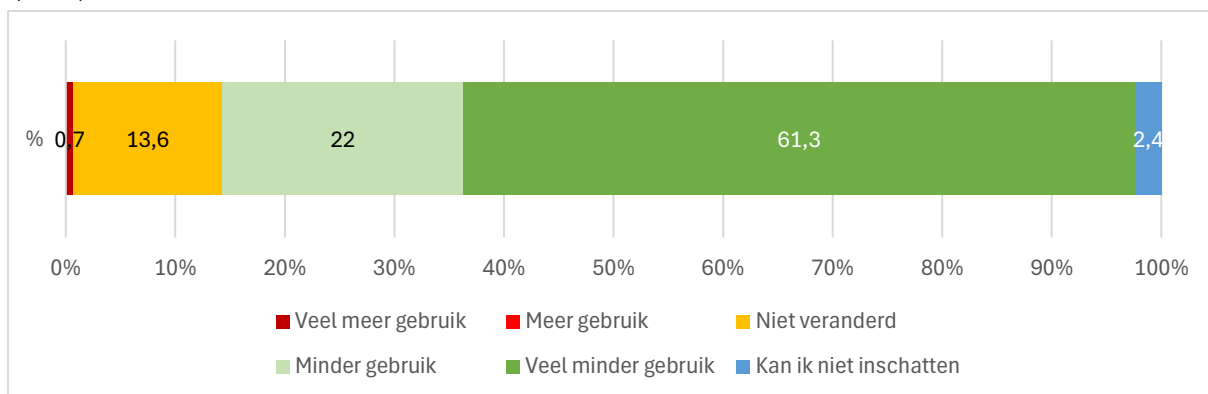
Om te achterhalen of scholen problemen ervaren met het gebruik van mobiele telefoons op hun school, zijn in de vragenlijst stellingen aan scholen voorgelegd die ingaan op de mate waarin scholen het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons als probleem ervaren en de mate waarin mobiele telefoons een belangrijk onderdeel zijn van hun onderwijspraktijk. Een minderheid van de scholen is het (helemaal) eens met de stelling dat het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons bij hen een probleem is, namelijk 28,8% (zie Figuur 3). Ten tijde van de nulmeting was dit nog 62,5%. Dat niet-educatief gebruik als een minder groot probleem wordt gezien, kan mogelijk verklaard worden doordat het mobiele telefoongebruik op school is afgenomen. 83,3% van de scholen geeft aan dat er (veel) minder niet-educatief gebruik is van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de landelijke afspraak (zie Figuur 4).

Figuur 3: In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? Het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices is een probleem bij ons op school. (n=288)

* Antwoordoptie 'niet van toepassing' is in de vragenlijst geformuleerd als 'niet van toepassing: bij ons op school nemen leerlingen nooit mobiele telefoons of andere devices mee'.

Figuur 4: In hoeverre is het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de afspraak veranderd? (n=287)*

* Deze vraag is ook gesteld aan de drie scholen die (nog) geen beleid in hebben laten gaan. Deze scholen hebben allen voor 'niet veranderd' gekozen.

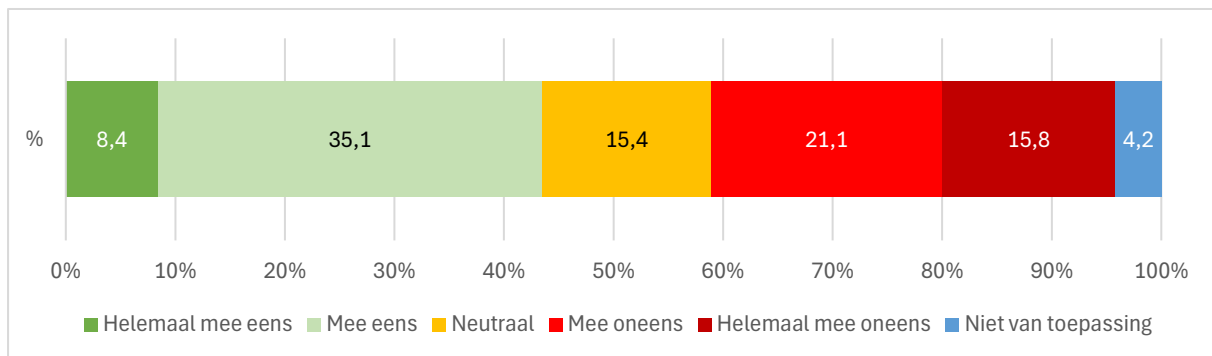
Ook uit de focusgroepen bleek dat leraren en ondersteunend personeel het idee hebben dat het telefoongebruik tijdens de les of de gehele schooldag van leerlingen sinds de landelijke afspraak is afgenomen. Wanneer leerlingen hun telefoon aan het begin van de les moeten inleveren, kunnen zij niet meer stiekem op hun telefoon, zoals dat voor de afspraak wel kon. Uit de focusgroep met leerlingen bleek echter dat zij een minder sterke daling in het telefoongebruik ervaren. Zij geven aan dat veel leerlingen hun telefoon in hun tas laten, en hier ook gebruik van maken wanneer de leraar niet oplet. De medewerkers op scholen zijn zich er van bewust dat leerlingen hun telefoon lang niet altijd thuis of in de kluis laten, maar

geven aan dat dit niet als probleem wordt ervaren, zolang de telefoons niet zichtbaar zijn 'Het gaat er gewoon om dat je niet constant met dat ding in je hand zit en afgeleid wordt' (ondersteunend personeel op een havo/vwo school).

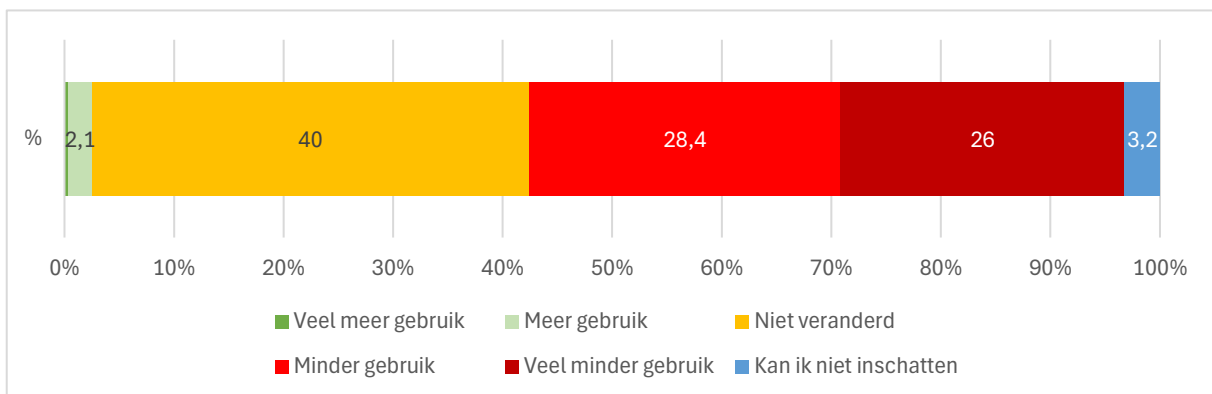
Op 43,5% van de scholen wordt educatief gebruik als een belangrijk onderdeel gezien van de onderwijspraktijk (mee eens of helemaal mee eens, zie Figuur 5). Ten tijde van de nulmeting was dit nog 28%. Dit is opvallend, omdat bijna alle scholen tegelijkertijd aangeven dat het educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de afspraak niet is veranderd (40%) of zelfs is verminderd (54,4%, zie Figuur 6).

Figuur 5: In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? Het educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices is een belangrijk onderdeel in onze onderwijspraktijk. (n=285)

* Antwoordoptie 'niet van toepassing' is in de vragenlijst geformuleerd als 'niet van toepassing: bij ons op school worden mobiele telefoons en andere devices nooit ingezet voor educatief gebruik.

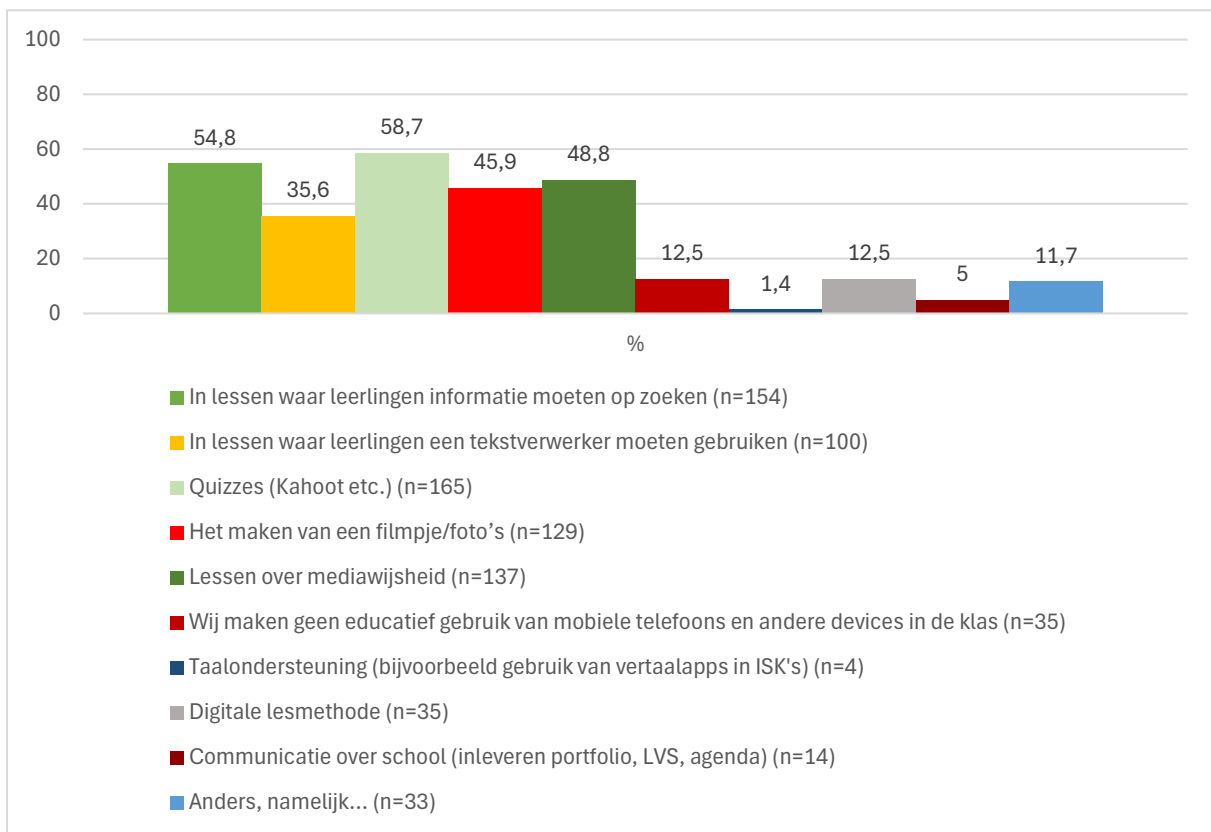
Figuur 6: In hoeverre is het educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de afspraak veranderd? (n=285)*

* Deze vraag is ook gesteld aan de drie scholen die (nog) geen beleid in hebben laten gaan. Deze scholen hebben allen voor 'niet veranderd' gekozen.

Op school wordt op verschillende manieren educatief gebruik gemaakt van mobiele telefoons en andere devices in de klas (zie Figuur 7). De meest genoemde manieren betreffen de inzet van devices in lessen waar leerlingen zelf informatie op moeten zoeken, voor quizen, voor het maken van filmpjes/foto's en in lessen over mediawijsheid. Daarnaast gaven 33 respondenten een antwoord dat niet hoorde bij een van de voorgelegde categorieën, zoals educatief gebruik van laptops/Chromebooks tijdens de les (n=18).

Figuur 7: Op wat voor manier maken jullie op school educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 806 antwoorden gegeven door 281 respondenten.

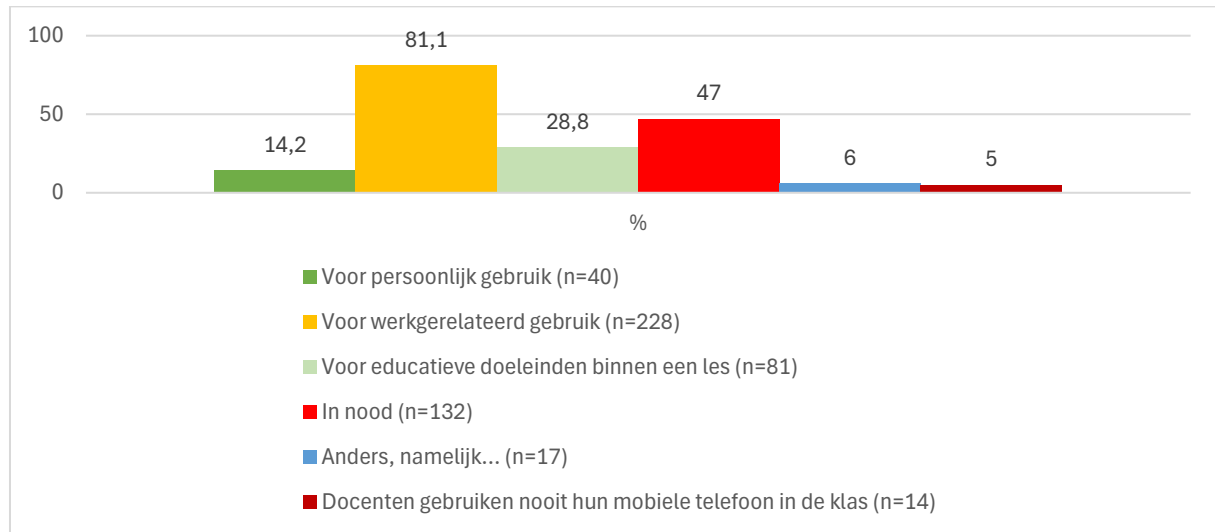

Een aantal van de leraren gaf aan dat zij soms voor educatieve doeleinden gebruik maken van de telefoon. Leerlingen mogen bijvoorbeeld foto's maken van opdrachten of mogen een video maken wanneer dit voor een opdracht moet. Wel moeten leerlingen hier ontheffing voor krijgen van hun leraar en zij mogen dus niet zonder toestemming hun telefoon gebruiken. Door het mobielbeleid zijn leraren zich bewuster geworden over het wel of niet inzetten van telefoons voor educatieve doeleinden: *'Op het moment dat we Kahoot! hadden [was het] pak je telefoon er maar even bij, nu denk je daar wel meer over na.'* (leraar op een praktijkschool). Daarnaast geven de deelnemers aan dat veel van de functies van de telefoon kunnen worden overgenomen door andere devices of middelen, zoals het inzetten van uitwissbare bordjes om een quiz te doen in de klas. Dit gebeurt echter niet op elke school. Leerlingen geven dan ook aan dat zij de interactieve lessen missen, *'omdat docenten toch vaak niet weten hoe ze dan een les interactief moeten maken los van een Kahoot!'* (leerling 3 VWO).

Tot slot is in de vragenlijst gevraagd op wat voor manier leraren hun mobiele telefoons in de klas gebruiken. De meeste leraren gebruiken hun mobiele telefoon (in ieder geval) voor werkgerelateerd gebruik; dit antwoord is door 81,1% van de scholen gekozen (zie Figuur 8). Een klein deel van de respondenten (n=17) koos voor de antwoordoptie 'anders, namelijk' en lichtte dit antwoord toe. Daarbij ging het vooral over het gebruik van telefoon om in te kunnen loggen in het systeem (tweefactorauthenticatie) (n=12).

Figuur 8: Op wat voor manier gebruiken leraren hun mobiele telefoon in de klas?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 512 antwoorden gegeven door 280 respondenten.

Uit de focusgroepen kwam naar voren dat een telefoonverbod voor medewerkers niet als realistisch wordt ervaren door leraren. Vergelijkbaar met de resultaten uit de vragenlijst gebruiken veel medewerkers hun telefoon voor werkgerelateerde doeleinden. Zo hebben medewerkers hun telefoon nodig om in contact te kunnen staan met andere medewerkers en voor praktische doeleinden, zoals tweestapverificatie. Hoewel er manieren zijn om gebruik te maken van tweestapverificatie zonder telefoon, werken deze vaak niet goed, waardoor dit niet wenselijk is.

3.3.2 Beleidsvorming

Op vrijwel alle scholen (98,6%) wordt op dit moment beleid gehandhaafd voor het gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas. Slechts drie respondenten (1,1%) gaven aan geen beleid te hebben, maar dat wel van plan te zijn of nog bezig te zijn met opstellen van het beleid. Slechts één respondent gaf aan dat er op diens school geen beleid is en dat ze dit ook niet van plan zijn.

(Nog) geen beleid gevormd

Van de drie respondenten die aangaven (nog) geen beleid te hebben laten ingaan, maar dat wel van plan zijn of dit nog aan het opstellen zijn, gaven twee respondenten een toelichting. Hieruit bleek dat op één school wel degelijk beleid wordt gehandhaafd: al 10 jaar lang. De tweede school licht toe dat de school over verschillende locaties verdeeld is, wat het lastiger maakt om op dit onderwerp beleid te maken. Op één van de locaties loopt op dit moment al een pilot in voorbereiding op het beleid dat ze van plan zijn in te laten gaan. Geen van de drie scholen gaf aan vanuit de overheid of andere organisaties hulp nodig te hebben bij het opstellen, implementeren, evalueren of aanpassen van beleid voor het gebruik van mobiele telefoons en overige devices op school.

De school waar men geen beleid heeft laten ingaan voor het gebruik van mobiele telefoons en overige devices in de klas en dat ook niet van plan is, vindt dat het device gebruik goed

onder controle is met de regels die ze al hadden. Bovendien denken zij dat het leraargedrag in deze kwestie leidend is en niet de afspraken vanuit de overheid.

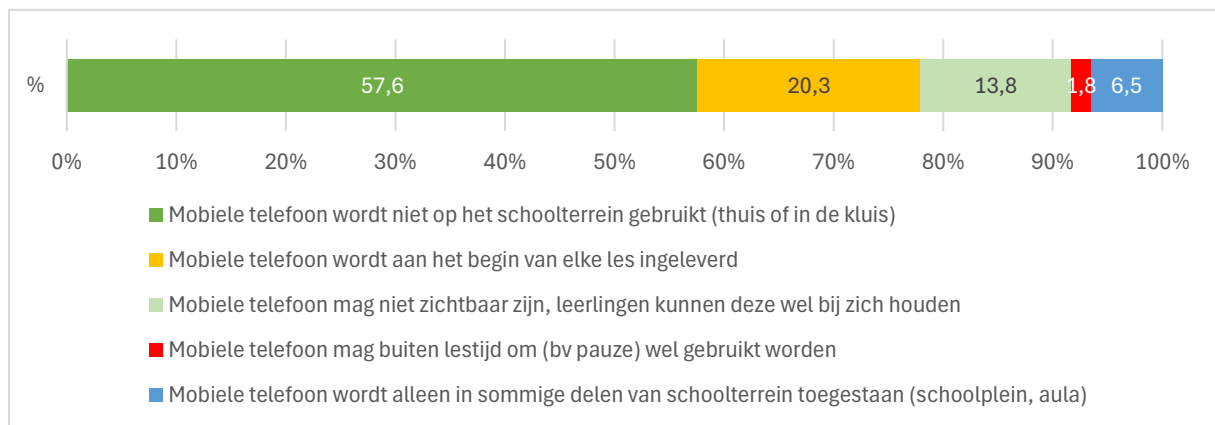
Wel beleid gevormd

Aan scholen die beleid hebben laten ingaan, zijn een aantal vervolgvragen gesteld over het proces van hun beleidsvorming en over hoe hun beleid eruit ziet.

Op een ruime helft van de scholen (57,6%) wordt voor specifiek de mobiele telefoons het 'thuis of in de kluis' principe toegepast; hier wordt de mobiele telefoon niet op het schoolterrein gebruikt (zie Figuur 9). Op een vijfde van de scholen (20,3%) wordt het mobieltje aan het begin van de les ingeleverd. Tien respondenten gaven antwoorden die niet binnen één van bovenstaande categorieën pasten en die ook niet binnen het bereik van de vraag lagen. Dit betroffen zeer uiteenlopende antwoorden, zoals dat dit beleid verschilt per soort device en dat smartwatches niet zijn toegestaan tijdens examens.

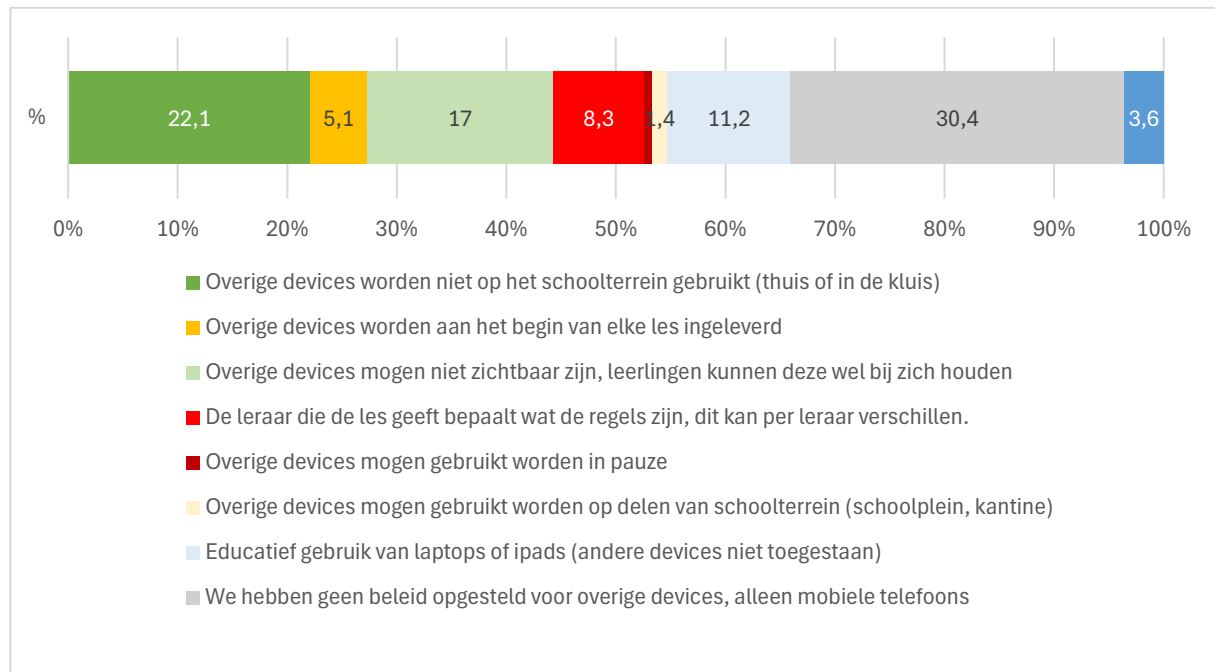
Figuur 9: Hoe ziet dit beleid eruit voor leerlingen op uw school voor specifiek de mobiele telefoons? (n=276)*

*De onderste twee antwoordopties zijn niet in de vragenlijst uitgevraagd, maar uit open antwoorden gehercodeerd. Deze antwoorden kunnen daardoor in zekere mate met de originele antwoordopties overlappen.

Het beleid voor overige devices (zoals smartwatches) ziet er ietwat anders uit dan voor alleen de mobiele telefoons (zie Figuur 10). Hiervoor wordt op slechts een van de vijf scholen (22,1%) het 'thuis of in de kluis' principe toegepast. Bij bijna een derde van de scholen (30,4%) is bovendien geen beleid opgesteld voor overige devices, alleen voor mobiele telefoons.

Figuur 10: Hoe ziet dit beleid eruit voor leerlingen op uw school voor overige devices (zoals smartwatches)? (n=276)

In lijn met de uitkomsten van de vragenlijst, was het mobielbeleid bij de meeste deelnemers van de focusgroepen ook ‘thuis of in de kluis’. Ook zijn er scholen die een kleine variatie hebben aangebracht aan dit beleid, bijvoorbeeld om praktische redenen (zoals onvoldoende kluisjes) of omdat ze vinden dat leerlingen hun telefoon wel bij zich mogen dragen, maar niet mogen gebruiken. Daarnaast is er een aantal scholen waarop leerlingen hun telefoon tijdens de les moeten inleveren bij de leraar, maar waar ze hun telefoon wel gebruiken in de pauzes mogen gebruiken.

De deelnemers gaven verschillende redenen waarom voor een bepaald beleid gekozen is. Het thuis of in de kluis beleid heeft de voorkeur van de meeste leraren en het ondersteunend personeel, omdat het discussie met leerlingen voorkomt. Zo stelt een conciërge op een vmbo tot vwo school ‘*[Een thuis of in de kluis beleid biedt] meer duidelijkheid voor de leerling, die weet dan beter waar ze aan toe zijn*’. Dat er een duidelijk en eenduidig beleid wordt gevoerd, zorgt er voor dat leerlingen niet de randjes van de regels kunnen op zoeken. Ook de ouders geven aan dat zij voorstander zijn van een thuis of in de kluis beleid, omdat ‘*[telefoons] zo vernuftig [zijn] en zit zo slim in elkaar, dit is niet “leer mij het zelf te doen”*’. Zij geven aan dat telefoons een te sterke afleiding vormen voor leerlingen om zelf deze verleiding te weerstaan.

Aan de andere kant ervaren sommige scholen de verantwoordelijkheid om leerlingen te leren omgaan met hun mobiele telefoon. Zij stellen hierbij dat het simpelweg verbieden van telefoons niet gewenst is, omdat kinderen in het dagelijks leven en later alsnog te maken krijgen met de verleiding van mobiele telefoons. Later zullen de leerlingen ook geen telefoonverbod hebben, waardoor zij moeten leren hoe ze verantwoord omgaan met een telefoon. Daarnaast is het gekozen beleid afhankelijk van de leerlingen op de school. Een aantal leraren en ondersteunende personeelsleden gaven aan les te geven aan kwetsbare

leerlingen. Zij staan het gebruik van telefoons toe in de pauzes, omdat dit de leerlingen helpt te ontprikkelen. Het volledig verbieden van telefoons zou enkel tot meer onrust leiden.

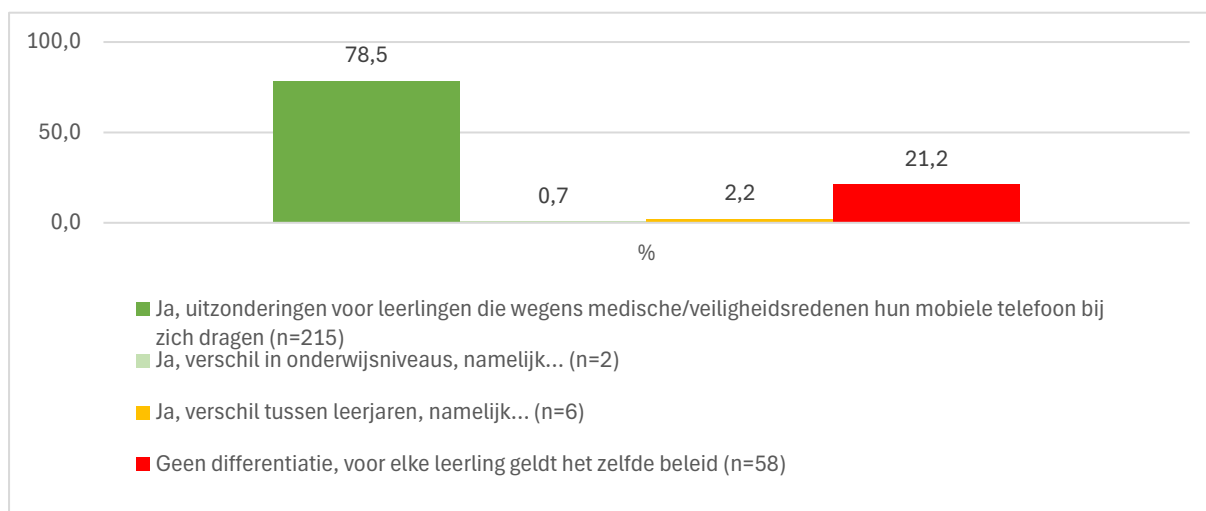
Op de meeste scholen waarop het onderwijspersoneel uit de focusgroepen werkt, worden telefoons ingenomen wanneer de leerling zich niet aan de gestelde regels houdt. De leerling kan de telefoon aan het eind van de dag weer ophalen. Wanneer dit vaker gebeurt, worden de straffen strenger. Zo vragen sommige scholen aan de ouders om de telefoon op te halen wanneer een leerling veelvuldig gepakt wordt. Sommige scholen voegen hier een markering in het leerlingvolgsysteem aan toe, waardoor ouders elke keer kunnen zien dat de telefoon van hun kind is ingenomen. Een enkeling gaf aan de directie in te schakelen wanneer een leerling de regels overtreedt.

Het verschilt per school of er ook beleid is opgesteld voor andere devices dan de mobiele telefoons. Andere devices zoals laptops, Chromebooks en tablets worden regelmatig gebruikt tijdens de les, waardoor een “thuis of in de kluis” beleid voor deze devices onrealistisch is. Sommige scholen gaan hiermee om door de laptopgebruik enkel toe te staan wanneer een leraar hier expliciet toestemming voor geeft. Het is lastiger gebleken om een sluitend beleid op te stellen wat betreft smartwatches. Het is in de praktijk namelijk lastig om te controleren op deze devices: *‘Dan moet je ze echt gaan zitten zoeken, dat blijkt nog wel een moeilijkheidje’ (ondersteunend personeel op een vmbo tot vwo school)*. Controle van smartwatches gebeurt enkel tijdens toetsen. Tegelijkertijd geven leraren aan dat smartwatches niet voor veel overlast zorgen, en dat het dus ook niet erg is dat hier niet streng op gehandhaafd kan worden.

De meeste scholen hebben differentiatie toegepast in de uitwerking van hun beleid (zie Figuur 11). In lijn met de landelijke afspraak worden op ruim driekwart (78,5%) van de scholen uitzonderingen gemaakt voor leerlingen die wegens medische/veiligheidsredenen hun mobiele telefoon bij zich dragen. De twee respondenten (0,7%) die aangaven dat er op hun school wordt gedifferentieerd op onderwijsniveaus, lichtten toe dat zij soms mobiele devices inzetten voor vertalingen binnen het NT2-onderwijs. De zes respondenten op wiens school wordt gedifferentieerd tussen leerjaren, gaven ten eerste aan dat de mobiele telefoon vaker toegestaan is in de bovenbouw, omdat zij deze vaker nodig hebben voor hun portfolio-opdrachten of omdat de onderbouw de telefoon óók niet in de pauze mag gebruiken. Daarnaast hangt het af van de gebouwen waar leerlingen les hebben, en of leerlingen in klassen les krijgen (dan telefoonkoffer) of in clusters (dan telefoonpouch). Op een vijfde van de scholen (21,2%) geldt voor elke leerling hetzelfde beleid.

Figuur 11: Wordt er gedifferentieerd in de uitwerking van het beleid?

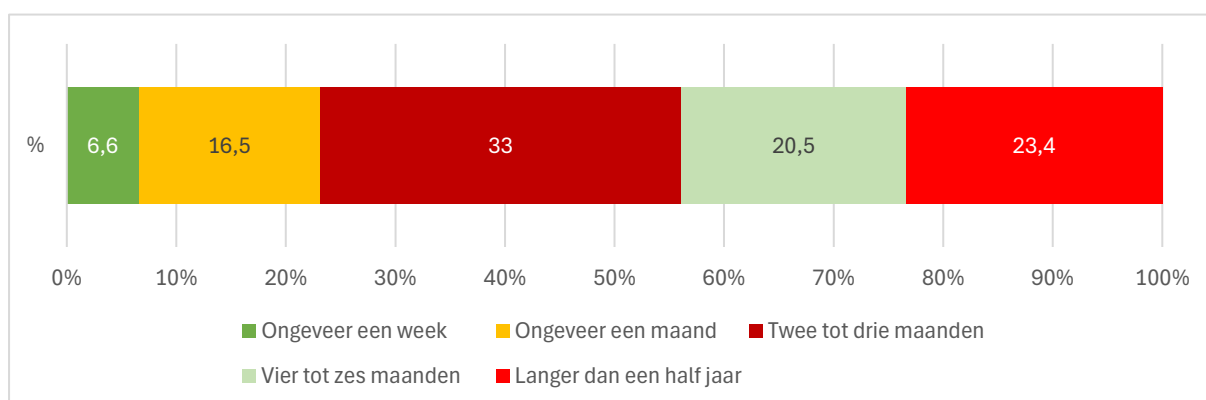

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. Er zijn in totaal 281 antwoorden gegeven door 274 respondenten.

Op de vraag of het beleid zoals deze voor mobiele telefoons is opgesteld ook van toepassing is op andere devices, antwoordt de helft van de respondenten met 'nee' (51,1%). Dit antwoord is in lijn met eerdere vragen in de vragenlijst waar het specifieke beleid voor de mobiele telefoon en overige devices apart werd uitgevraagd (zie Figuur 9 en 10). Met name voor smartwatches wordt hetzelfde beleid gehanteerd, namelijk op 39,95% van de scholen.

Scholen verschillen sterk in hoe lang zij bezig zijn geweest met de beleidsvorming (zie Figuur 12). Dit verschilt van ongeveer een week (6,6%), ongeveer een maand (16,5%), twee tot drie maanden (33%), vier tot zes maanden (20,5%), tot langer dan een half jaar (23,4%). In het pro is men significant korter bezig geweest met de beleidsvorming dan in het havo/vwo en scholen die van vmbo tot en met vwo aanbieden: gemiddeld tussen een maand en drie maanden.

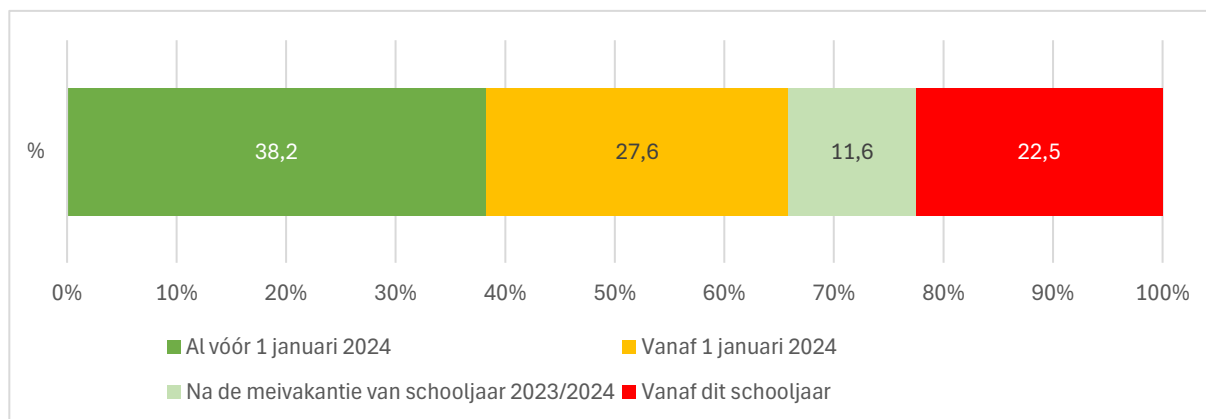
Figuur 12: Hoe lang is de school bezig geweest met de beleidsvorming, dus van eerste bespreking tot implementatie van het beleid? (n=273)

Minder dan de helft van de scholen (38,2%) geeft aan dat hun beleid al vóór 1 januari, toen de landelijke afspraak van kracht ging, in is gegaan (zie Figuur 13). Dit is verassend aangezien 63,1% van de scholen bij de nulmeting aangaf dat zij al vóór de aankondiging van

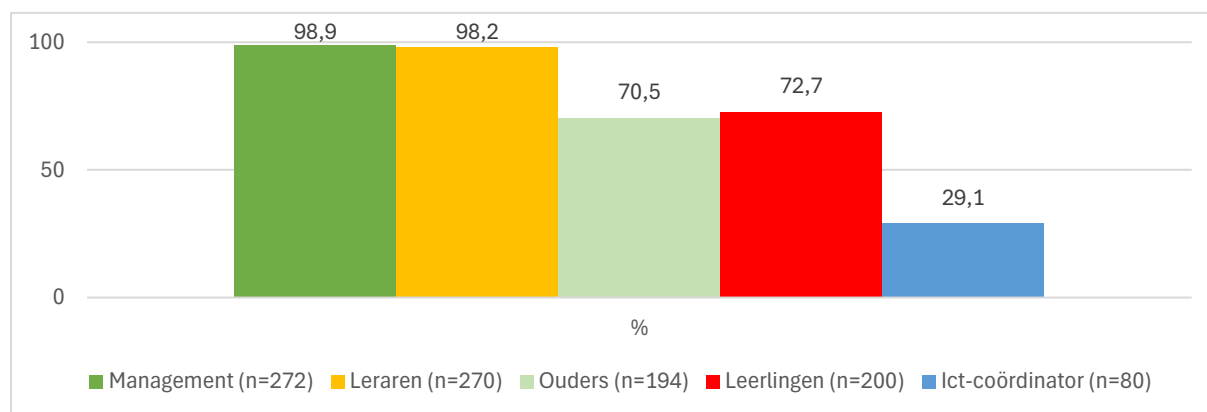
de landelijke afspraak in juli 2023 beleid hanteerden in lijn met deze afspraak, en 80,4% van de scholen ten tijde van de nulmeting eind 2023 al beleid had opgesteld conform de landelijke afspraak.

Figuur 13: Wanneer is dit beleid ingegaan? (n=275)

Op nagenoeg alle scholen zijn meerdere partijen betrokken geweest bij de beleidsvorming (zie Figuur 14). Zowel het management (98,9%) als de leraren (98,2%) zijn nagenoeg altijd betrokken bij de beleidsvorming. Bovendien zijn op bijna driekwart van de scholen ook leerlingen (72,7%) en ouders (70,5%) bij deze beleidsvorming betrokken geweest.

Figuur 14: Wie zijn betrokken geweest bij de beleidsvorming?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 1016 antwoorden gegeven door 275 respondenten.

Uit de focusgroepen kwam naar voren dat leraren op alle scholen zijn meegenomen bij het opstellen van het nieuwe mobielbeleid. Veelal waren directie, leraren en ondersteunend personeel betrokken bij de vormgeving van het beleid. Daarnaast is op een aantal scholen de houding van de ouders gepeild voor het ingaan van het mobielbeleid, zodat ook hier rekening mee gehouden kon worden. Hoewel een aantal scholen ook geïnformeerd heeft bij leerlingen in hoeverre zij achter het beleid staan, is dit geen doorslaggevende factor geweest. Dit heeft geleid tot frustratie onder de leerlingen die meededen aan de focusgroep: *‘Er was niet echt veel betrekking [van de leerlingen] naast een mening vragen en daar niet naar luisteren’* (leerling 3 VWO). Zij waren graag serieuzer genomen bij het vormen van het beleid,

omdat zij vanuit bijvoorbeeld de leerlingenraad veel moeite hadden gestoken in het opstellen van een beleidsvoorstel.

Betrokken worden bij het opstellen van het beleid, wordt door veel deelnemers genoemd als belangrijk onderdeel voor het creëren van draagvlak. De mate van draagvlak verschilt per doelgroep. De gesproken leerlingen waren kritisch ten opzichte van de landelijke afspraken rondom het mobielbeleid. Er waren praktische vragen, bijvoorbeeld over de uitvoerbaarheid van een verbod en vragen over de wenselijkheid van een totaal verbod. Er is bijvoorbeeld aangegeven dat leerlingen hun telefoon ook kunnen gebruiken om meer verbinding met anderen te vinden en dat leerlingen ook moeten leren omgaan met een telefoon. Ook wordt er gesteld dat leerlingen zelf mogen kiezen wat zij in hun eigen tijd willen doen, zoals in pauzes. Toch waren de gesproken leerlingen positief ten opzichte van een strenger telefoonbeleid. Zij merkten namelijk ook dat de telefoons afleidend werkten en merken na de invoering dat de sfeer op school beter is: *'Ik vind wel dat de sfeer beter is (...) en ik denk dat dat iets heel moois is [aan het mobielbeleid]'* (leerling 4 VWO).

Zowel de leraren als het ondersteunend personeel merken een verschuiving in het draagvlak onder de leerlingen. In het begin waren de leerlingen het niet eens met het beleid, maar inmiddels is het beleid geland en weten leerlingen hoe ze hier mee om moeten gaan. Er wordt wel aangegeven dat het per jaarlaag verschilt hoeveel weerstand er is ten opzichte van het telefoonbeleid. Zo wordt er met de eerstejaars minder conflict ervaren, omdat zij niet anders gewend zijn. Ouderejaars daarentegen hadden meer moeite met zich aanpassen aan de nieuwe regels: *'Als ik ze [leerlingen] betrap is het bovenbouw, onderbouw doet het sowieso niet'* (ondersteunend personeel op een havo/vwo school). Ouderejaars zijn namelijk nog gewend dat zij hun telefoon wel bij zich mogen dragen, en hebben daardoor meer moeite met het beleid dan eerstejaars, die niet anders gewend zijn.

Uit de focusgroep met ouders bleek dat de ouders erg positief zijn over het mobielverbod. Op de meeste scholen wordt dit ook herkend door de medewerkers van die school. Zo krijgen scholen op open dagen veel positieve reacties op hun mobielvrije beleid. Ook op scholen waar leerlingen in de pauze hun telefoons nog mogen gebruiken, is weinig weerstand vanuit de ouders gemerkt over het veranderende beleid. Er zijn echter ook leraren en ondersteunend personeelsleden met andere ervaringen. *'Ouders zijn de moeilijkste doelgroep gebleken'* (leraar op een vmbo school). Ouders vinden het belangrijk dat zij contact kunnen hebben met hun kind, wat wordt bemoeilijkt door een streng telefoonbeleid. Vooral wanneer leerlingen ver moeten reizen naar hun school, willen ouders op de hoogte zijn van wat hun kinderen doen, waar ze zijn en hoe het met ze gaat. Dit is vooral een probleem gebleken wanneer een telefoon is ingenomen en een kind tot het einde van de dag moet wachten om deze weer op te halen. Sommige kinderen kiezen er dan voor om zonder telefoon naar huis te fietsen, iets waar de ouders zich zorgen om maken. Echter zien scholen dit als eigen verantwoordelijkheid van de leerling. Om ouders tegemoet te komen, hebben een aantal scholen speciale coördinatiepunten die ouders kunnen bellen als zij hun kind moeten bereiken of als hun kind diens ouders moet bereiken. Volgens de deelnemende ouders ligt de verantwoordelijkheid voor communicatie bij de scholen wanneer er iets aan de hand is met een leerling.

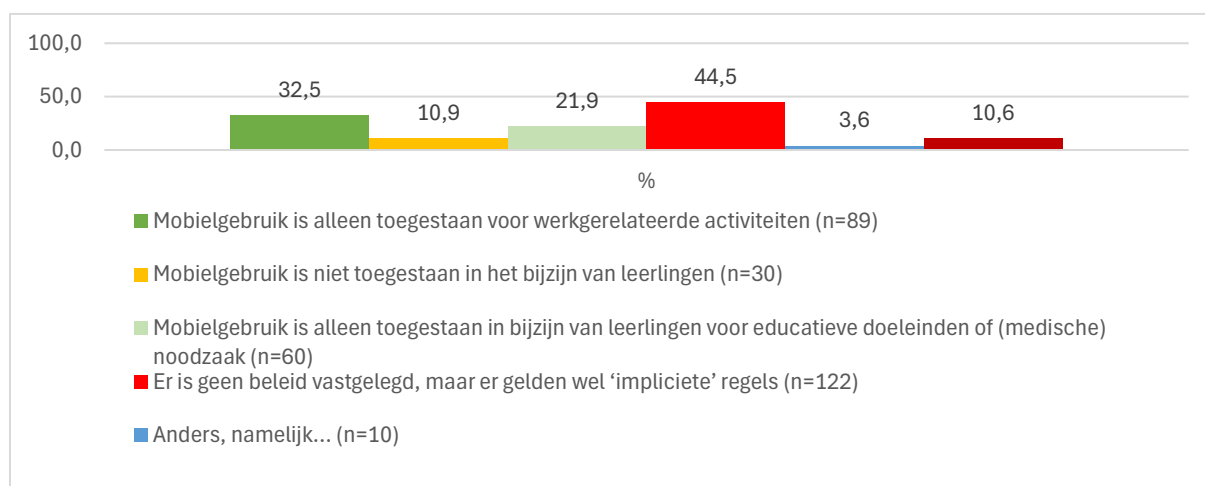
Wat betreft het draagvlak onder medewerkers geldt dat zij vaak positief zijn over het mobielbeleid. Zij zijn blij met de landelijke afspraak, die als steuntje in de rug wordt ervaren.

Voor de landelijke afspraak was een aantal scholen bezorgd over de mogelijke effecten op de instroom van leerlingen wanneer een streng mobielbeleid gevoerd zou worden. Deze angst is nu weggehaald. Doordat (bijna) alle scholen tegelijkertijd een mobielbeleid zijn gaan uitvoeren, is er ook meer begrip vanuit de leerlingen dat hun school ook een strenger beleid is gaan voeren, wat vanuit de medewerkers als positief wordt ervaren.

Omdat in de landelijke afspraak geen expliciete richtlijnen worden gegeven over hoe scholen om dienen te gaan met gebruik van mobiele telefoons voor teamleden, hebben wij in de vragenlijst opgevraagd hoe scholen hier mee omgaan (zie Figuur 15). Op bijna de helft van de scholen is geen beleid vastgelegd, maar gelden er wel 'impliciete' regels voor teamleden. Op een derde van de scholen (32,5%) is mobielgebruik alleen toegestaan voor werkgerelateerde activiteiten. Wanneer respondenten kozen voor 'anders, namelijk...' (n=10), dan was dit meestal met de toelichting dat teamleden ook een voorbeeldfunctie hebben, en dat dit bij hen wordt benadrukt (n=6).

Figuur 15: In de landelijke afspraak worden geen expliciete richtlijnen gegeven over hoe scholen om dienen te gaan met gebruik van mobiele telefoons voor teamleden. Is er op uw school beleid geïmplementeerd voor teamleden?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 340 antwoorden gegeven door 274 respondenten.

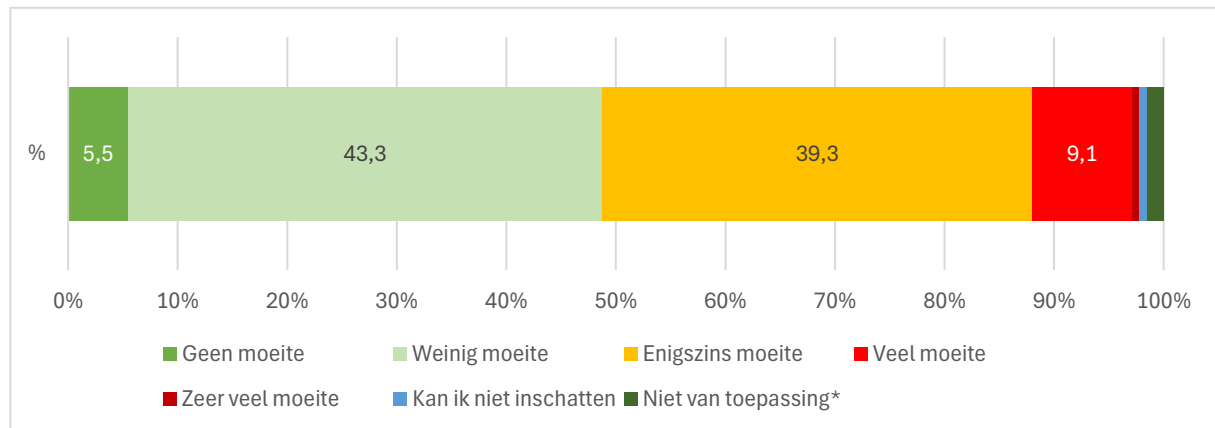
In de focusgroepen hebben we aan het personeel gevraagd of er ook voor hen regels voor het mobielgebruik zijn opgesteld. De meeste van deze scholen hebben geen expliciet beleid opgesteld voor medewerkers. Dit wordt niet nodig geacht omdat medewerkers in staat zijn om professioneel om te gaan met hun telefoon: *'Wij vinden als school zijnde wel dat er een verschil is tussen een docent of een leerling' (ondersteunend personeel op een vmbo school)*. De medewerkers zijn wel meer gaan letten op hun telefoongebruik, ondanks dat er geen expliciete regels zijn opgesteld. Zij zijn zich bewust van hun voorbeeldfunctie, en weten dat van hen verwacht wordt dat zij hun telefoon niet voor privédoeleinden gebruiken in het bijzijn van leerlingen. Wanneer leraren wel gebruik maken van hun telefoon voor privédoeleinden, worden zij hier regelmatig over aangesproken door leerlingen.

3.3.3 Handhaving beleid

Bijna de helft van de scholen met beleid heeft geen tot weinig moeite om het beleid te handhaven sinds deze in is gegaan (48,8%; zie Figuur 16). Op 39,3% van de scholen kost het enigszins moeite en op 9,8% van de scholen veel tot zeer veel moeite. Op 1,6% van de scholen blijkt dat het beleid in de praktijk niet wordt gehandhaafd.

Figuur 16: Hoeveel moeite kost het om het beleid te handhaven sinds deze in is gegaan? (n=275)

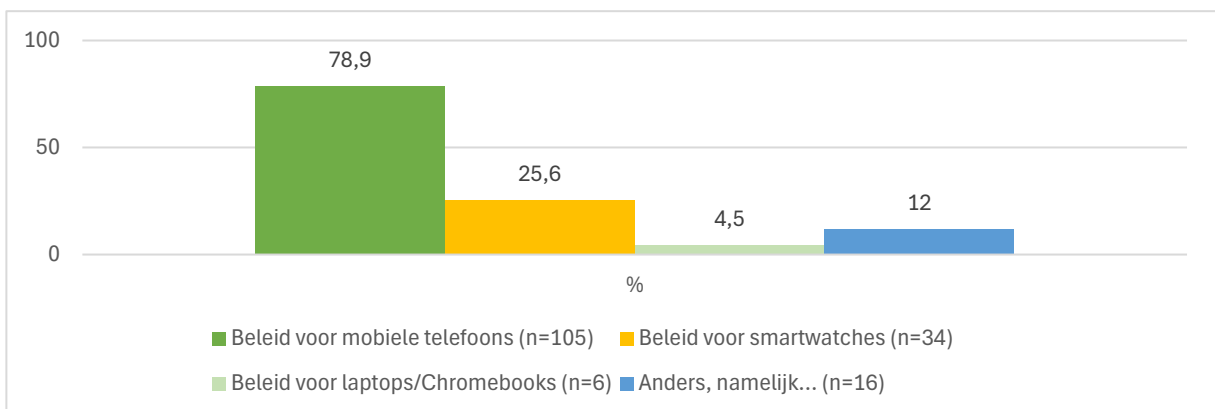
*de gehele antwoordoptie luidde: 'Niet van toepassing: het beleid wordt bij ons in de praktijk niet gehandhaafd'

Aan de scholen waar het enigszins moeite, veel moeite of zeer veel moeite kost om het beleid te handhaven, hebben wij doorgevraagd welke onderdelen lastig zijn om te handhaven (zie Figuur 17). Men vindt het met name lastig om het beleid voor mobiele telefoons te handhaven (78,9% van deze scholen).

Drie van de respondenten die aangaven dat overige onderdelen lastig te handhaven zijn (n=16), gaven bij de toelichting toch aan dat zij geen of nauwelijks moeite hebben met handhaving. De overige toelichtingen varieerden sterk. Het kwam wel vier keer naar voren dat het lastiger is om de regels buiten de klas te handhaven, bijvoorbeeld tijdens de pauze of op het plein. Daarnaast benoemden twee respondenten dat het lastiger is om het beleid te handhaven voor leerlingen in de bovenbouw.

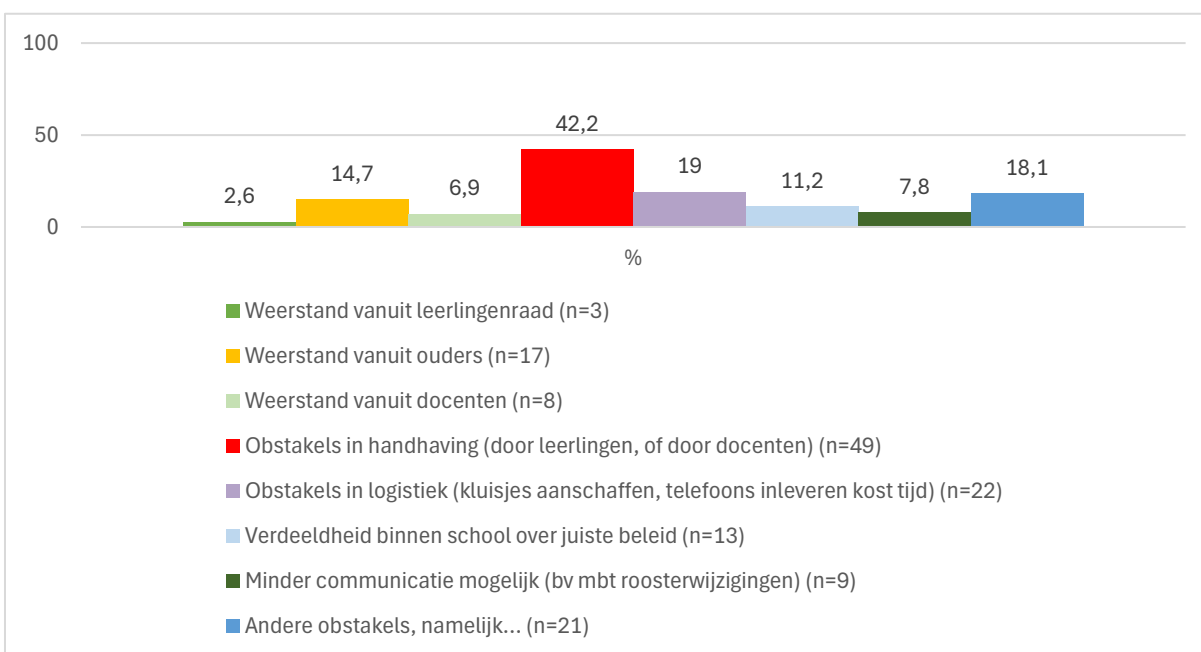
Figuur 17: Welke onderdelen zijn lastig te handhaven?*

*Deze vraag is alleen gesteld aan de 135 respondenten die aangaven dat men op hun school enigszins moeite, veel moeite of zeer veel moeite heeft om het beleid te handhaven (vraag 18). Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. Er zijn 161 antwoorden gegeven door 133 respondenten.

Een kleine meerderheid van de scholen (54,9%) heeft geen obstakels ervaren bij het implementeren/handhaven van het beleid. Van de 120 respondenten die obstakels hebben ervaren, lichtten 116 respondenten toe welke obstakels dit betreft (zie Figuur 18). In 42,2% van de gevallen ging het om obstakels bij de handhaving onder zowel leerlingen als leraren. Overige obstakels die scholen hebben ervaren bij het implementeren/handhaven van het beleid en die wij niet verder konden hercoderen (n=21), lopen uiteen. Twee respondenten gaven bijvoorbeeld aan dat er sinds het beleid meer ruzies en fysiek pestgedrag zijn ontstaan. Daarop aansluitend gaven drie respondenten aan dat er meer onrust is, zowel binnen de school (meer loopbewegingen in school) als buiten het schoolterrein. Leerlingen verlaten massaal het schoolterrein in de pauze en dit zorgt voor onrust in de buurt. Drie andere scholen ervoeren bij implementatie dat hun beleid te soepel of onduidelijk bleek. Ze hebben daaropvolgend hun beleid aangescherpt, of overwogen nog om dit te doen.

Figuur 18: Ervaren obstakels bij het implementeren/handhaven van het beleid*

*Wanneer respondenten meerdere obstakels opgaven, dan is dit onder meerdere categorieën verdeeld. Er zijn in totaal 142 obstakels opgegeven door 116 respondenten.

Vergelijkbaar met de antwoorden uit Figuur 18, bleek uit de focusgroepen dat het voornaamste obstakel voor een effectief mobielbeleid is dat niet alle medewerkers zich inzetten voor de handhaving van dit beleid. Waar alle medewerkers in het begin sterk achter het beleid stonden, lijkt dit steeds verder te verslappen. Dit terwijl alle medewerkers aangaven dat het van essentieel belang is dat iedereen het beleid uitdraagt en handhaaft. Wanneer enkele leraren het gebruik van telefoons wel toestaan, zorgt dit er voor dat er geen sluitend telefoonbeleid gevoerd kan worden en hier maken leerlingen gebruik van: *‘als wij ruimte bieden, dan voelen leerlingen dat aan alle kanten en gaan ze daar ook gebruik van maken’* (leraar op een vmbo/havo school). Ook zorgt dit er voor dat leerlingen vaker in discussie gaan met de andere leraren, wat als vervelend wordt ervaren. Een verklaring waarom sommige leraren het beleid niet strikt handhaven is dat het innemen van de telefoon verstorend kan zijn in de les. Op sommige scholen moeten leerlingen hun telefoon zelf naar de receptie

brengen, waardoor een leerling de les uit moet lopen. Het is dan *‘makkelijker om te zeggen: “doe maar in je tas, ik heb het niet gezien”’* (leerling 6 VWO). Ook wordt aangegeven dat sommige medewerkers de confrontatie niet aan willen gaan met bepaalde leerlingen.

De rol van het management en de directie wordt benadrukt bij het oplossen van dit probleem: *‘Als collega’s [die] het mobielbeleid niet handhaven niet worden aangesproken, is het een verloren strijd’* (leraar op een mavo t/m gymnasium school). Er wordt verteld dat het enkel benoemen tijdens vergaderingen niet voldoende is gebleken om alle medewerkers te motiveren. Twee leraren gaven aan dat er op hun scholen een prijs wordt gegeven aan de medewerker die de meeste telefoons weet in te nemen. Zij meldden dat dit een erg effectieve manier is gebleken om de medewerkers weer te motiveren voor het handhaven. Daarnaast geeft een leraar aan dat het bij hen op school niet duidelijk is wie verantwoordelijk is voor het mobielbeleid, waardoor medewerkers niet weten wie het beleid moet uitvoeren. Hier ligt ook een rol voor het management.

Daarnaast zijn er een aantal obstakels die minder genoemd zijn, maar wel op meerdere scholen speelden. Allereerst geeft een deel van de deelnemers aan dat het handhaven van het telefoonbeleid zorgt voor extra werkdruk onder leraren. Zij worden nu ook in pauzes ingezet om te surveilleren en geven hierover aan: *‘Als je een hele dag al voor de klas staat (...) en je moet die pauzes ook nog eens surveilleren...’* *‘Dat is best pittig’* (ondersteunend personeel op vmbo scholen). Wanneer scholen op kamp gaan of andere buitenschoolse activiteiten organiseren, hebben zij ook meer moeite met het handhaven van het telefoonbeleid; ouders staan dan graag met hun kind in contact.

Daarnaast werd er genoemd dat een aantal leerlingen herhaaldelijk gepakt werd met een telefoon. De scholen worstelen met hoe zij hiermee om moeten gaan, omdat de gebruikelijke straffen blijkbaar niet goed genoeg werken. Ook zijn er leerlingen die meerdere telefoons meenemen naar school, zodat het geen probleem is als er een wordt ingenomen. Wel wordt hierbij aangegeven dat het op gegeven moment duidelijk is welke leerlingen meerdere telefoons hebben.

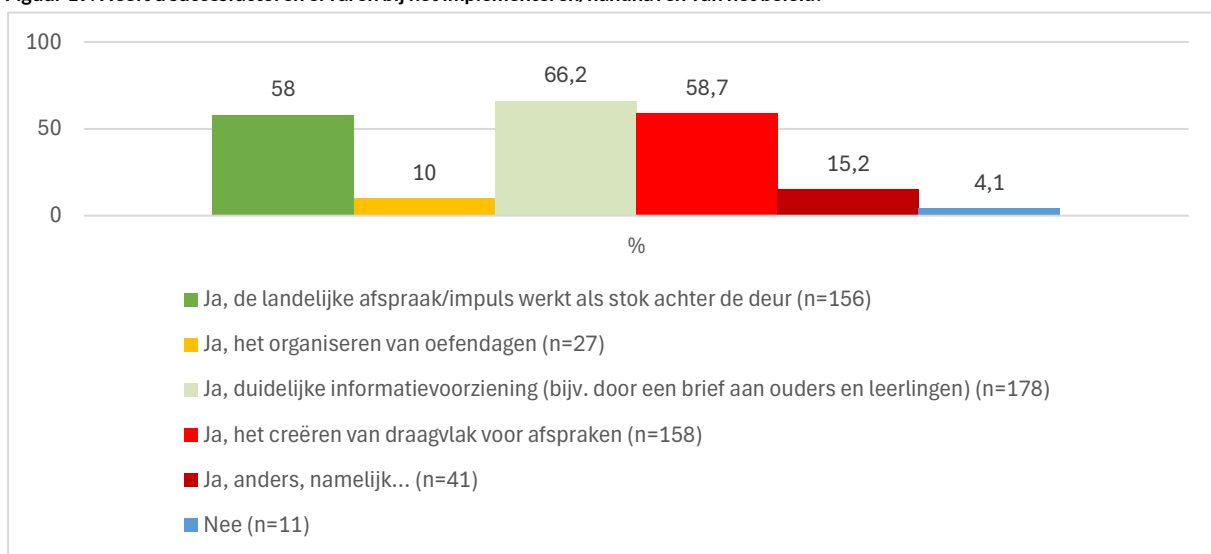
Leraren geven ook aan moeite te hebben met het innemen van telefoons, uit angst voor het beschadigen van telefoons: *‘Op het moment dat ik een mobiel pak en er zit een barst in, ben ik verantwoordelijk en daar wil ik mijn vingers niet aan branden’* (ondersteunend personeel op een praktijkschool). Sommige scholen hebben als reactie daarop een systeem waarbij alle schade aan de telefoon gemeld wordt zodra de telefoon wordt ingenomen en andere scholen nemen om deze reden geen telefoons in, maar maken enkel een markering in het leerlingvolgsysteem. Andere scholen geven daarentegen aan dat zij hier geen problemen mee hebben ervaren.

Scholen hebben naast obstakels ook verschillende succesfactoren ervaren bij de implementatie/handhaving van het beleid (zie Figuur 19). Zo ervaart 66,2% van de scholen een duidelijke informatievoorziening, zoals in een brief aan ouders en leerlingen als succesfactor. Ook het creëren van voldoende draagvlak voor afspraken wordt op 58,7% van de scholen als succesfactor ervaren. Bovendien werkt voor 58% van de scholen de landelijke afspraak als een stok achter de deur en hebben zij dit ook als succesfactor ervaren.

Andere succesfactoren die genoemd zijn, betreffen ten eerste het belang van consequente handhaving (n=4), een team dat collectief achter het beleid staat en zich ook aan afspraken houdt (n=7), en duidelijke regels of afspraken rondom handhaving waar geen verwarring over kan ontstaan (n=7). Verder is het belangrijk om iedereen mee te (blijven) nemen in het proces (n=8). Denk hierbij aan conciërges die belast zijn met de handhaving, de leerlingenraad en blijvende evaluaties onder leraren, leerlingen en ouders. Twee scholen noemen de inzet van een pilotfase als succesfactor, omdat hierdoor het beleid direct kon worden bijgeschaafd. Daarnaast benoemden twee scholen het belang van goede voorbereiding zoals collega's die zich verdiepen in het nadelige effect van mobiele telefoons in de klas of schermen in school en aangepaste kluisjes. Het aanbieden van leuke alternatieve activiteiten in pauzes, zoals een spelletjesruimte, wordt ook op drie scholen als succesfactor ervaren.

Figuur 19: Heeft u succesfactoren ervaren bij het implementeren/handhaven van het beleid?*

*Deze vraag is niet gesteld aan de 4 respondenten die het beleid in de praktijk niet handhaven. Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn 571 antwoorden gegeven door 269 respondenten.

Uit de focusgroepen kwamen een aantal factoren die het handhaven van een succesvol mobielbeleid ten goede komen. Allereerst werd het als erg positief ervaren dat er een landelijke afspraak is gemaakt. Meerdere leraren noemen de afspraak een 'steuntje in de rug'. Het wordt als prettig ervaren dat er nu duidelijk onderzoek staat waar scholen op kunnen leunen. Wat ook prettig werkt is dat alle scholen tegelijkertijd dit beleid invoerden, waardoor het logisch was voor leerlingen en ouders dat het beleid ook op hun school werd ingevoerd.

Doordat de landelijke afspraak geen concrete regels oplegt aan scholen is het van belang dat scholen duidelijke regels opstellen. Leerlingen zijn geneigd om de grenzen van de regels op te zoeken, waardoor gaten in het beleid gelijk gebruikt worden om toch de telefoon te kunnen gebruiken. Zo geeft een ondersteunend personeelslid die werkzaam is op een school waar de telefoon in de pauzes wel gebruikt mag worden, aan dat er regelmatig discussie is met leerlingen die hun telefoon bij zich dragen en aangeven op weg te zijn naar de kluisjes. Door duidelijke regels op te stellen weten leerlingen wat van hen verwacht wordt en kan er

consequent gehandhaafd worden, waardoor het makkelijker is om het beleid succesvol uit te voeren. Vergelijkbaar is het van belang dat de informatievoorziening richting leerlingen en ouders voldoende is. Het duidelijk en tijdig communiceren van de nieuwe regels maakt het uitvoeren van de regel makkelijker.

Een andere succesfactor voor het slagen van het mobielbeleid is het bieden van alternatieven voor leerlingen. Wanneer telefoongebruik ook tijdens de pauze verboden is, geven de leraren aan dat leerlingen geholpen moeten worden om zich te kunnen vermaken: *'Hoe ga je tegenwoordig nog zonder een telefoon om? Want dat is misschien nog wel moeilijker' (leraar op een praktijkschool)*. Om leerlingen hiermee te helpen, hebben sommige scholen geïnvesteerd in sportfaciliteiten, muziekinstrumenten of in bordspellen. Niet op elke school zijn deze alternatieven even effectief, zo zijn er ook leraren die aangeven dat er wel bordspellen zijn, maar dat die niet gebruikt worden, omdat dit niet *'stoer genoeg'* is.

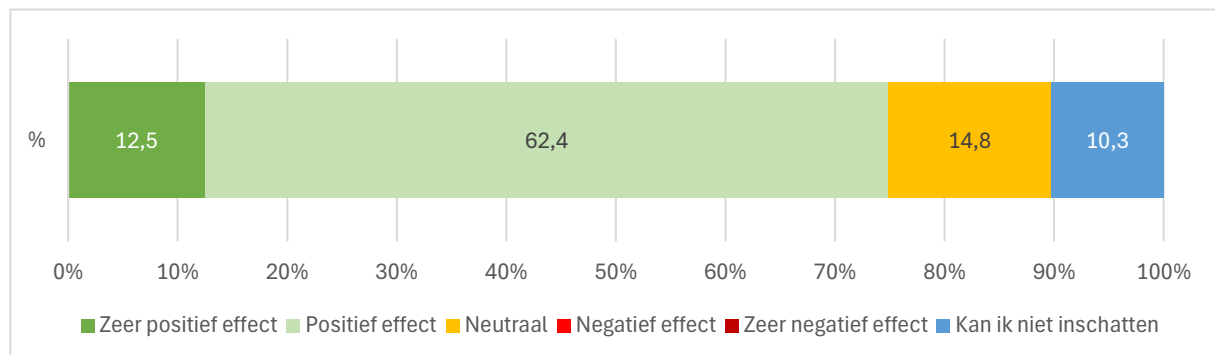
3.3.4 Ervaren effecten

Aan de scholen die al beleid in hebben laten gaan (sinds, dan wel al voorafgaand aan de landelijke afspraak), is gevraagd naar de effecten die zij hebben ervaren van de landelijke afspraak.

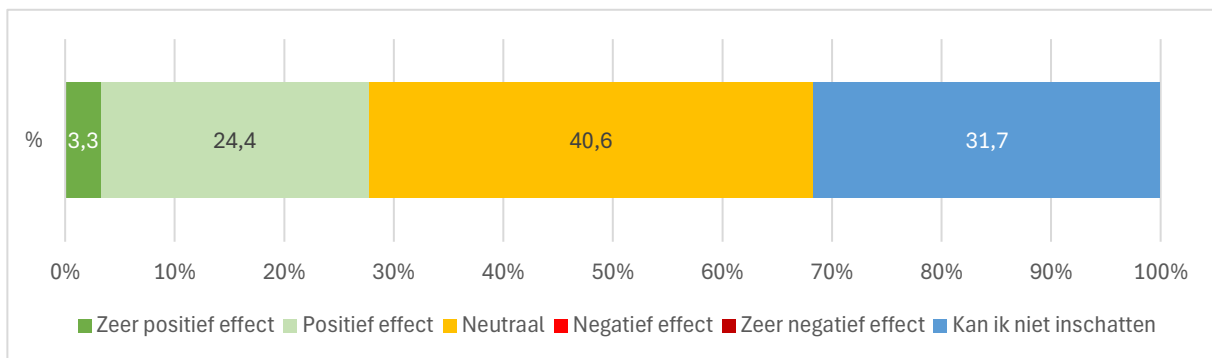
Driekwart van de scholen (74,9%) ervaart een positief tot zeer positief effect van de landelijke afspraak op de concentratie en oplettendheid van leerlingen op hun school (zie Figuur 20). Géén van deze scholen ervaart een negatief effect.

Figuur 20: Wat voor een effect heeft de landelijke afspraak over mobiele telefoons tot nu toe op de concentratie en oplettendheid van leerlingen op uw school gehad? (n=271)

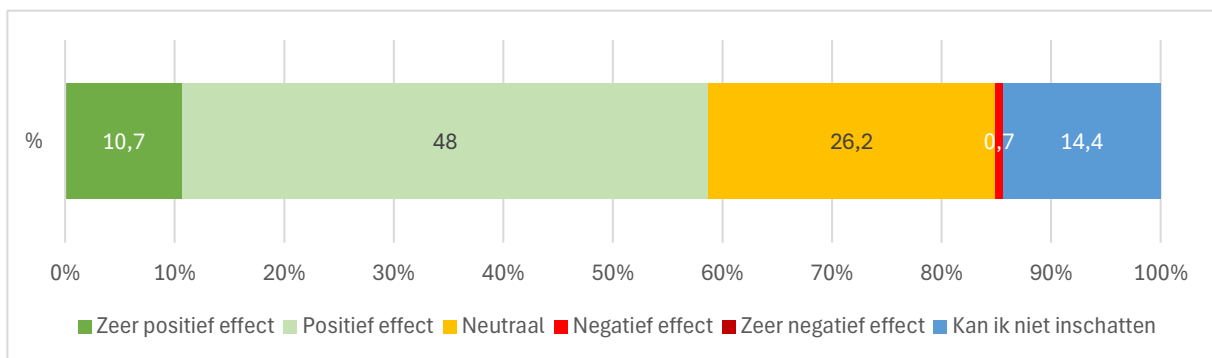
Een kleiner deel van de scholen (27,7%) ervaart een positief tot zeer positief effect van de landelijke afspraak op de leerprestaties van leerlingen op hun school (zie Figuur 21). De overige scholen zijn hierover neutraal of geven aan dat ze dit niet kunnen inschatten. Géén van deze scholen ervaart een negatief effect. Ten tijde van de nulmeting was het verwachte effect positiever gestemd: destijds verwachtte 68,6% van de scholen een positief tot zeer positief effect op de leerprestaties van leerlingen.

Figuur 21: Wat voor een effect heeft de landelijke afspraak over mobiele telefoons tot nu toe op de leerprestaties van leerlingen op uw school gehad? (n=271)

Een kleine meerderheid van de scholen (58,7%) ervaart een positief tot zeer positief effect van de landelijke afspraak op het welbevinden van leerlingen en het school- en klasklimaat op hun school (zie Figuur 22). Een marginaal deel (0,7%) ervaart negatieve effecten, en de overige scholen zijn hierover neutraal of geven aan dat ze dit niet kunnen inschatten. Bij de nulmeting verwachtte 71,7% van de scholen nog een positief tot zeer positief effect.

Figuur 22: Wat voor een effect heeft de landelijke afspraak over mobiele telefoons tot nu toe op het welbevinden van leerlingen en het school- en klasklimaat op uw school gehad? (n=271)

Alle deelnemers gaven tijdens de focusgroep aan dat het mobielgebruik op hun school is afgenomen sinds de landelijke afspraak. Zowel medewerkers als leerlingen zijn positief over de effecten van het mobielverbod tijdens de les op de concentratie en oplettendheid van leerlingen. De leerlingen zijn zich er ook bewust van dat het gebruik van devices in de les niet altijd wenselijk is: *‘Die devices zijn gewoon afleidend en zijn niet optimaal voor de aandachtspanne tijdens de lessen’* (leerling 6 VWO). Nu telefoons niet meer gebruikt mogen worden in de les, merken de medewerkers dat er meer aandacht is voor de leraar. Een ondersteunend personeelslid op een mavo school geeft aan: *‘Voorheen als ik het lokaal inkeek (...) dan zag je sowieso meerdere leerlingen tijdens de les gewoon op hun telefoon (...) nu let de leerling gewoon op’*. De deelnemers durfden niet te zeggen of deze verbeterde concentratie ook leidt tot betere leerprestaties van leerlingen. De ouders zijn kritisch over de mogelijke positieve effecten op de leerprestaties. Zij geven aan dat een groot deel van het leren en het maken van huiswerk thuis plaatsvindt: hier gebruiken de leerlingen hun telefoon wel.

Alle deelnemers van de focusgroepen waarbij de telefoon in de pauze niet gebruikt mag worden, inclusief leerlingen zelf, gaven aan dat leerlingen socialer zijn geworden.

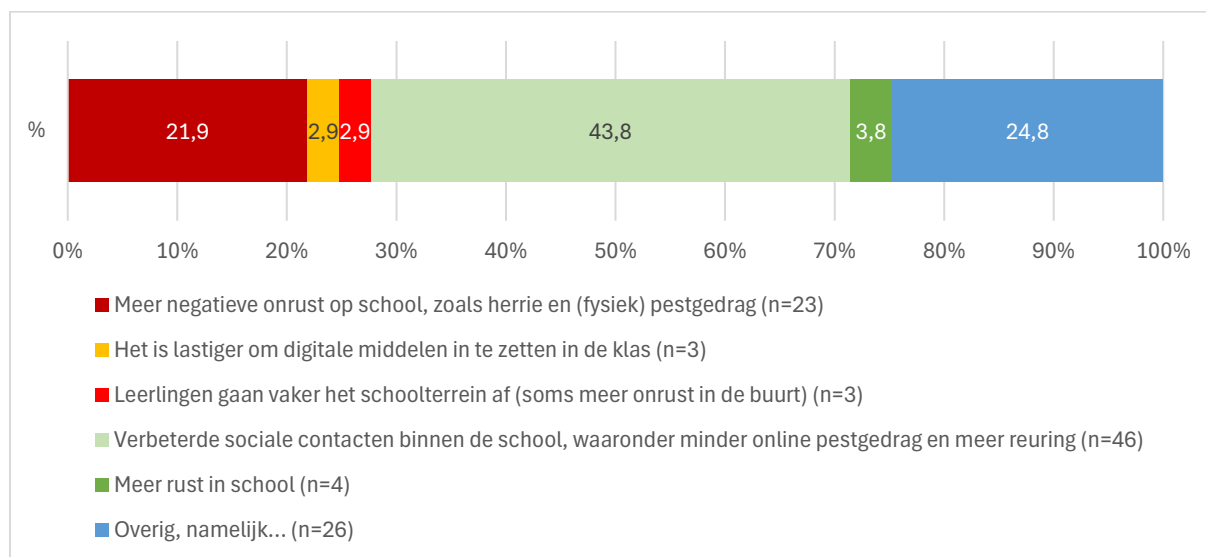
Leerlingen praten meer met elkaar en zijn in de pauze niet meer alleen bezig met hun telefoon. Leerlingen gaven aan dat er tijdens de pauzes ‘een stuk meer geluid’ is, omdat mensen met elkaar aan het praten en aan het lachen zijn. Ook zijn leerlingen socialer geworden richting leraren. Zo worden er bijvoorbeeld spelletjes gedaan met leraren en blijven leerlingen langer hangen nadat de les is afgelopen. *‘Vorig jaar was wel een dieptepunt: Er stond helemaal niemand meer bij mijn bureau voor een vraag (...) Je merkt dit jaar echt weer dat er altijd twee of drie blijven hangen met een leuk verhaal of een vraag’ (leraar geschiedenis op een mavo t/m gymnasium school).*

Ook ervaren de leraren met een thuis of in de kluis beleid dat het mobielbeleid bevorderlijk is voor de sociale veiligheid op school. De medewerkers geven aan dat het rustiger is op school en dat er minder rumoer is. Kleine incidenten kunnen weer gewoon een incident zijn, zonder dat dit meteen bekend is bij alle leerlingen van een school. Er kunnen immers geen video’s of foto’s worden gemaakt die vervolgens gedeeld worden met een groot deel van de school. Er zijn ook leraren die juist aangeven dat het toestaan van de telefoon in de pauzes leidt tot meer rust, omdat leerlingen deze gebruiken om te ontspannen. Daarnaast ervaren veel medewerkers dat het aantal problemen met sociale media, en daarmee het pestgedrag, fors is gedaald sinds de invoering van het mobielbeleid: *‘Je hebt die telefoon niet meer om elkaar gewoon voor van alles en nog wat uit te maken’ (ondersteunend personeel op een havo/vwo school).* Hoewel een aantal medewerkers aangeven dat zij verwachten dat het online pestgedrag ook buiten schooltijden is verminderd, zijn de leerlingen hier kritischer over: *‘het ding met online pesten is dat dat 24/7 kan gebeuren en niet per se tijdens school’ (leerling, 3 VWO).*

Op de vraag of men op hun school ook (onbedoelde) andere effecten van de landelijke afspraak ervaart, antwoordde 39,3% van de scholen dat dit inderdaad het geval was. We hebben de open toelichtingen van respondenten die ook (onbedoelde) andere effecten ervaren van de landelijke afspraak gehercodeerd (zie Figuur 23).

Figuur 23: (Onbedoelde) andere effecten van de landelijke afspraak (n=105)

De overige toelichtingen binnen ‘overige, namelijk...’ (zie Figuur 23) liepen zeer uiteen, maar de beschreven (onbedoelde) effecten waren in gelijke mate overwegend positief (n=9) als negatief (n=10). Positieve effecten zijn onder andere dat men door de landelijke afspraak meer draagkracht onder verschillende groepen ervaart, dat er winst in lestijd is en dat scholen niet langer een uitzondering zijn wanneer zij een mobielvrij beleid hanteren. Voorbeelden van overwegend negatieve (onbedoelde) effecten zijn dat de discussie over dit onderwerp nu sterker is gepolariseerd, dat leerlingen een ‘inhaalslag’ schermtijd maken in de pauze, en dat de afspraak (deels tijdelijk) voor extra werkdruk onder collega’s zorgt wegens handhaving en herinrichting van lessen. De laatste zeven toelichtingen waren neutraal van toon. Zo is benoemd dat zowel ouders als leerlingen nog moeten wennen aan het nieuwe beleid of vindt men dat deze vraag te vroeg wordt gesteld om een onderbouwd antwoord te kunnen geven.

Naast de positieve effecten noemden de leraren ook een aantal onbedoelde negatieve effecten van het mobielbeleid. Het meest werd genoemd dat het handhaven veel energie kost voor leraren. Een ander punt waarop leraren zich hebben moeten aanpassen op het beleid is dat leerlingen niet meer zo makkelijk te bereiken zijn. Waar leerlingen eerst altijd toegang hadden tot hun schoolmail, is dat nu niet meer zo, waardoor leraren er aan moeten wennen dat zij tijdig met de leerlingen communiceren. Ook komt vanuit leerlingen de wens dat leraren meer aandacht besteden aan het interactief maken van de lessen. Dit is wegge gevallen toen online quizen niet meer gespeeld konden worden. Dit zijn allemaal factoren die vooral in de eerste periode spelen. Naarmate leerlingen en medewerkers gewend zijn aan dit beleid, zal ook de energie die hierin gestoken wordt afnemen.

Een klein aantal deelnemers ervoer ook een toename in de hoeveelheid fysiek pestgedrag en verstorend gedrag van leerlingen. *‘[Ik merk] dat er juist meer opstootjes zijn (...) omdat leerlingen denken “oh ik mag niet op mijn telefoon, laat ik een prullenbak in de fik steken”’* (leerling, 4 vwo). Daarnaast is er een angst voor een toename in ongelijkheid, omdat er een groter verschil ontstaat tussen leerlingen die wel- of geen laptop mee kunnen nemen naar school. Door een gebrek aan beleid voor andere devices kunnen leerlingen hun laptop nog wel gebruiken. Leerlingen die een laptop hebben, kunnen hierdoor nog gebruik maken van sociale media, terwijl leerlingen die dit niet hebben geen mogelijkheid hebben om gebruik te maken van zulke apps. Hierdoor wordt de ongelijkheid zichtbaarder.

Ondanks dat er negatieve effecten worden ervaren, geeft een leraar aan: *‘Voor ons hebben de positieve kanten [van het mobielbeleid] de negatieve kanten wel echt ingehaald’* (leraar Engels op een vmbo school).

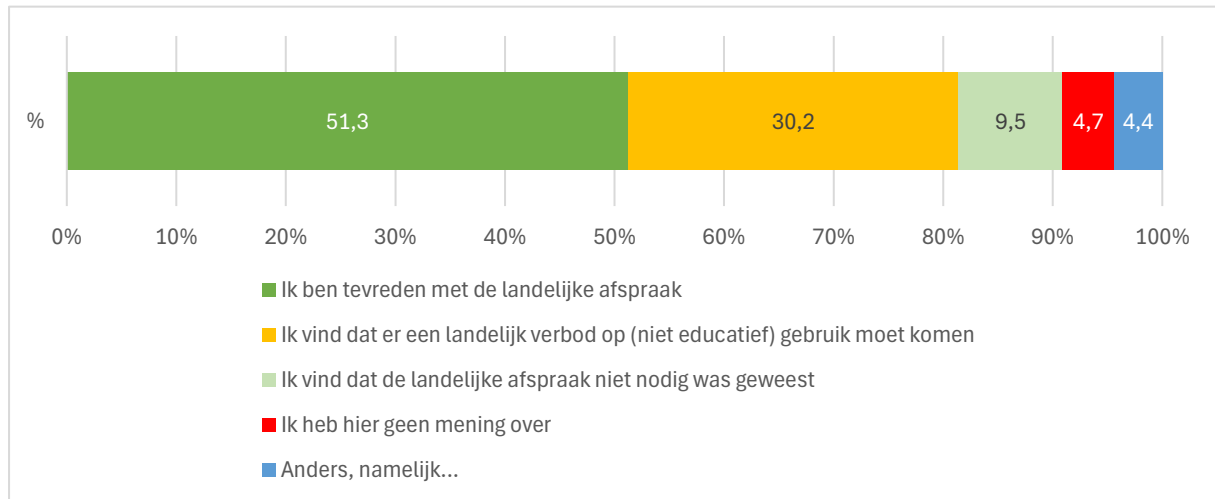
3.3.5 Tevredenheid en draagvlak voor de landelijke afspraak

Ongeveer de helft van de scholen (51,3%) is tevreden met de landelijke afspraak als instrument om met mobiele telefoons en andere devices om te gaan op school (zie Figuur 24). Bijna een derde van de scholen (30,2%) vindt daarentegen dat dit niet voldoende is en dat er een landelijk verbod op (niet educatief) gebruik moet komen. Verder is 9,5% van de scholen van mening dat de landelijke afspraak niet nodig was geweest om dit doel te bereiken.

Elf respondenten kozen voor de antwoordoptie ‘anders, namelijk...’ en gaven hier een toelichting bij. Drie van hen vinden de afspraak te vrijblijvend of te onduidelijk. Twee respondenten hebben een dubbel gevoel. De eerste vindt de landelijke afspraak positief met het oog op sociaal contact en minder afleiding, maar negatief met het oog op meegaan met de ontwikkelingen en hoe hiermee om te gaan. De tweede vindt het nog zorgwekkend hoeveel problemen social media de school inbrengt, maar vindt aan de andere kant dat leerlingen met een telefoon in vrije setting moeten leren omgaan. De vraag is of dat haalbaar is.

Figuur 24: Bent u tevreden over de landelijke afspraak als instrument om met mobiele telefoons en andere devices om te gaan op school, of moet dit anders? (n=275)

De deelnemers van de focusgroepen zijn tevreden met de landelijke afspraak. De medewerkers zijn positief over het gebruik van een afspraak, in plaats van een wet. Zij geven aan dat het gebruiken van een wet enkel zou leiden tot regels die niet gehandhaafd kunnen worden door de overheid. Daarnaast zijn zij blij dat scholen zelf invulling kunnen geven aan het beleid. Dit wordt vooral op praktijkscholen erg gewaardeerd, omdat dit een kwetsbare groep leerlingen is, waarbij het verbieden van telefoons negatieve gevolgen zou kunnen hebben. Scholen geven aan dat zij zelf het beste weten wat werkt voor hun school en hun leerlingen en zijn blij dat de landelijke afspraak hier ook de ruimte voor geeft.

Er is echter ook kritiek op de afspraak. Zo vragen meerdere leraren zich af hoe effectief het verbieden van de mobiele telefoons is. *‘Het doel van het kabinet was natuurlijk dat leerlingen beter leren op het moment dat ze hun telefoon niet bij zich hebben, maar ja een laptop komt natuurlijk op hetzelfde neer’ (ondersteunend personeel op een vmbo school)*. Een aantal medewerkers geven dan ook aan dat het gebruik van laptops en andere devices is toegenomen sinds de afspraak, omdat leerlingen nu deze devices gebruiken om gebruik te kunnen maken van sociale media. Hoewel geprobeerd is om dit te ondervangen door websites te blokkeren op de wifi, hebben leerlingen manieren om hier omheen te gaan, bijvoorbeeld door gebruik te maken van een hotspot. Wanneer leerlingen gebruik maken van sociale media op de laptop kunnen zij alsnog afgeleid raken en daardoor de lesstof minder goed opnemen. Daarnaast stelde een leerling vragen bij de betrouwbaarheid van de bronnen die gebruikt zijn om de landelijke afspraak te onderbouwen.

Tot slot hebben 46 respondenten een afsluitende opmerking achtergelaten. De meeste opmerkingen zijn inhoudelijk onder te verdelen op onderstaande thema's:

- 1) De landelijke afspraak is te vrijblijvend. Een algeheel verbod of nog strengere afspraken zijn nodig (n=10).
- 2) De landelijke afspraak werkt niet omdat deze te betuttelend is, veel tijd kost, voor onrust zorgt of wegneemt van de autonomie van de school (n=6).
- 3) De opvoedkundige opdracht van scholen mag niet onder tafel geschoven worden. Omgaan met mobiele telefoons en overige devices moet juist ook een onderdeel van onderwijs blijven. Daarnaast zitten er ook positieve aspecten aan gebruik van devices en moet je in het onderwijs ook meegaan met de tijd (n=7).
- 4) Het zou fijn zijn als er vanuit de overheid budget wordt vrijgemaakt voor scholen om te investeren in spullen ter vermaak, activiteiten en extra toezicht. Vooral wanneer de afspraak zou worden omgezet in een landelijk verbod (n=2).
- 5) Het is belangrijk om beter onderscheid te maken tussen de verschillende devices, zowel binnen de vragenlijst als binnen (landelijk of school-) beleid (n=4). De vragenlijst zou daarom minder bruikbare resultaten opleveren wanneer scholen met 'blended learning' werken, of geheel mobielvrij zijn en voor overige devices ander beleid handhaven.
- 6) Er moet een stevig debat worden gevoerd over het nut van mobielvrij beleid, met podiumruimte voor verschillende perspectieven (n=2).
- 7) Er moet rekening gehouden worden met de rol en mening van ouders (n=2). Sommige ouders werken niet mee aan de handhaving van de afspraak. Daarnaast kan je draagvlak bij ouders creëren door hun wensen te inventariseren en hier rekening mee te houden in vormgeving van beleid.

3.4 Conclusie

Huidig beleid en effect van de afspraak:

- Vrijwel alle scholen handhaven beleid dat volledig in lijn is met de landelijke afspraak. Het merendeel van de scholen (57,6%) voert een 'thuis of in de kluis' – beleid of laat telefoons aan het begin van de les inleveren. Op een vijfde van de scholen (20,3%) wordt het mobieltje aan het begin van de les ingeleverd.
- In lijn met de landelijke afspraak, hanteren scholen uitzonderingen voor medische of onderwijskundige redenen, maar dit is nauwelijks nodig.
- Leerlingen nemen volgens scholen inderdaad ook minder vaak telefoon mee in de klas dan voordat de landelijke afspraak in ging. 83,3% van de scholen zegt dat het is verminderd.
- Mobielgebruik tijdens de lessen of de gehele schooldag is volgens gesproken leraren en ondersteunend personeel afgenomen. Leerlingen zelf lijken dit minder uitgesproken te ervaren; volgens hen blijft de telefoon vaak in de tas, maar wordt hij nog gebruikt zodra de leraar even niet oplet.
- Telefoongebruik wordt door scholen dan ook als een minder groot probleem gezien. Hier is een afname te zien van 62% voordat de landelijke afspraak inging naar 29% erna.
- Educatief gebruik is verminderd of gelijk gebleven sinds de afspraak; andere (niet-digitale) middelen nemen soms de plek in.
- Voor leraren hebben 44,5% niet echt beleid – eerder impliciete regels zoals leraar als voorbeeldfunctie. Leraren gebruiken telefoon vooral voor werkgerelateerde doeleinden. Vanuit de focusgroepen is er weinig animo voor een telefoonverbod voor het personeel. De gesproken scholen hebben geen specifiek beleid voor personeel.
- Gesproken leraren en ondersteunend personeel merken dat lessen rustiger verlopen en leerlingen socialer zijn tijdens pauzes. Er is ook betere sociale veiligheid op school, want er worden geen ongewenste foto's genomen.
- Tegelijkertijd merkt gesproken personeel een verhoging van werkdruk voor personeel (handhaving), aanpassingen in communicatie naar leerlingen, en een toename van fysiek pestgedrag en verstorend gedrag.
- Scholen rapporteren positieve effecten op concentratie (75%), het sociaal klimaat (59%) en –in mindere mate – leerprestaties (28%).

Beleidsvorming

- Beleidsvorming is in veel gevallen zorgvuldig verlopen, met betrokkenheid van personeel, ouders en soms ook leerlingen – al voelen leerlingen zich soms onvoldoende serieus genomen.
- Er is beperkte beleidsvorming voor andere devices zoals smartwatches of laptops, wat voor ongelijkheid of achterdeurtjes kan zorgen.
- Scholen noemen als succesfactoren duidelijke communicatie, collectieve handhaving en alternatieven voor telefoongebruik in pauzes. Dit is zowel in de vragenlijst als in de focusgroepen naar voren gekomen.

Handhaving

- Bijna de helft van de scholen heeft geen tot weinig moeite om beleid te handhaven.
- Handhaving vraagt inzet: vooral buiten de klas en onder bovenbouwleerlingen is dit uitdagender. Consistentie binnen het team is essentieel.

- Enkele gesproken leraren ervaren moeite met handhaving bij buitenschoolse activiteiten en signalen van toenemende ongelijkheid door beleidsonduidelijkheid rond andere devices.

Tevredenheid en draagvlak

- Duidelijke informatievoorziening wordt gezien als essentieel om draagvlak te creëren.
- Het draagvlak onder personeel is overwegend positief en wordt gezien als belangrijke succesfactor om beleid te blijven handhaven.
- De afspraak wordt gewaardeerd als "steuntje in de rug", zeker bij het communiceren richting ouders en leerlingen.
- Ouders waarmee is gesproken zijn over het algemeen positief, maar er zijn enkele zorgen over bereikbaarheid van leerlingen.
- Gesproken leerlingen zijn meer verdeeld: zij waarderen de rust, maar missen autonomie en interactieve lesvormen. Eerstejaars passen zich makkelijker aan dan ouderejaars.
- 51% van de scholen is tevreden over het beleidsinstrument, maar een op drie pleit voor sterkere wetgeving of landelijke richtlijnen.
- Ouders en personeel uit de focusgroepen zijn blij met de landelijke afspraken en vinden een landelijke afspraak voldoende. Ze zijn blij met mogelijkheid tot eigen invulling van het beleid maar vragen zich wel af of het verbod het gewenste effect heeft; het gebruik van devices tijdens leren/huiswerk maken thuis is wel mogelijk.

4 Het huidige beleid rond mobieltjes en andere devices in het basisonderwijs

In dit hoofdstuk delen wij de bevindingen uit de focusgroepen/(groeps)interviews en de vragenlijst, die onder 1786 scholen binnen het basisonderwijs (bo) in Nederland is uitgezet, een half schooljaar nadat de landelijke afspraak in het BO van kracht ging. De vragenlijst is uitgestuurd naar een willekeurige steekproef van 1500 scholen plus 286 scholen die bij de nulmeting aangaven de vragenlijst ook voor de eenmeting in te willen vullen.

4.1 Respons vragenlijst

In totaal is de vragenlijst voor de eenmeting binnen het BO op 313 scholen ingevuld, waarvan 281 de vragenlijst tot het einde hebben ingevuld. De vragenlijst is gericht aan de persoon binnen de school die verantwoordelijk is voor het beleid rondom mobiele telefoons en overige devices. De vragenlijst is voornamelijk door schooldirecteuren en teamleiders ingevuld. Daarnaast vulden ook enkele intern begeleiders, leraren en ICT-coördinatoren de vragenlijst voor hun vestiging in.

De vestigingen die de vragenlijst hebben ingevuld, vormen samen in redelijke mate een representatieve afspiegeling van Nederlandse BO-scholen. Dit blijkt uit een vergelijking tussen onze steekproef en de landelijke verdeling van schoolvestigingen op regio, stedelijkheid en leerlingenaantal (zie Bijlage voor een vergelijking).

4.2 Deelname focusgroepen

Om een beeld te krijgen van de ervaringen van betrokkenen bij het uitvoeren van het beleid is gesproken met leraren, ouders en leerlingen uit het bo. In totaal hebben we middels vier (groeps)interviews gesproken met acht leraren (groep 5-8) van vijf verschillende basisscholen. Eén van deze groepsinterviews is gevoerd met vier leraren op één school. Hier is rekening mee gehouden bij de analyse. Er is een online focusgroep gehouden met drie ouders, waarvan alle kinderen in de midden- of bovenbouw zitten op verschillende basisscholen. Daarnaast is er een fysiek gesprek gevoerd op een basisschool met acht leerlingen uit groep 7/8.

Tijdens de werving van de 31 scholen die hadden aangegeven bereid te zijn deel te nemen aan de focusgroepen bleek dat het thema 'mobielbeleid' op veel scholen niet leeft. Zij ervaren geen moeilijkheden of andere bijzonderheden rondom het mobielbeleid. De

schoolleiding heeft in meerdere gevallen op basis hiervan gekozen om de aanvraag tot deelname niet door te sturen naar de leraren en ouders. Op een aantal scholen is de vraag tot deelname wel gedeeld, maar is hier geen reactie op gekomen. Dit verklaart mogelijk de geringe animo voor de groepsgesprekken.

4.3 Resultaten uit de vragenlijst en focusgroepen

We geven met iconen aan of de bevindingen afkomstig zijn uit:

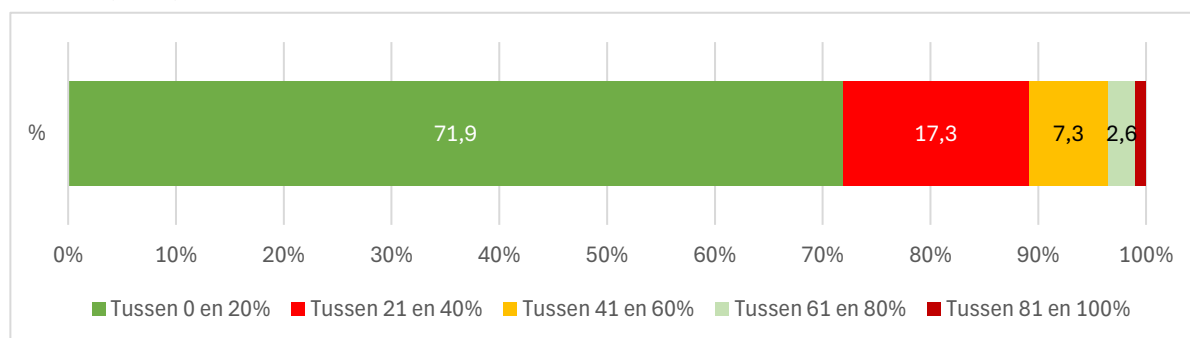
- de vragenlijst
- de focusgroep

4.3.1 Huidig gebruik mobiele telefoons en overige devices

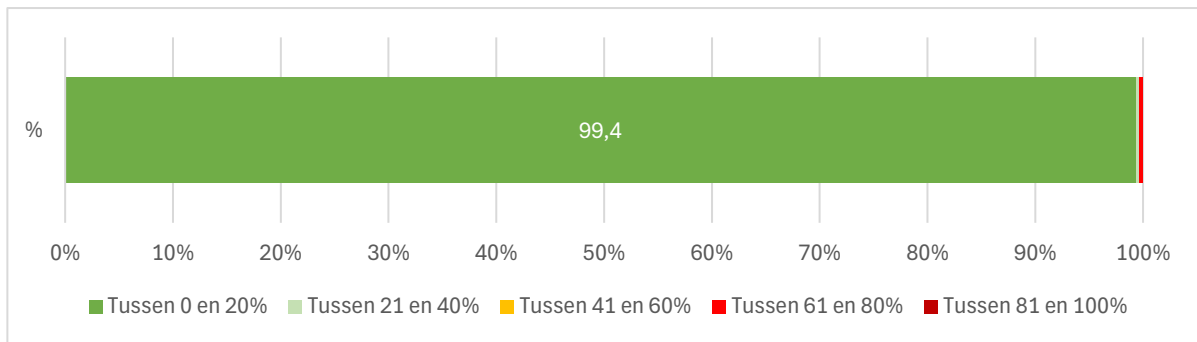
Op bijna driekwart van de scholen in het BO (71,9%) neemt slechts tussen de 0 en 20% van de leerlingen mobiele telefoons of andere devices mee in de klas zonder medische noodzaak (zie Figuur 25). Dit is ongeacht of er wel of geen beleid is op de school omtrent het gebruik van mobiele telefoons. Ten tijde van de nulmeting namen leerlingen vaker een mobiele telefoon mee naar de klas, toen gaf 53,8% van de scholen aan dat 0-20% van de leerlingen een telefoon meenam.

Figuur 25: Hoeveel leerlingen nemen op jullie school ongeveer mobiele telefoons of andere devices mee in de klas zonder medische noodzaak? (n=313)

Op nog minder BO-scholen nemen leerlingen hun mobiele telefoons of andere devices mee in de klas uit medische noodzaak (zie Figuur 26). Op nagenoeg alle scholen (99,4%) neemt slechts tussen de 0 en 20% van de leerlingen om deze reden mobiele telefoons of andere devices mee in de klas. Dit is niet tot nauwelijks veranderd ten opzichte van de nulmeting.

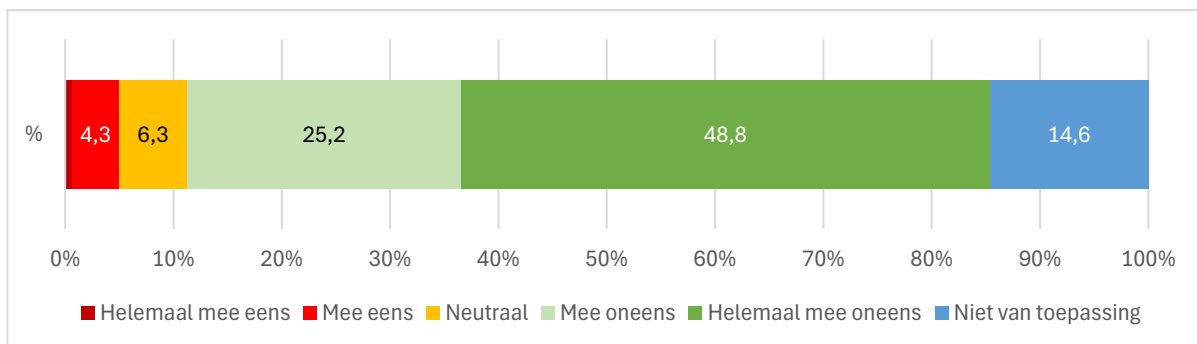
Figuur 26: Hoeveel leerlingen nemen gemiddeld op jullie school mobiele telefoons of andere devices mee in de klas uit medische noodzaak?* (n=313)

* Bijvoorbeeld spraaksoftware, toegankelijkheidsapps voor leerlingen met mobiliteitsproblemen, hoortoestellen en bijbehorende digitale hulpmiddelen

Scholen ervaren het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices nauwelijks als een probleem bij hen op school; slechts 5% is het (helemaal) met de stelling eens dat dit een probleem vormt bij hen op school (zie Figuur 27). Dit is niet tot nauwelijks veranderd ten opzichte van de nulmeting. Bijna 15% van de scholen geeft daarnaast aan dat de stelling voor hen niet van toepassing is, omdat leerlingen bij hen op school nooit mobiele telefoons of andere devices meenemen.

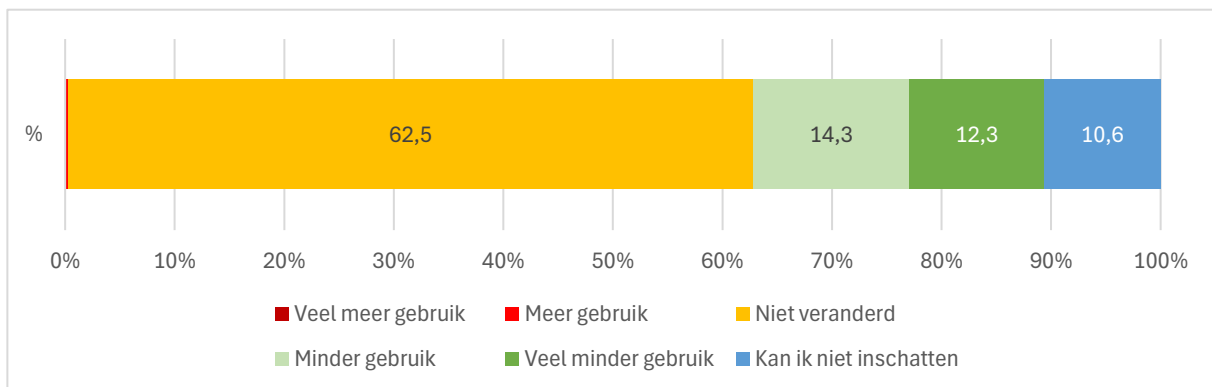
Figuur 27: In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? Het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices is een probleem bij ons op school. (n=301)

* Antwoordoptie 'niet van toepassing' is in de vragenlijst geformuleerd als 'niet van toepassing: bij ons op school nemen leerlingen nooit mobiele telefoons of andere devices mee'.

De meerderheid van de scholen (62,5%) geeft aan dat het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen niet is veranderd sinds de afspraak (zie Figuur 28). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat bijna 75% van de respondenten later in de vragenlijst aangaf dat zij al beleid hanteerden vóórdat de landelijke afspraak van kracht ging (zie Figuur 37).

Figuur 28: In hoeverre is het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de afspraak veranderd? (n=301)*

* Deze vraag is ook gesteld aan de scholen die (nog) geen beleid in hebben laten gaan. Deze scholen hebben afwisselende antwoorden gerapporteerd.

Op het verzoek tot deelname aan focusgroepen gaven meerdere leraren aan dat mobielgebruik bij hen op school ‘niet een ding is’: ‘We hebben er gewoon geen last van’ (leraar, groep 5/7). Als leerlingen hun mobiele telefoon meenemen naar de klas, leveren zij deze in bij hun leraar. In het BO hebben weinig leerlingen een mobiele telefoon, en als ze er wel een hebben, nemen ze deze niet altijd mee naar school. Uit zowel de gesprekken met leerlingen als de gesprekken met leraren blijkt dat de meeste leerlingen in groep 6 een telefoon krijgen. Uit de gesprekken met leraren en ouders blijkt dat de landelijke afspraak weinig effect heeft op het niet-educatief mobiel gebruik door leerlingen, vergelijkbaar met de resultaten uit Figuur 28.

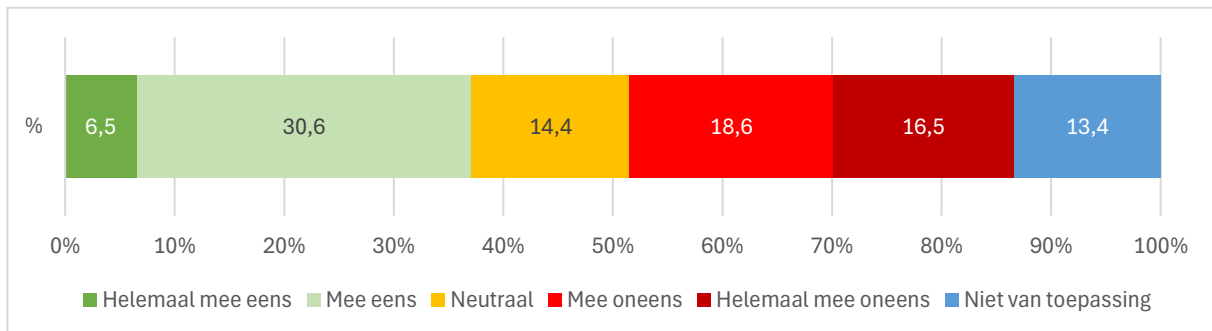
Leraren herkennen wel problemen met de mobiele telefoons bij leerlingen. Zo gaf een van de leraren aan: ‘Ze komen vastgekleefd aan dat ding [de mobiele telefoon] binnengelopen’ (leraar, groep 8). Een andere leraar gaf aan dat zij een incident hebben gehad met mobiele telefoons, waarbij een leerling gefilmd werd tijdens een ruzie. Dit filmpje is vervolgens op het internet geplaatst. Daarnaast heeft een aantal leraren aangegeven dat het wel eens voorkomt dat een leerling naar huis belt tijdens schooltijd na een ruzie. De ouder belt vervolgens naar school om meer te weten te komen, maar dan blijkt dat de school nog niet op de hoogte is van de ruzie. Ouders weten soms eerder van een incident op school dan de leraren. Per school gaat het vaak om enkele incidenten die zich de afgelopen jaren hebben voorgedaan. De deelnemende ouders vertelden ook dat leerlingen op de school van hun kinderen in de pauze en op het schoolplein nog steeds op hun telefoon zitten. Dit duidt er op dat mobiele telefoons wel degelijk meegenomen worden en een probleem kunnen zijn in het BO.

Respondenten verschillen sterk in de mate waarin ze het eens zijn met de stelling dat het educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices een belangrijk onderdeel is in hun onderwijspraktijk (zie Figuur 29). Hoewel 37,1% van de respondenten zegt het (helemaal) eens te zijn met deze stelling, zeggen nagenoeg evenveel respondenten (35,1%) het er (helemaal) niet mee eens te zijn. Het is interessant dat ten tijde van de nulmeting een kleiner aandeel van de respondenten het (helemaal) eens was met deze stelling (6,5%), en een groter deel (helemaal) oneens (72,3%). Hieruit kan worden opgemaakt dat educatief

gebruik van mobiele telefoons en andere devices een belangrijker onderdeel is in de onderwijspraktijk van leraren.

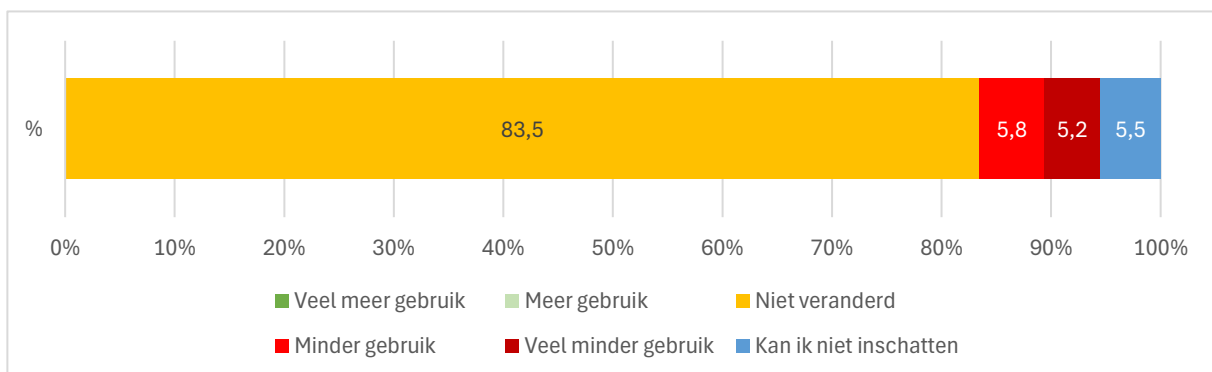
Figuur 29: In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? Het educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices is een belangrijk onderdeel in onze onderwijspraktijk. (n=291)

* Antwoordoptie 'niet van toepassing' is in de vragenlijst geformuleerd als 'niet van toepassing: bij ons op school worden mobiele telefoons en andere devices nooit ingezet voor educatief gebruik.

Op de overgrote meerderheid van de scholen (83,5%) is echter geen verandering ervaren in de mate van educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de ingang van de landelijke afspraak (zie Figuur 30). Voor geen enkele school wordt meer gebruik gerapporteerd en op een tiende van de scholen wordt (veel) minder gebruik gerapporteerd.

Figuur 30: In hoeverre is het educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de afspraak veranderd? (n=291)*

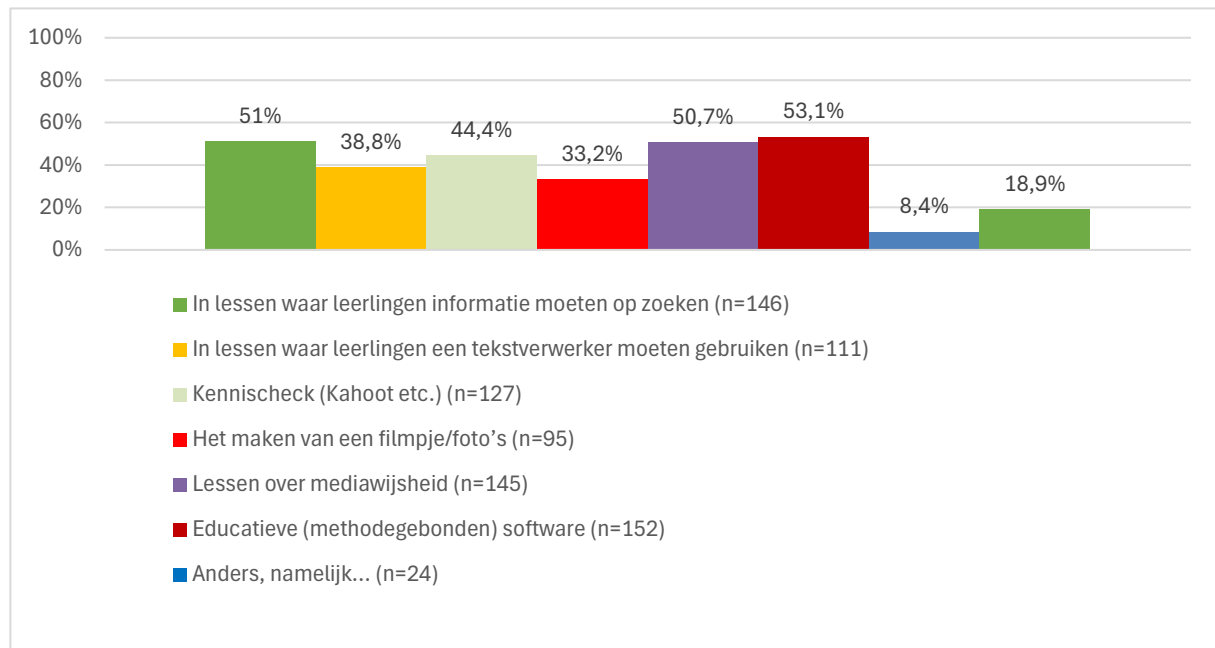

* Deze vraag is ook gesteld aan de scholen die (nog) geen beleid in hebben laten gaan. Deze scholen hebben voor 'niet veranderd' of 'kan ik niet inschatten' gekozen, op uitzondering van één school waarvoor minder gebruik werd gerapporteerd.

Op scholen wordt op verschillende manieren educatief gebruik gemaakt van mobiele telefoons (zie Figuur 31). Manieren die relatief vaak naar voren kwamen, betreffen gebruik in lessen waarin leerlingen informatie moeten opzoeken, in lessen over mediawijsheid en voor educatieve (methode gebonden) software.

Van de 24 respondenten die de antwoordopties 'anders, namelijk' hebben gekozen, benoemen 22 respondenten expliciet dat leerlingen op hun school geen mobieltjes gebruiken, maar dat er wel devices in de les ingezet worden die vanuit de school gefaciliteerd worden. Zij vinden het belangrijk om in de landelijke afspraak duidelijk onderscheid te maken tussen devices vanuit de school en devices van leerlingen. Op de overige twee scholen wordt gebruik gemaakt van vertaalapps.

Figuur 31: Op wat voor manier maken jullie op school educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 854 antwoorden gegeven door 286 respondenten.

De deelnemende leraren gaven aan dat laptops of Chromebooks van de school worden ingezet voor educatief gebruik. Een leraar gaf aan dat zij dagelijks gebruik maken van devices omdat hun lesmethoden online componenten hebben. Devices worden in alle jaarlagen ingezet voor educatief gebruik. Devices kunnen ook worden ingezet als beloning, dit gebeurt op de school van een van de leraren. Wanneer leerlingen even iets voor zichzelf mogen doen, mag dat soms op een device: *'Als ze [leerlingen] tien minuten iets voor zichzelf mogen doen, dan kiezen ook veel kinderen toch wel om op de Chromebook een spelletje te spelen'* (leraar, groep 6). De leerlingen gaven aan soms ook hun mobiele telefoon te gebruiken voor educatieve doeleinden. Zo moeten ze voor sommige opdrachten in hun werkboek hun telefoon gebruiken of zijn er opdrachten waarbij gefilmd moet worden. In deze gevallen mogen de leerlingen hun telefoon gebruiken.

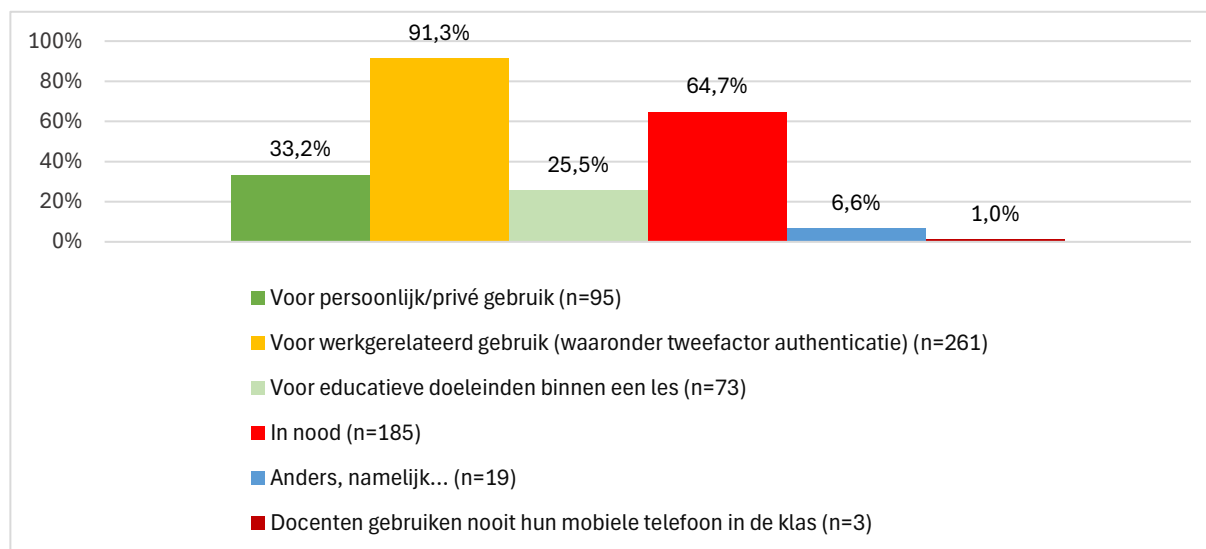
Een knelpunt in het educatief gebruiken van mobiele telefoons en andere devices is dat leerlingen soms handiger zijn in het gebruik dan de leraren. Hierdoor kunnen leerlingen van alles doen met de devices zonder dat de leraar het door heeft. Een leraar noemde het voorbeeld van Chromebooks, waarbij de leraar mee kan kijken met wat de leerling doet. De leerlingen hadden echter een manier gevonden om deze functie uit te schakelen: *'Ze waren allemaal aan het werken, en toen dacht ik: even kijken op de schermcontrole (...), en dan had ik gewoon een aantal die kon ik niet eens zien, terwijl ze wel bezig waren!'* (leraar, groep 8). Een ouder herkent dat de leerlingen handiger zijn met devices. Hij gaf als voorbeeld dat er op de school van zijn zoon tijdens de coronapandemie een leraar uit de online chat was gegooid en geblokkeerd was door de leerlingen. Het werken met devices zorgt er dus voor dat leraren extra waakzaam moeten zijn. Zij ervaren dit verder niet als een groot probleem.

Leraren gebruiken hun mobiel soms in de klas voor verschillende doeleinden (zie Figuur 32). Met name voor werkgerelateerd gebruik, zoals voor inloggen op schoolsystemen, en in nood wordt de mobiele telefoon tevoorschijn gehaald. Van de 19 respondenten die voor

'anders, namelijk' koos, gaven 11 respondenten aan dat leraren hun mobiele telefoon gebruiken voor contact met ouders of het gebruiken van het ouderportaal. Op vijf andere scholen gebruiken leraren hun telefoons voor het maken van foto's, zodat deze kunnen worden gebruikt in de communicatie naar ouders. Drie andere respondenten gaven aan dat de leraren hun telefoons gebruiken voor de interne samenwerking binnen het team.

Figuur 32: Op wat voor manier gebruiken leraren hun mobiele telefoon in de klas?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 636 antwoorden gegeven door 286 respondenten.

De deelnemende leraren gaven aan dat zij hun telefoon gebruiken om in contact te staan met andere medewerkers en met de ouders. Zo gaf een van de leraren aan dat zij haar telefoonnummer heeft gedeeld met de ouders in haar klas, zodat ze bijvoorbeeld goed bereikbaar is op kamp. Daarnaast worden er soms foto's gemaakt van de leerlingen voor in hun portfolio. De leraren geven dus aan dat zij hun telefoon nodig hebben tijdens het werk. Wel zou een werktelefoon een uitkomst kunnen bieden, omdat leraren dan niet worden verleid om hun privé berichten te bekijken en het zou er voor zorgen dat leraren geen foto's van leerlingen op hun privételefoon hebben staan (AVG-technisch gezien). Daarnaast zouden de leraren het waarderen dat zij niet hun privénummer hoeven te geven aan ouders. Een aantal deelnemende leraren gaf aan dat de leerlingen het begrijpelijk vinden dat leraren wel hun telefoon mogen gebruiken.

4.3.2 Beleidsvorming

Op de meeste scholen (89,5%) wordt op dit moment beleid gehandhaafd voor het gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas. Acht respondenten (2,8%) gaven aan geen beleid te hebben, maar dat wel van plan te zijn of nog bezig te zijn met opstellen van het beleid. Tot slot gaven 22 respondenten (7,7%) aan dat er op diens school geen beleid is en dat ze dit ook niet van plan zijn.

(Nog) geen beleid gevormd

Van de acht respondenten die aangaven dat op hun school geen beleid wordt gehandhaafd, maar dat ze dit wel van plan zijn of nog bezig zijn met opstellen van het beleid, gaven vier respondenten een toelichting. Op deze scholen wordt het al bovenschools opgepakt, is beleid wel al ontworpen maar nog niet is opgeschreven, hoort het bij de visie, of zijn mobieltjes simpelweg 'not done' op de school. Geen van deze scholen heeft behoefte aan ondersteuning van de overheid bij het opstellen of implementeren van beleid.

Van de 22 respondenten op wiens school geen beleid wordt gehanteerd en waarbij men dit ook niet van plan is, gaven 20 respondenten een toelichting. Voor 13 van deze scholen werd aangegeven dat dit (nog) geen noodzaak is en dat dit niet speelt bij hen op school. Bijvoorbeeld omdat leerlingen nooit mobieltjes meenemen. Op zes scholen bestonden er al schoolregels waren die aan hun behoefte voldoen, of was er al oud beleid op dit thema. Eén respondent van een school wist niet precies wat de huidige stand van zaken is.

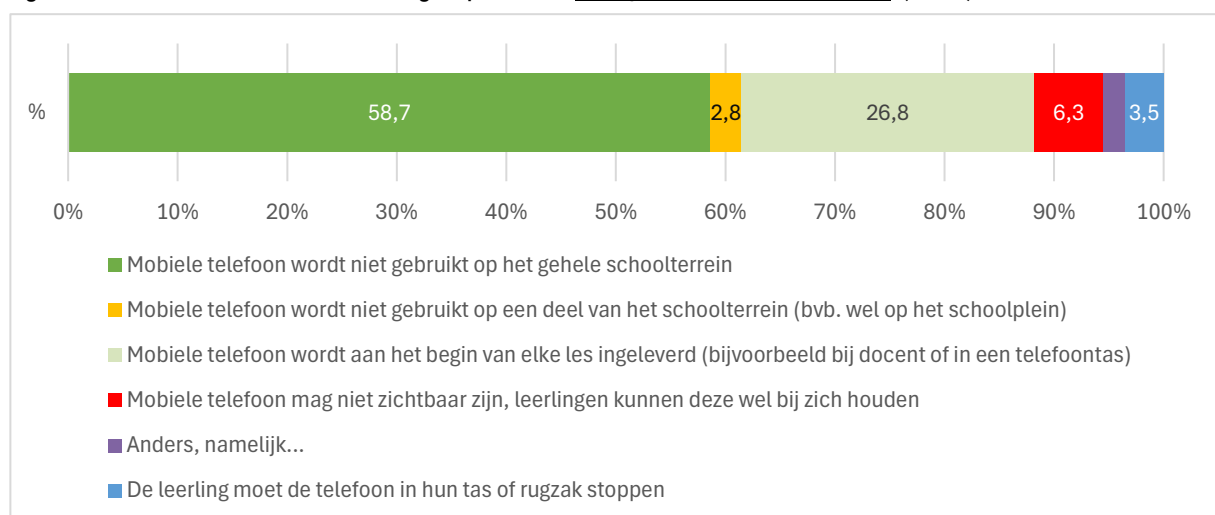
Wel beleid gevormd

Aan scholen die beleid hebben laten ingaan, zijn een aantal vervolgvragen gesteld over het proces van hun beleidsvorming en over hoe hun beleid eruit ziet.

Voor specifiek de mobiele telefoons, geldt voor een ruime helft van de scholen (58,7%) dat mobiele telefoons verboden zijn op het gehele schoolterrein (zie Figuur 33). Op een kwart van de scholen (26,8%) wordt het mobieltje aan het begin van de les op een vast punt ingeleverd, bijvoorbeeld bij de leraar of in een telefoontas. De vijf respondenten die voor de antwoordoptie 'anders, namelijk...' kozen, gaven aan dat leerlingen op hun school de keuze hebben of zij de telefoon aan de leraar geven of de telefoon in hun tas stoppen.

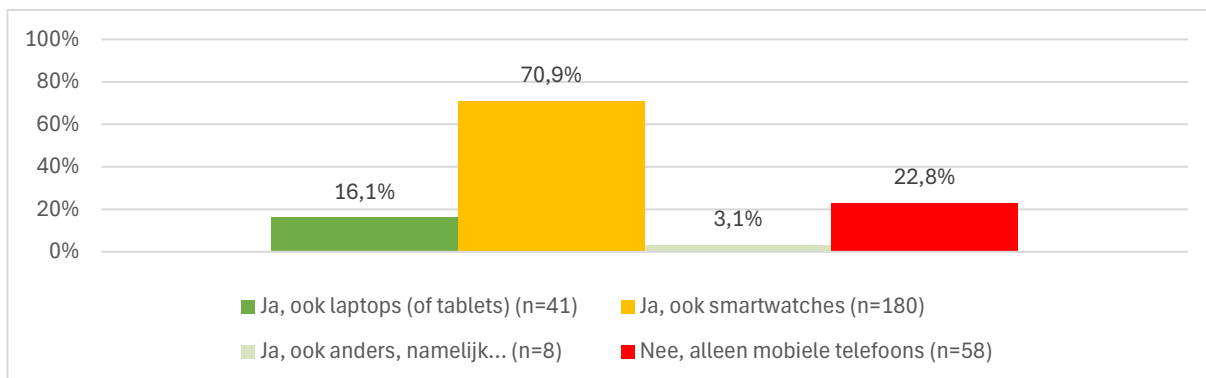
Figuur 33: Hoe ziet dit beleid eruit voor leerlingen op uw school voor specifiek de mobiele telefoons? (n=254)

Op de meeste scholen is het beleid voor mobiele telefoons ook van toepassing op andere devices (zie Figuur 34). Dit beleid is meestal ook van toepassing op smartwatches. Op 58 scholen is het beleid alleen van toepassing voor mobiele telefoons. Zeven respondenten

lichtten onder ‘anders namelijk...’ toe dat het beleid niet geldt voor devices van de school zelf (zoals laptops/Chromebooks).

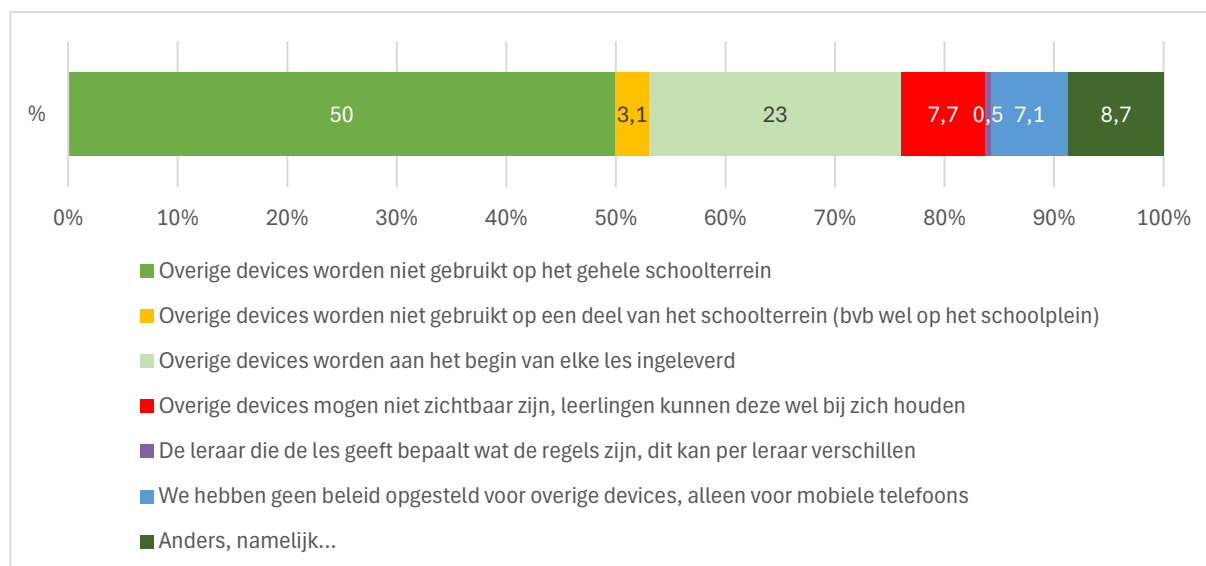
Figuur 34: Is het beleid voor mobiele telefoons ook van toepassing op andere devices zoals laptops en smartwatches?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. Er zijn in totaal 287 antwoorden gegeven door 254 respondenten.

Aan de scholen waarbinnen beleid voor mobiele telefoons ook van toepassing is op andere devices, is gevraagd hoe dit beleid er voor deze devices uit ziet (zie Figuur 35). In lijn met het beleid rondom mobiele telefoons, geldt voor de helft van de scholen (50%) dat overige devices niet mogen worden gebruikt op het gehele schoolterrein. Ook in lijn met het beleid rondom mobiele telefoons, is dat overige devices op ongeveer een kwart van de scholen (23%) moeten worden ingeleverd. Van de respondenten die kozen voor ‘anders, namelijk...’, geven vijf respondenten expliciet aan dat alleen devices van de school gebruikt worden of zijn toegestaan. Op zes scholen mag de smartwatch alleen als horloge gebruikt worden, of zijn alleen speciale functies toegestaan. Drie respondenten benoemen dat het beleid gelijk is aan beleid voor mobieltjes. Ten slotte benoemen drie respondenten dat smartwatches in een rugzak in de gang opgeborgen moeten worden.

Figuur 35: Hoe ziet dit beleid eruit voor leerlingen op uw school voor overige devices (zoals smartwatches)? (n=196)

Op een kleine meerderheid van de scholen (60,5%) worden uitzonderingen in de regels gemaakt voor leerlingen die wegens medische of veiligheidsredenen hun mobieltje of een

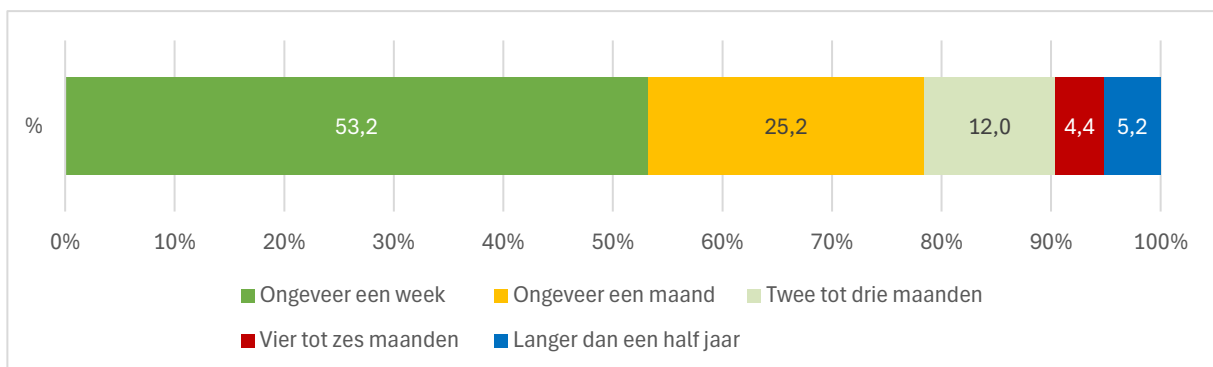
ander device bij zich dragen. Op ruim een derde van de scholen (39,1%) wordt geen differentiatie toegepast in de uitwerking van het beleid. Op 2% van de scholen wordt verschil gehanteerd in leerjaren (meerdere antwoorden waren mogelijk op de vraag). Op de scholen van alle leraren uit de focusgroepen mogen mobiele telefoons niet zichtbaar zijn op het schoolterrein. De vormgeving verschilt per school. Een aantal leraren gaf aan dat leerlingen hun telefoon aan het begin van de dag inleveren bij een leraar, die de telefoon vervolgens in een tas of in een bak legt. Daarnaast geldt op sommige scholen de regel dat de leerling de telefoon in de tas moet laten. Het mobielbeleid op basisscholen speelt vooral in de bovenbouw, ondanks dat het beleid formeel gezien voor alle leerlingen geldt. Vóór groep 6 hebben de meeste leerlingen nog geen mobiele telefoon. De leraren gaven wel aan dat er uitzonderingen gemaakt kunnen worden wanneer dit nodig is. Dit gebeurt dan in overleg met de ouders van het kind.

Alle gesproken leraren hebben er begrip voor dat leerlingen hun telefoon of andere devices soms mee naar school nemen, bijvoorbeeld vanuit praktische- of veiligheidsoverwegingen. Zo is het handig dat een leerling zijn ouders kan bellen als deze na schooltijd ergens gaat spelen of alleen van en naar school fietst. *‘Kinderen [zijn] vrij om hun eigen telefoon mee te nemen en hebben daar vaak wel hun reden voor, en die willen wij dan ook graag omarmen’* (leraar, groep 6).

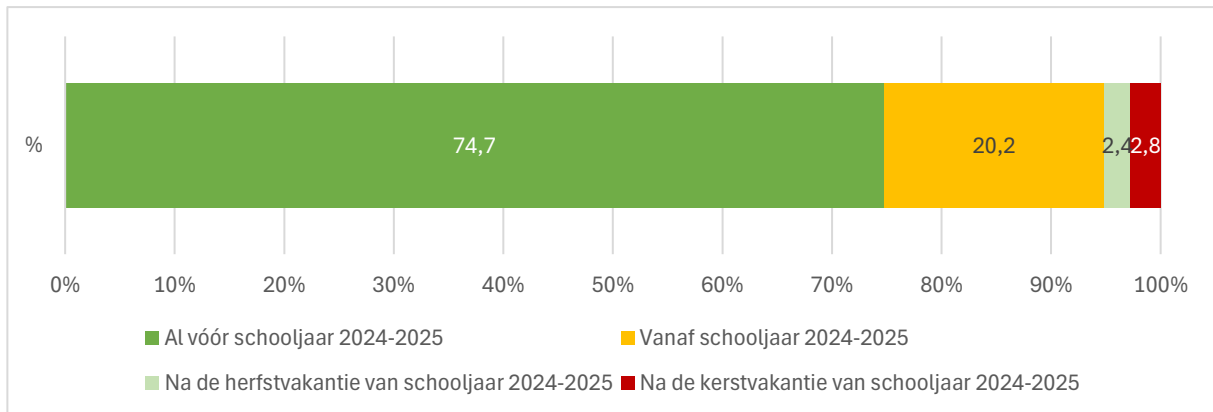
Ongeveer de helft van de scholen (53,2%) is ongeveer een week bezig geweest met de gehele vorming van het beleid (zie Figuur 36). Een kwart van de scholen (25,2%) is ongeveer een maand bezig geweest en de overige scholen twee maanden of langer.

Figuur 36: Hoe lang is de school bezig geweest met de beleidsvorming, dus van eerste bespreking tot implementatie van het beleid? (n=250)

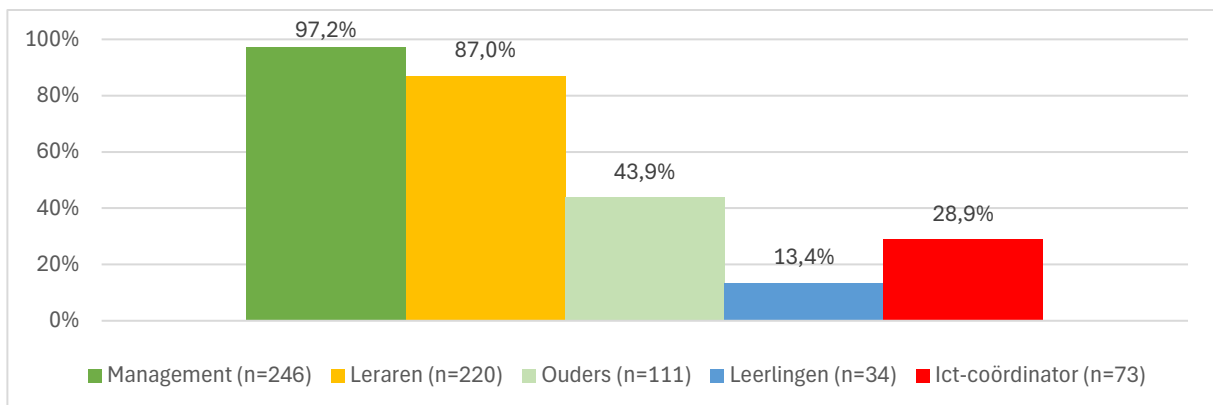
Op driekwart van de scholen (74,7%) ging het beleid al in vóór schooljaar 2024-2025, dus vóórdat de landelijke afspraak van kracht ging (zie Figuur 37). Dit is in lijn met bevindingen uit de nulmeting, waar 77,1% van de respondenten aangaf dat zij in schooljaar 2022-2023 al regels hadden in lijn met de landelijke afspraak. Op slechts een vijfde van de scholen (20,2%) ging het beleid gelijktijdig met de landelijke afspraak van kracht.

Figuur 37: Wanneer is dit beleid ingegaan? (n=253)

Op de meeste scholen zijn in ieder geval het management (n=246) en leraren (n=220) betrokken geweest bij de beleidsvorming (zie Figuur 38). Op bijna de helft van de scholen (n=111) zijn ook ouders betrokken geweest.

Figuur 38: Wie zijn betrokken geweest bij de beleidsvorming?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 684 antwoorden gegeven door 253 respondenten.

Geen van de leraren uit de focusgroepen is echter betrokken geweest bij het opstellen van het mobielbeleid en de meesten hebben er ook geen problemen mee dat ze niet betrokken zijn geweest. De meeste leraren gaven aan dat hun school al langere tijd een mobielbeleid heeft, en hebben daardoor geen zicht op of er ooit leraren betrokken zijn geweest bij het opstellen van het beleid. Een van de leraren gaf aan dat zij het prima vindt dat de leraren niet meegenomen zijn bij het opstellen van het beleid, omdat het beleid niet relevant is voor de meeste leraren. Mobielgebruik speelt immers meestal enkel in de bovenbouw.

Ook de ouders zijn niet meegenomen bij het opstellen van het beleid. Zij gaven aan dat het logisch is dat ze niet betrokken zijn geweest, omdat de school volgens hen zelf weinig invloed heeft gehad op het mobielbeleid. Deze wordt namelijk vanuit de stichting, of scholenkring waar de basisschool onder valt, bepaald. De school is enkel verantwoordelijk voor het handhaven van dit beleid. De ouders waren echter wel graag meegenomen in het opstellen van het beleid, omdat de betrokkenheid van ouders dan groter zou zijn. Een ouder heeft met een groep andere ouders aangedrongen bij de school om een strenger beleid op te stellen. Zij moesten zelf hun rol in het beleidsproces creëren, de school had in eerste instantie niet om hun bijdrage gevraagd.

De deelnemende leraren gaven aan dat er bewust voor is gekozen om leerlingen niet mee te nemen bij het opstellen van het beleid: *‘Dit zijn gewoon regels en klaar, ik denk niet daar nog kinderen in mee moet nemen’* *‘Sommige dingen die zijn gewoon zo’* (leraren groep 7/8). Een leraar gaf aan dat leerlingen de hele dag op hun telefoon zouden mogen zitten, als leerlingen het beleid mochten bepalen.

Draagvlak gehanteerde beleid

Alle deelnemers staan achter een mobielbeleid waarbij telefoons niet zichtbaar mogen zijn in het BO. Een leraar gaf aan: *‘Kinderen denken niet na over bepaalde gevolgen, daar zijn ze gewoon echt nog te jong voor’* (leraar, groep 6). Het is dus goed dat er richtlijnen zijn over hoe er op school moet worden omgegaan met het mobielgebruik van kinderen. Onder leerlingen is het draagvlak ook goed. De deelnemende leerlingen geven aan dat zij tevreden zijn over de regels bij hen op school en zij vinden het ook prima als de regels zo blijven.

Ook het draagvlak onder de ouders is overwegend goed, volgens de deelnemers. Een leraar merkt daarbij wel op dat het draagvlak onder ouders afhankelijk is van hoe de school met het mobielbeleid omgaat. Door bijvoorbeeld soepel om te gaan met uitzonderingen wordt er begrip gecreëerd. Daarnaast is het helpend als de leerlingen dicht bij de school wonen, dan voelt het voor ouders namelijk veiliger om hun kind alleen naar school te sturen zonder mobiele telefoon. De deelnemende ouders geven aan achter het beleid te staan, omdat telefoons erg verslavend kunnen zijn. Een ouder vergeleek mobielgebruik met drank, drugs en roken wat betreft de verslaafbaarheid. Met het oog op de gezondheid van de kinderen, vinden de ouders dat mobielgebruik moet worden beperkt.

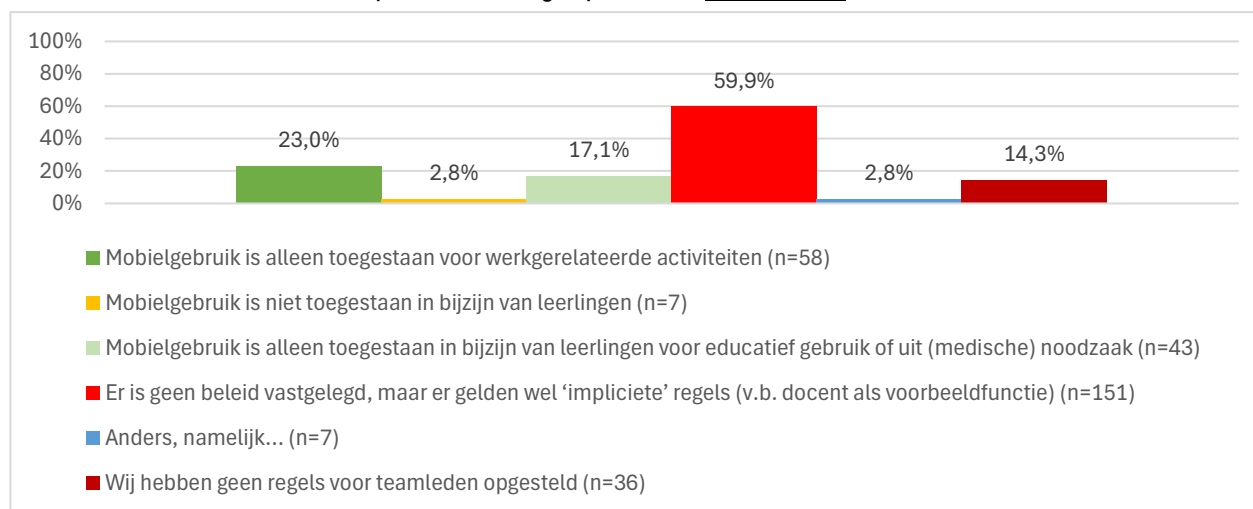
Echter gaven zowel een ouder als twee leraren aan dat er bij hen op school onder ouders verdeeldheid is over hoe leerlingen met hun telefoon om zouden moeten gaan.. Een leraar gaf een voorbeeld van een situatie waarbij er via Whatsapp op een vervelende manier werd gepraat over een leraar. Naar aanleiding daarvan is de school in gesprek gegaan met ouders en leerlingen, waaruit bleek dat sommige ouders dit geen erge situatie vonden en dat de leraar hier maar tegen moest kunnen. Daarnaast is er onder ouders soms verwarring over het mobielbeleid. Ouders gaan er soms van uit dat hun kind de hele dag bereikbaar is wanneer zij hun telefoon meenemen naar school. Het is dan aan de leraar om uit te leggen dat dit niet het geval is.

Het draagvlak voor het mobielbeleid is afhankelijk van de activiteiten die de school doet. Als de school op uitje gaat, zijn er vaak meer moeilijkheden. Zo geeft een van de deelnemende leraren aan dat ouders er kritiek op hadden dat leerlingen hun telefoon niet mee mochten nemen op schoolreisje. Ook de leerlingen vonden het jammer dat ze geen foto's konden maken die dag. Goede communicatie over waarom er mobielbeleid wordt uitgevoerd, wordt als essentieel gezien om het draagvlak voor het beleid onder ouders te vergroten.

Op een kleine meerderheid van de scholen (n=151) is geen expliciet beleid vastgelegd voor teamleden, maar gelden wel 'impliciete regels' (zie Figuur 39). Leraren vervullen bijvoorbeeld een voorbeeldfunctie voor leerlingen. Onder de optie 'anders, namelijk...' benoemden drie respondenten dat zij momenteel werken aan beleid. Drie respondenten geven aan dat mobiel gebruik (ook) is toegestaan in noodsituaties. Tot slot geldt op één school speciaal social media beleid.

Figuur 39: In de landelijke afspraak worden geen expliciete richtlijnen gegeven over hoe scholen om dienen te gaan met gebruik van mobiele telefoons voor teamleden. Is er op uw school beleid geïmplementeerd voor teamleden?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 302 antwoorden gegeven door 252 respondenten.

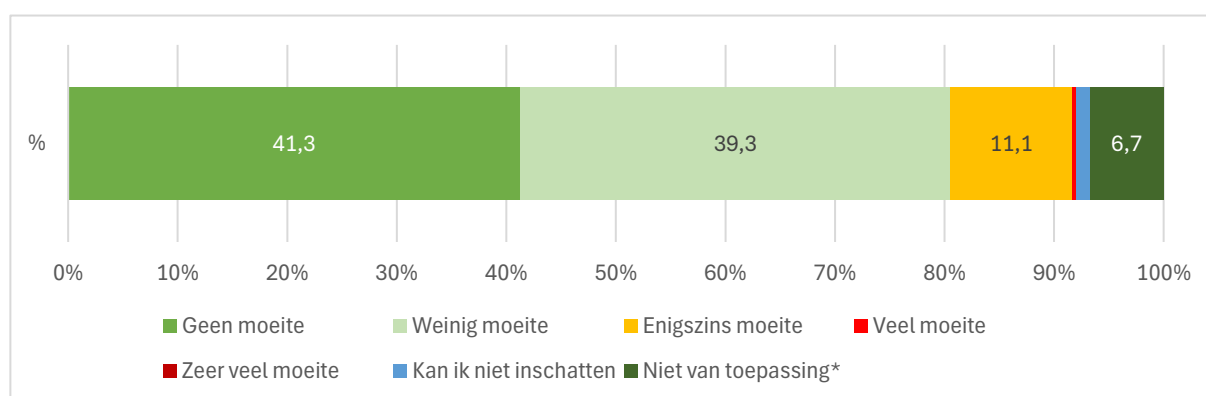
Op geen van de scholen van de leraren uit de focusgroepen is beleid opgesteld voor medewerkers, ondanks dat de leraren aangeven de afleidende werking van mobiele telefoons herkennen bij zichzelf, en soms 'automatisch' hun telefoon erbij pakken om hun berichtjes te bekijken. Zij zien hun eigen mobielgebruik echter niet als problematisch, en spreken elkaar er ook op aan als iemand bijvoorbeeld in de teamkamer veel op zijn telefoon zit. De leraren gaven aan dat zij het 'vanzelfsprekend' vinden dat zij niet constant op hun telefoon zitten tijdens werktijden.

4.3.3 Handhaving beleid

Op 80,6% van de scholen die beleid hebben in laten gaan, kost het geen tot weinig moeite om dit beleid te handhaven (zie Figuur 40). Op 6,7% van de scholen wordt het beleid in de praktijk niet gehandhaafd.

Figuur 40: Hoeveel moeite kost het om het beleid te handhaven sinds deze in is gegaan? (n=252)

*de gehele antwoordoptie luidde: 'Niet van toepassing: het beleid wordt bij ons in de praktijk niet gehandhaafd'

Aan de 29 respondenten die aangaven dat men op hun school enigszins of veel moeite heeft om het beleid te handhaven, is gevraagd welke onderdelen lastig zijn om te handhaven. Van

alle devices zijn voornamelijk het beleid voor mobiele telefoons en smartwatches lastig te handhaven voor deze scholen.

De gesproken leraren gaven aan dat er over het algemeen geen problemen zijn met de handhaving van het mobielbeleid bij hen op school. Slechts weinig leerlingen nemen hun telefoon mee, en als ze deze meenemen hebben ze er geen moeite mee als ze deze moeten inleveren. De leerlingen gaven ook aan dat zij altijd toestemming vragen voordat zij hun mobiele telefoon gebruiken. Uit het gesprek met de ouders blijkt echter een ander beeld. De ouders gaven aan dat het mobielbeleid bij hun kinderen op school niet streng gehandhaafd wordt. Leerlingen kunnen hun mobiele telefoon gebruiken op het schoolplein, in de pauzes en op de toiletten. Een ouder had het idee dat de school van haar kinderen niet sterk achter een mobielverbod durft te staan, om niet te ‘woke’ over te komen. Alle deelnemende ouders zouden het waarderen als de scholen duidelijk stelling zouden nemen wat betreft hun houding ten opzichte van het mobielbeleid; deze kan dan beter gehandhaafd worden.

Wat helpt in de handhaving is dat het hele personeelsteam achter het mobielbeleid staat. Wanneer alle leraren consistent hetzelfde beleid uitvoeren, is het voor leerlingen ook makkelijker om zich aan het mobielbeleid te houden. Een ouder gaf aan dat de handhaving bij haar kind op school niet goed verloopt, omdat niet alle teamleden achter het beleid staan. Hierdoor mogen kinderen in sommige groepen hun telefoon nog wel bij zich dragen.

Enkel het gebruik van smartwatches kan volgens de leraren een probleem in de handhaving vormen. De leraren gaven aan dat smartwatches lastiger te herkennen zijn dan mobiele telefoons, en dat leerlingen hun smartwatch minder snel zelf inleveren. Dit gebeurt wel met mobiele telefoons. De deelnemende leraren zijn zelf ook minder streng wanneer het gaat om het dragen van smartwatches. Een leraar gaf aan dat de smartwatches pas recentelijk meer gedragen worden op school, waardoor deze nog niet zijn opgenomen in het mobielbeleid. Hierdoor mag zij leerlingen pas aanspreken wanneer ze afgeleid zijn door hun smartwatch. Wel gaf zij hierbij aan dat smartwatches minder afleidend werken dan mobiele telefoons. Een andere leraar beaamde dit, omdat veel smartwatches slechts beperkte functies hebben. Leerlingen gebruiken de smartwatch bijvoorbeeld alleen voor de stappenteller: *‘dan ga ik ook niet moeilijk doen’ (leraar groep 5/7)*. In deze gevallen wordt het dragen van een smartwatch toegestaan. De leerlingen herkennen dat het beleid voor smartwatches minder consistent is. Bij sommige leraren mogen zij hun smartwatch gewoon omhouden, terwijl dat bij andere leraren niet mag. Als ze hun smartwatch om mogen houden, is de afspraak dat er geen opnames gemaakt mogen worden.

De deelnemers gaven aan dat er verschillende manieren zijn om met leerlingen om te gaan die zich niet houden aan het mobielbeleid. Leerlingen krijgen vaak eerst een waarschuwing of gele kaart en soms moeten leerlingen nablijven. Als een leerling consistent weigert het mobielbeleid te volgen, moet de leerling in gesprek met de directeur. Beide maatregelen komen nauwelijks voor volgens de gesproken leraren.

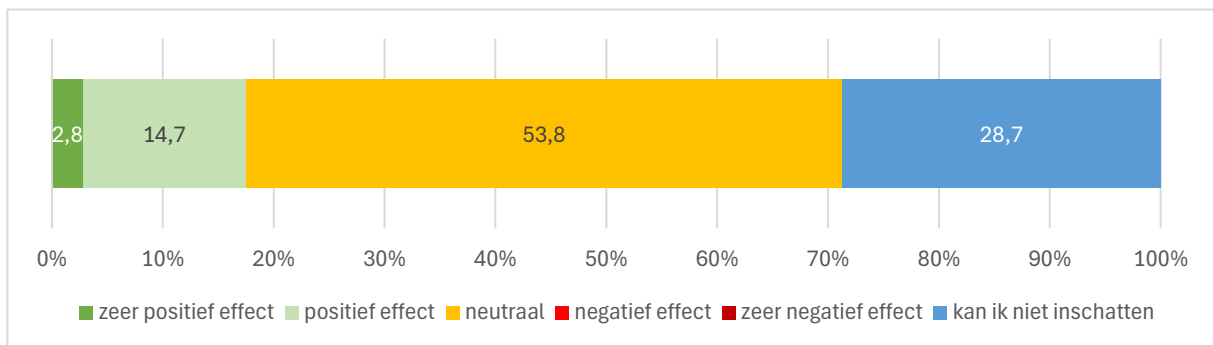
4.3.4 Ervaren effecten

Aan de scholen die al beleid in hebben laten gaan (sinds, dan wel voorafgaand aan de landelijke afspraak), is gevraagd naar de effecten die zij hebben ervaren van de landelijke afspraak.

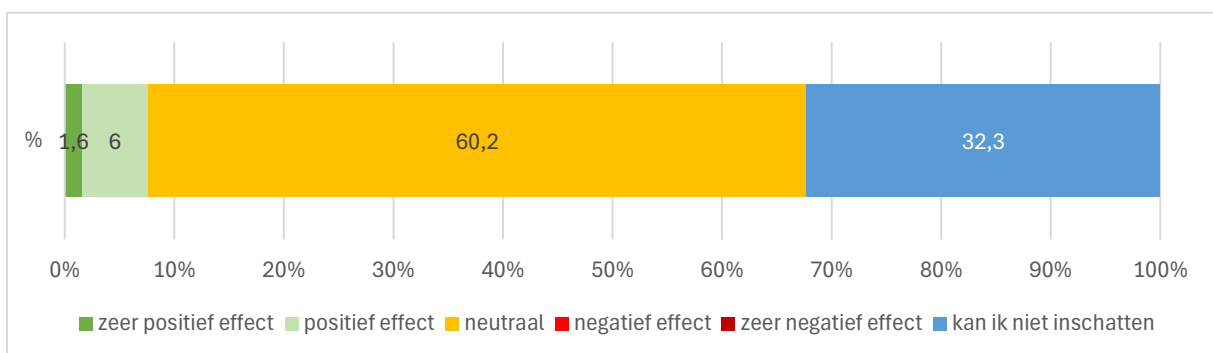
In lijn met de bevinding dat driekwart van de scholen al beleid heeft laten ingaan vóór de landelijke afspraak (zie Figuur 37), ervaart 53,8% van de scholen geen effect van de landelijke afspraak op de concentratie en oplettendheid van leerlingen. Daarbovenop kan 28,7% van de scholen hier geen inschatting over maken. Op 17,5% van de scholen wordt een positief tot zeer positief effect ervaren (zie Figuur 41).

Figuur 41: Wat voor een effect heeft de landelijke afspraak over mobiele telefoons tot nu toe op de concentratie en oplettendheid van leerlingen op uw school gehad? (n=251)

Een vergelijkbaar aandeel scholen ervaart geen effect van de landelijke afspraak op de leerprestaties van leerlingen (60,2%, zie Figuur 42). Voor bijna een derde van de scholen (32,3%) kan bovendien geen inschatting gemaakt worden. Op 7,6% van de scholen wordt wel een positief tot zeer positief effect op de leerprestaties van leerlingen ervaren. Ten tijde van de nulmeting lagen de verwachtingen iets hoger: op 35,6% van de scholen werd toen een positief tot zeer positief effect verwacht.

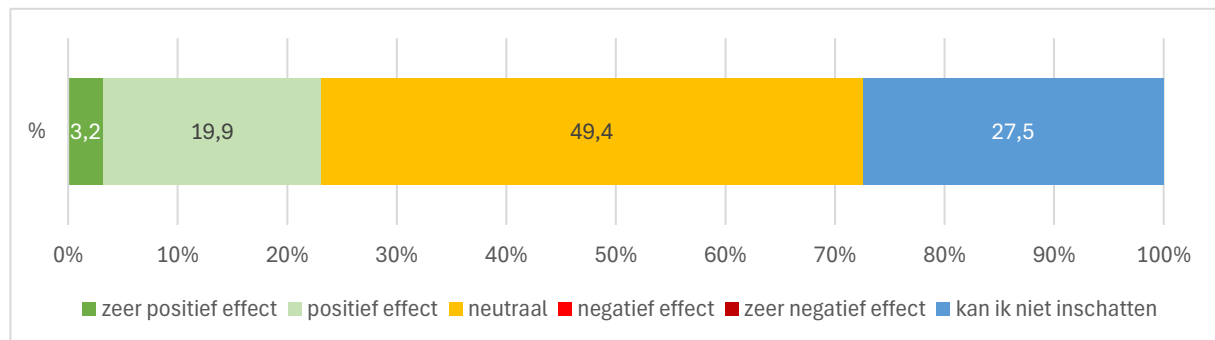
Figuur 42: Wat voor een effect heeft de landelijke afspraak over mobiele telefoons tot nu toe op de leerprestaties van leerlingen op uw school gehad? (n=251)

Op ruim een vijfde van de scholen (23,1%) ervaart men een positief tot zeer positief effect van de landelijke afspraak op het welbevinden van leerlingen en het school- en klasklimaat (zie Figuur 43). Op de overige scholen ervaart men wederom geen effect (49,4%) of kan men hiervan geen inschatting maken (27,5%). Ten tijde van de nulmeting lagen de

verwachtingen wederom iets hoger: bijna de helft van de scholen (47,6%) verwachtte op hun school toen een positief tot zeer positief effect.

Figuur 43: Wat voor een effect heeft de landelijke afspraak over mobiele telefoons tot nu toe op het welbevinden van leerlingen en het school- en klasklimaat op uw school gehad? (n=251)

De leraren uit de focusgroep gaven aan dat zij geen effecten merken van het mobielbeleid bij hun leerlingen. Een leraar gaf aan dat zij nooit een andere situatie heeft meegemaakt dan dat telefoons worden ingeleverd. Mobiele telefoons zijn bij haar in de klas dus nooit een probleem geweest, ze merkt dan ook geen effecten van het beleid. Een andere leraar herkende dit. Zij zag geen veranderingen in de leerprestaties, klasklimaat of het welbevinden van de leerlingen.

Op de vraag of men op hun school ook (onbedoelde) andere effecten van de landelijke afspraak ervaart, antwoordde slechts 8,8% van de scholen dat dit inderdaad het geval was. Deze scholen ervaren voornamelijk meer levendigheid in de school en verbeterde sociale contacten tussen leerlingen. Er werden geen negatieve effecten benoemd.

Uit de gesprekken bleek één ander onbedoeld gevolg van het mobielbeleid: de grens waar de verantwoordelijkheid van de school ligt, vervaagt en is soms onduidelijk. De ouders gaven aan dat scholen het nu vaak zien als het probleem van de ouders wanneer er online (buiten schooltijd) iets gebeurt. Een ouder gaf het voorbeeld dat er op initiatief van de school een klassenapp is aangemaakt op Whatsapp. Vervolgens werd daarin ruzie gemaakt en ontstonden er problemen in de klas. De school gaf op dat moment aan dat dit niet hun verantwoordelijkheid was, omdat het buiten schooltijd plaatsvond. Dit probleem wordt ook ervaren door de leraren. Een leraar gaf aan dat er problemen waren in de klassenapp en dat het voor de school destijds niet duidelijk was wat zij hieraan konden doen en wat de verantwoordelijkheid van de ouders zelf was. Bij een andere leraar zorgt het bestaan van een klassenapp juist voor een hechtere klas, omdat daarin activiteiten worden georganiseerd waar alle leerlingen voor worden uitgenodigd.

Over de onduidelijkheid van waar de grens ligt van de verantwoordelijkheid van de school gaf een leraar een voorbeeld van kamp. Hiervoor had de school verzocht om de leerlingen geen telefoons mee te geven. Wanneer ouders hun kind toch een telefoon meegaven, vond de leraar het de verantwoordelijkheid van de ouders als er iets gebeurde: *'Wij hebben jullie [de ouders] gevraagd [het mobieltje thuis te houden], doe je dat niet, dan leggen we die verantwoordelijkheid ook gewoon echt bij jullie neer. Ik ga niet die slaapzalen de hele tijd af om te kijken of ze nare filmpjes maken van elkaar'* (leraar, groep 8). Ondanks dat een incident dan tijdens schooltijd plaats zou vinden, zouden de ouders daar verantwoordelijk voor worden gehouden. Een aantal deelnemende leraren gaf aan het vooral de verantwoordelijkheid van de ouders te vinden hoe er in een klas wordt omgegaan met mobiele telefoons. Zij geven aan

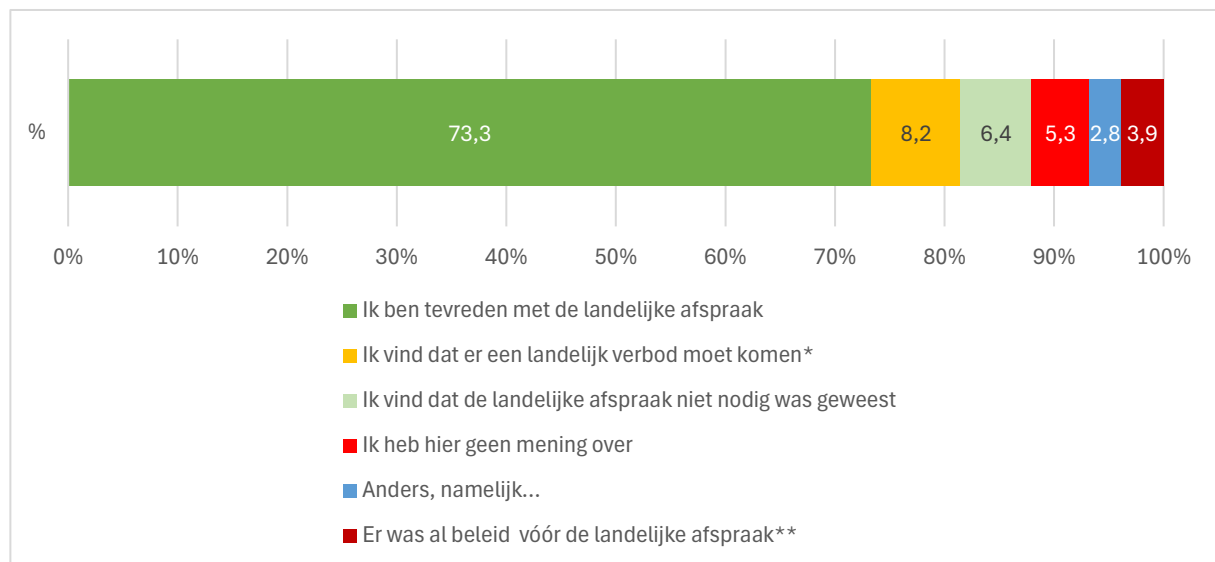
dat leerlingen pas een telefoon willen wanneer hun klasgenoten dit ook hebben. Als een ouder diens kind een telefoon geeft, zorgt dit ervoor dat andere leerlingen ook een telefoon willen. De leraren benadrukken dus het belang van afstemming tussen de ouders in een klas. Een van de deelnemende ouders heeft deze verantwoordelijkheid ook op zich genomen, en heeft samen met alle ouders in de klas afgesproken om hun kinderen geen mobiele telefoon te geven voordat ze naar de middelbare schoolgaan.

4.3.5 Tevredenheid en draagvlak voor de landelijke afspraak

Bijna driekwart van de respondenten (73,3%) is tevreden met de landelijke afspraak als instrument om met mobiele telefoons en andere devices om te gaan op school (zie Figuur 44). Op 8,2% vindt men dat er een landelijk verbod moet komen. Op 6,4% van de scholen vindt men echter dat een landelijke afspraak niet nodig was geweest voor het basisonderwijs. Onder ‘anders, namelijk...’ gaven scholen bijvoorbeeld ter nuance aan dat voor hen de landelijke afspraak niet nodig was geweest, maar dat ze wel begrijpen dat dit voor andere scholen misschien anders is.

Figuur 44: Bent u tevreden over de landelijke afspraak als instrument om met mobiele telefoons en andere devices om te gaan op school, of moet dit anders? (n=281)

* De gehele antwoordoptie was 'Ik vind dat er een landelijk verbod op (niet-educatief/medisch) gebruik van mobiele telefoons en andere devices moet komen'.

** Deze antwoordoptie stond niet in de vragenlijst, maar is door dermate veel respondenten expliciet als opmerking bij 'anders, namelijk...' achtergelaten (n=11), dat we er een aparte categorie van hebben gemaakt.

Tot slot hebben 49 respondenten een afsluitende opmerking achtergelaten. De meeste opmerkingen zijn inhoudelijk onder te verdelen op onderstaande thema's:

- 1) Extra benadrukking dat de school al eerder beleid/regelgeving had (n=16)
- 2) Er is voor ons geen noodzaak/ wij hebben hier nooit last van gehad (n=8)
- 3) Gebruik overige devices is noodzakelijk in het onderwijs (n=2)
- 4) De landelijke afspraak is betuttelend (n=2)
- 5) Smartwatches zijn een groter probleem dan de mobiele telefoon (n=2)
- 6) Duidelijk onderscheid tussen devices is belangrijk (n=2)
- 7) Kinderen blijven de devices gebruiken buiten schooltijd (n=2)

8) Mobiele telefoon moet juist ook onderdeel binnen onderwijs zijn (opvoedkundige opdracht school) (n=1)

De leraren gaven aan dat het beleid op hun op school niet is veranderd naar aanleiding van de landelijke afspraak. Sommige leraren gaven aan dat er al beleid was dat werkte, terwijl andere leraren aangaven dat er geen expliciet beleid was, maar dat er ook geen problemen waren. Hierdoor was er geen noodzaak om beleid op te stellen. Niet alle ouders waren voorafgaand aan de focusgroep op de hoogte van de inhoud van de landelijke afspraak. Zij verwachten dat er in de MR wel gesproken is over de landelijke afspraak, maar hier is niet over gecommuniceerd met de andere ouders. Voor een van de deelnemende leraren zorgde de landelijke afspraak er voor dat zij zich er bewust van werd dat er geen mobielbeleid was op haar school. Tot voor kort nam zij telefoons in wanneer leerlingen hier door werden afgeleid. Echter kwam zij erachter dat dit niet toegestaan was, omdat dit niet in het mobielbeleid op de school was vastgelegd. De landelijke regeling heeft daarin een onduidelijkheid in het beleid blootgelegd.

Een aantal deelnemers misten duidelijke kaders over wat de verantwoordelijkheid is van scholen en wat de verantwoordelijkheid is van ouders. Telefoons zijn nu niet toegestaan op scholen, maar wat er online gebeurt kan wel invloed hebben op hoe leerlingen in de klas met elkaar omgaan. Scholen kunnen ingrijpen wanneer een leerling bijvoorbeeld (online) wordt gepest, ook als dit buiten schooltijden gebeurt. Ouders en scholen zouden moeten samenwerken om er voor te zorgen dat er een prettig klasklimaat is voor alle leerlingen, dat niet wordt verstoord door (online) gedrag. Het is voor de deelnemende leraren en ouders echter niet duidelijk hoe deze samenwerking er uit moet zien.

Volgens de deelnemende ouders hebben scholen een belangrijke rol in het aanleren van omgangsvormen en digitale vaardigheden aan leerlingen. Ze gaven aan dat scholen hun eigen impact vaak onderschatten. Tegelijkertijd zijn ouders zich er ook van bewust dat zijzelf een belangrijke rol hebben in het monitoren van het mobielgebruik van hun kind. Ook deelnemende leraren gaven aan dat scholen al les geven over mediawijsheid, maar dat ouders ook een rol hebben in het leren van hun kind over hoe om te gaan met de mobiele telefoon.

4.4 Conclusie

Huidig beleid en effect van de afspraak:

- Op de meeste basisscholen (89,5%) wordt op dit moment beleid gehandhaafd voor het gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas. Hierbij geldt meestal dat de telefoon niet is toegestaan op het schoolterrein of wordt ingeleverd aan het begin van de les.
- Leerlingen hebben meestal pas vanaf groep 6 een telefoon en nemen die niet altijd mee. Als ze deze wel meenemen, houden ze zich meestal aan de regels en leveren ze deze in bij de leraar of houden ze deze in hun tas.
- Scholen ervaren het (niet-educatief) gebruik van mobiele telefoons en andere devices nauwelijks als probleem op hun school. De meerderheid van de scholen (62,5%) geeft bovendien aan dat dit gebruik niet is veranderd sinds de afspraak. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat bijna 75% van de respondenten aangaf dat zij al beleid hanteerden vóórdat de landelijke afspraak van kracht ging.
- Scholen ervaren over het algemeen weinig effect als het gaat om concentratie en leerprestaties van leerlingen. Zij gaven vaak aan een neutraal effect te zien of dit niet in te kunnen schatten.
- 23,1% van de scholen ervaart een positief effect van de landelijke afspraak op het welbevinden van leerlingen en het school- en klasklimaat. In het BO worden steeds meer smartwatches meegenomen, blijkt uit focusgroepen. Dit wordt echter ook niet als groot probleem gezien, aangezien deze devices als minder afleidend worden ervaren. Het beleid rondom smartwatches is minder consistent dan het beleid rondom telefoons.
- Voor telefoongebruik van leraren geldt dat er nauwelijks regels zijn opgesteld: op een kleine meerderheid van de scholen worden wel impliciete regels ervaren (59,9%). Voor leraren is het bezit van een werktelefoon een uitkomst, omdat ze dan niet worden verleid om hun privé berichten te bekijken

Beleidsvorming:

- Op de meeste scholen zijn management en leraren betrokken geweest bij de beleidsvorming, in bijna de helft van de gevallen ook ouders.

Handhaving:

- Scholen en leraren ervaren nauwelijks problemen in handhaving. Op 80,6% van de scholen die beleid hebben in laten gaan, kost het geen tot weinig moeite om dit te handhaven.
- Een succesfactor in de handhaving is dat het hele personeelsteam achter het mobielbeleid staat. Als alle leraren consistent hetzelfde beleid uitvoeren, is het voor leerlingen ook makkelijker om zich aan het mobielbeleid te houden.
- Enkel het gebruik van smartwatches kan volgens de gesproken leraren mogelijk een probleem in de handhaving vormen. Smartwatches zijn lastiger te herkennen dan mobiele telefoons en leerlingen leveren hun smartwatch minder snel zelf in.

Tevredenheid en draagvlak:

- Bijna driekwart van de respondenten (73,3%) is tevreden met de landelijke afspraak als instrument om met mobiele telefoons en andere devices om te gaan op school.
- Verschillende scholen vinden het belangrijk om in de landelijke afspraak duidelijk onderscheid te maken tussen devices vanuit de school en devices die zelf door leerlingen zijn meegebracht.
- Het draagvlak voor de landelijke regeling is groot onder gesproken leraren en ouders, omdat ze blij zijn dat leerlingen worden gestuurd in hoe ze om moeten gaan met hun mobiele telefoon. Ook gesproken leerlingen zijn tevreden met het mobielbeleid op hun school.
- Voor zowel de gesproken ouders als leraren is niet altijd duidelijk wie welke verantwoordelijkheden heeft rondom het mobielgebruik van kinderen en problemen die hierdoor kunnen ontstaan.

5 Het huidig beleid rond mobieltjes en andere devices in het gespecialiseerd onderwijs

In dit hoofdstuk delen wij de bevindingen uit de focusgroepen/(groeps)interviews en de vragenlijst, die onder 865 scholen binnen het gespecialiseerd onderwijs (GO) in Nederland is uitgezet, een half schooljaar nadat de landelijke afspraak in het GO van kracht ging.

5.1 Respons vragenlijst

De vragenlijst is voor de eenmeting binnen het GO op 201 scholen ingevuld en is door 180 respondenten tot het einde ingevuld. De vragenlijst is gericht aan de persoon binnen de school die verantwoordelijk is voor het beleid rondom mobiele telefoons en overige devices. De vragenlijst is meestal door schooldirecteuren en teamleiders ingevuld. Daarnaast vulden ook enkele intern begeleiders, leraren en ICT-coördinatoren de vragenlijst voor hun vestiging in.

De vestigingen die de vragenlijst hebben ingevuld, vormen samen in redelijke mate een representatieve afspiegeling van Nederlandse GO-scholen. Dit blijkt uit een vergelijking tussen onze steekproef en de landelijke verdeling van schoolvestigingen op regio, onderwijssoort, stedelijkheid en leerlingenaantal (zie Bijlage).

5.2 Deelname focusgroepen

Om een beeld te krijgen van de ervaringen van betrokkenen bij het uitvoeren van het beleid zijn zes focusgroepen georganiseerd. We hebben in twee focusgroepen op locatie met 11 leerlingen uit twee verschillende VSO-scholen gesproken. Daarnaast hebben we met drie ouders gesproken van leerlingen in het VSO. Deze leerlingen gingen allemaal naar dezelfde school. Eén focusgroep met ouders is vervallen, omdat alle ouders die zich vooraf hadden aangemeld, niet kwamen opdagen en daarna ook niet meer bereikbaar waren. Tot slot hebben we in twee focusgroepen en één individueel interview met vijf leraren binnen het VSO (n=3), SBO (n=1) en SO (n=1) gesproken.

5.3 Resultaten uit de vragenlijst en focusgroepen

We geven met iconen aan of de bevindingen afkomstig zijn uit:

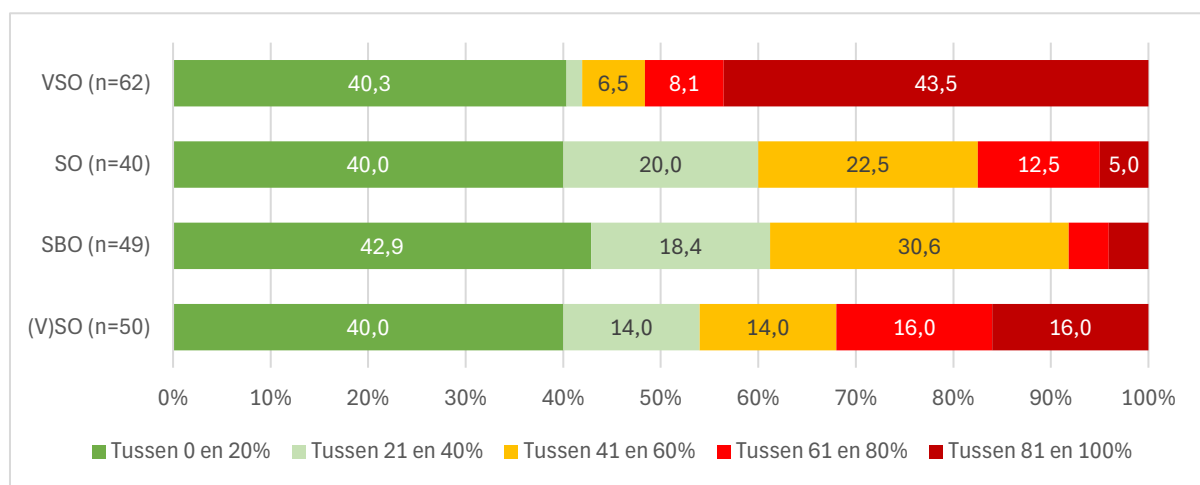
- de vragenlijst
- de focusgroep

5.3.1 Huidig gebruik mobiele telefoons en overige devices

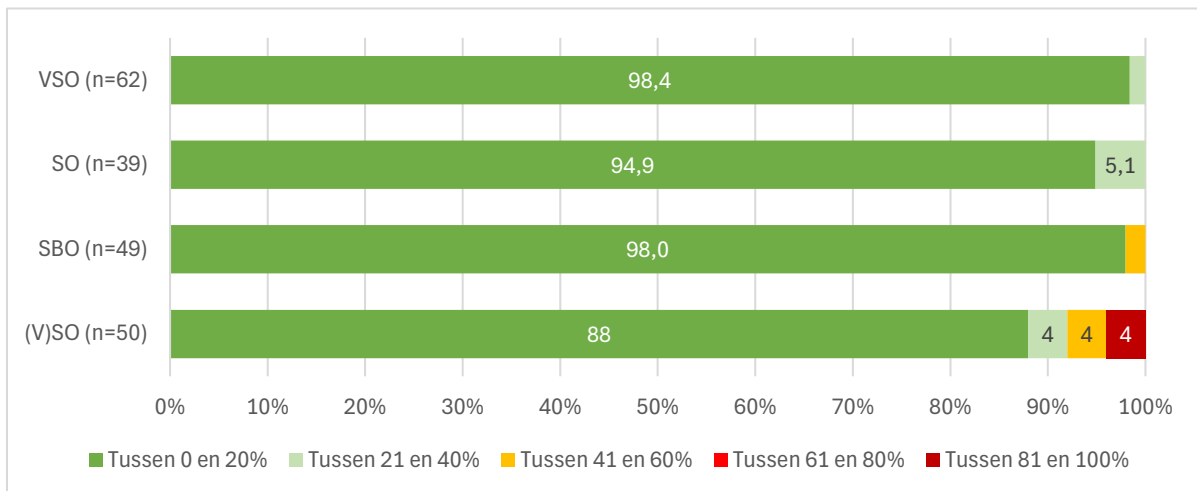
Op alle onderwijssoorten binnen het GO neemt op ongeveer 40% van de scholen maximaal een vijfde van de leerlingen mobiele telefoons of andere devices mee in de klas zonder medische noodzaak (zie Figuur 45). Leerlingen nemen minder vaak een telefoon mee dan ten tijde van de nulmeting. In onderwijssoorten waar (ook) oudere leerlingen zitten nemen leerlingen vaker een telefoon mee in de klas: 43,5% van de VSO-scholen en 16% van de (V)SO-scholen schatten dat tussen de 80-100% van de leerlingen de mobiel de klas in meenemen zonder medische noodzaak. Dit is verminderd ten opzichte van de nulmeting, waar dit aandeel nog 73,3% van de VSO-scholen en 37,6% van de (V)SO-scholen betrof.

Figuur 45: Hoeveel leerlingen nemen op jullie school ongeveer mobiele telefoons of andere devices mee in de klas zonder medische noodzaak?

Binnen het GO nemen leerlingen volgens scholen nauwelijks mobiele telefoons of andere devices mee naar school voor ondersteuningsbehoeften of uit medische noodzaak; op gemiddeld 95,0% van alle GO-scholen neemt maximaal een vijfde van de leerlingen om deze reden hun mobiele telefoon mee naar school (zie Figuur 46). Ten tijde van de nulmeting was dit 86,4% van alle GO-scholen.

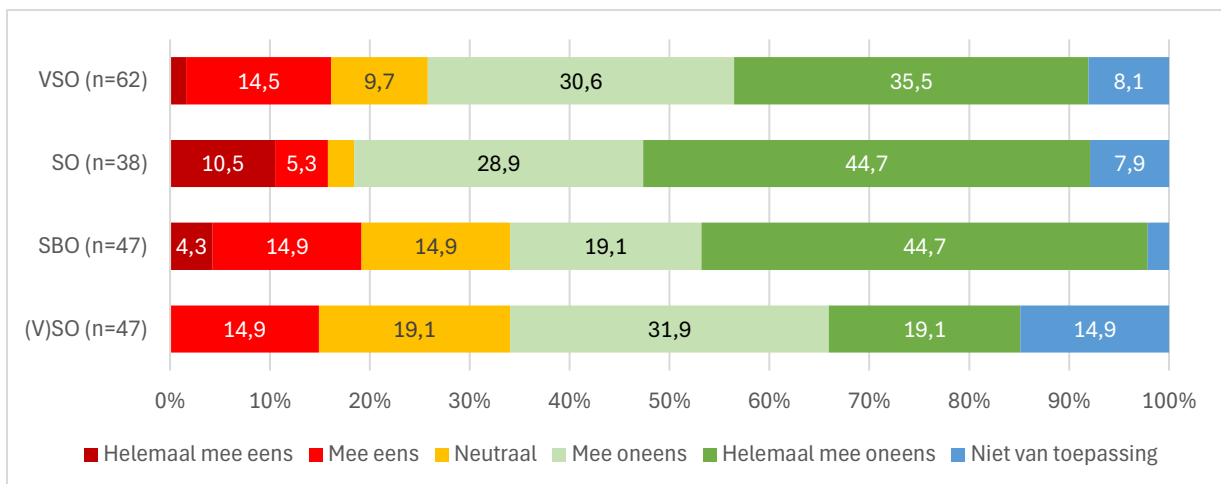
Figuur 46: Hoeveel leerlingen nemen gemiddeld op jullie school mobiele telefoons of andere devices mee in de klas uit medische noodzaak?*

* Bijvoorbeeld spraaksoftware, toegankelijkheidsapps voor leerlingen met mobiliteitsproblemen, hoortoestellen en bijbehorende digitale hulpmiddelen

Over het algemeen ervaren weinig GO-scholen het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices als probleem; op slechts 16,5% van alle GO-scholen is men het (helemaal) met deze stelling eens (zie Figuur 47). Het valt op dat met name in het VSO het telefoongebruik minder als een probleem wordt gezien. Tijdens de voormeting was 33,3% van de VSO-scholen het (helemaal) met deze stelling oneens, terwijl dat nu om 16,1% gaat.

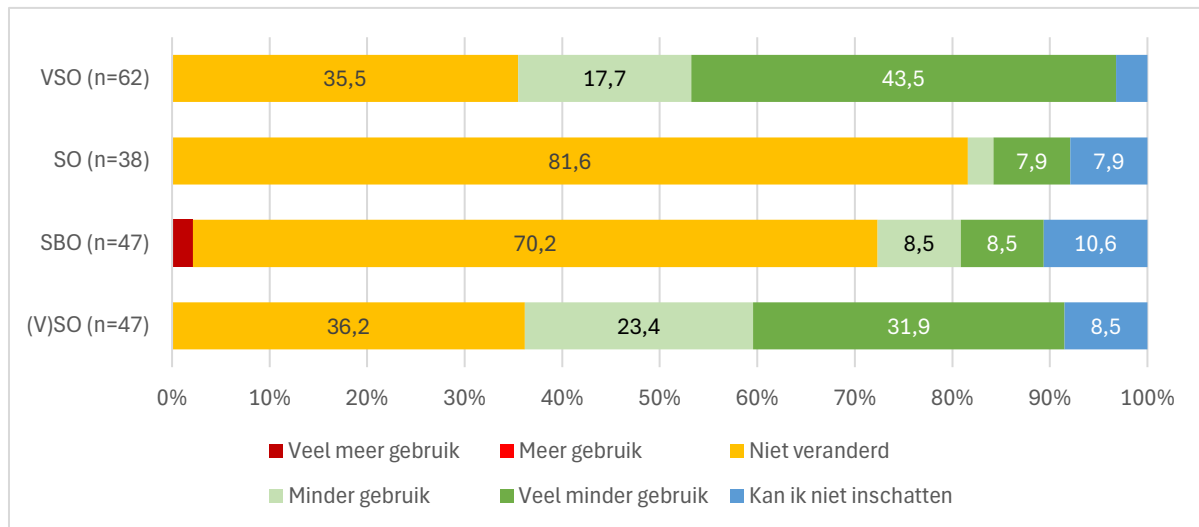
Figuur 47: In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? Het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices is een probleem bij ons op school.

* Antwoordoptie 'niet van toepassing' is in de vragenlijst geformuleerd als 'niet van toepassing: bij ons op school nemen leerlingen nooit mobiele telefoons of andere devices mee'.

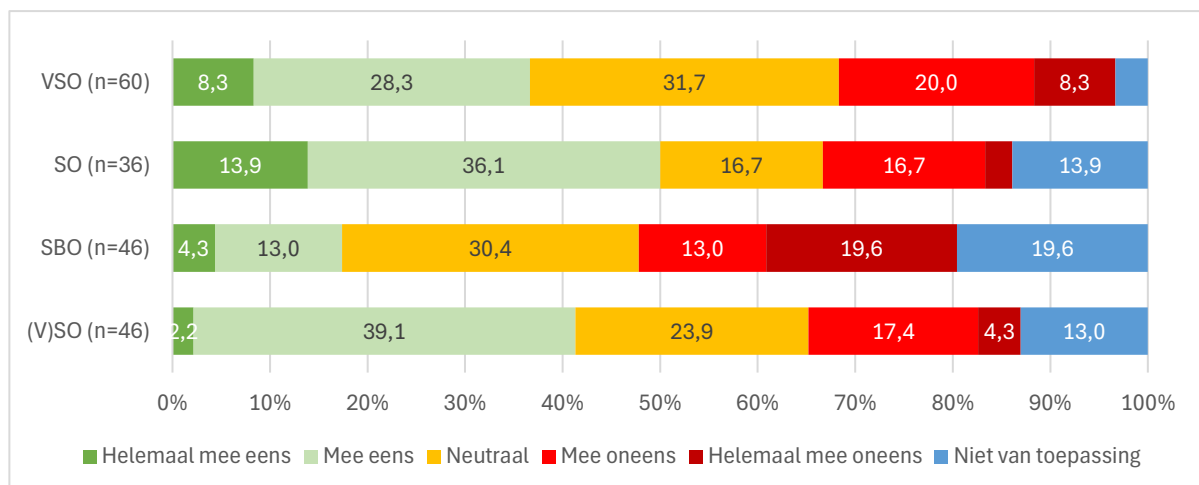
De onderwijssoorten binnen het GO verschillen in de mate waarin zij verandering ervaren in het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de landelijke afspraak (zie Figuur 48). De onderwijssoorten waar (ook) oudere leerlingen zitten zien een vermindering in het gebruik. 61,2% van de VSO scholen en 55,3% van de (V)SO-scholen geven aan dat er (veel) minder gebruik is van mobiele telefoons sinds de afspraak is veranderd. In het SO en het SBO gaf de meerderheid van de respondenten aan dat het gebruik niet veranderd is (81,6% en 70,2%).

Figuur 48: In hoeverre is het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de afspraak veranderd?

Binnen het VSO, (V)SO en SO is het educatief gebruik van mobiele telefoons vaker een belangrijk onderdeel van de onderwijspraktijk dan binnen het SBO (zie Figuur 49). Binnen alle onderwijssoorten wordt het educatief gebruik echter vaker als belangrijk onderdeel in de onderwijspraktijk gezien dan ten tijde van de nulmeting.

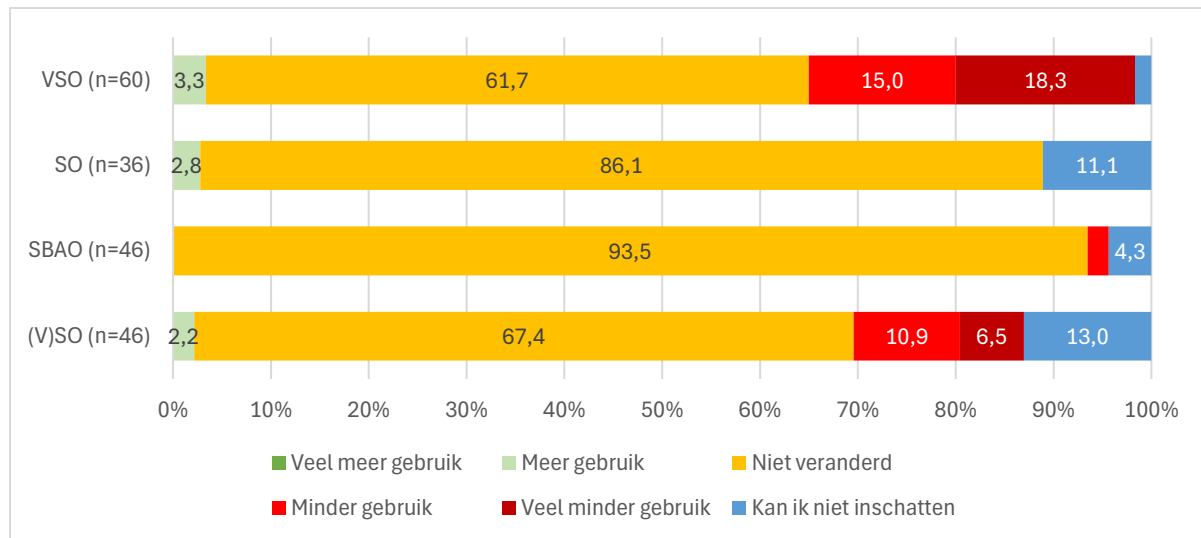
Figuur 49: In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? Het educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices is een belangrijk onderdeel in onze onderwijspraktijk.

* Antwoordoptie 'niet van toepassing' is in de vragenlijst geformuleerd als 'niet van toepassing: bij ons op school worden mobiele telefoons en andere devices nooit ingezet voor educatief gebruik.

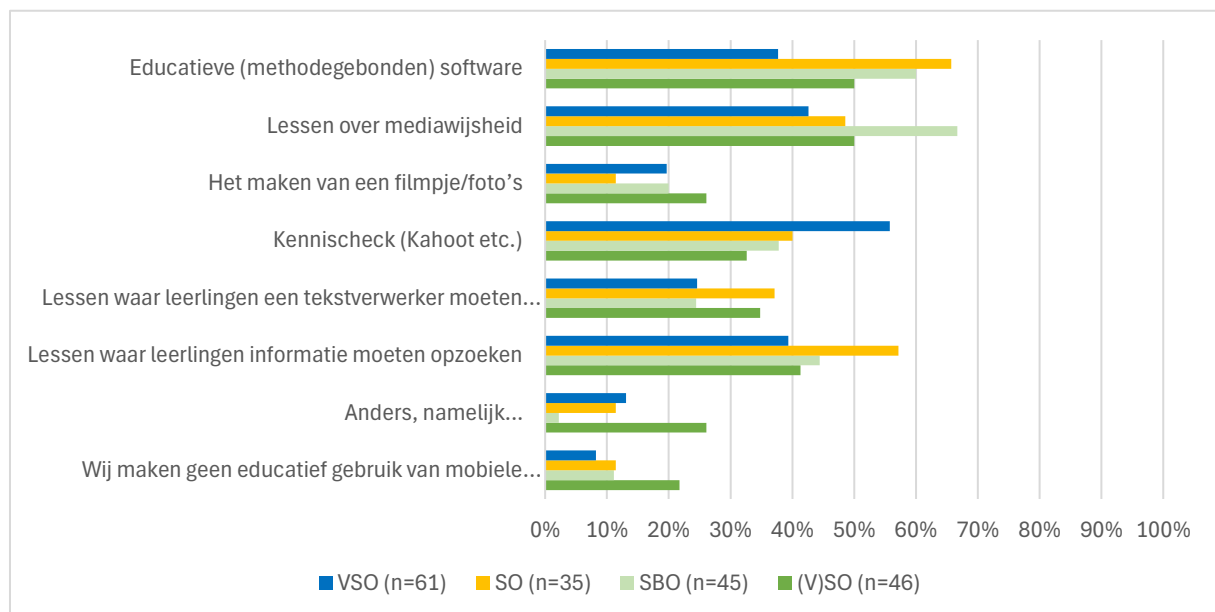
Op de meerderheid van scholen binnen het GO is het educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen echter niet veranderd sinds de ingang van de landelijke afspraak volgens de respondenten (zie Figuur 50). Opvallend is dat voor een deel van de VSO- en (V)SO-scholen wordt gerapporteerd dat er (veel) minder educatief gebruik wordt gemaakt van mobiele telefoons en andere devices; respectievelijk 33,3% en 17,4%.

Figuur 50: In hoeverre is het educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices door leerlingen sinds de afspraak veranderd?

Scholen in het GO maken op verschillende manieren educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas (zie Figuur 51). Met name gebruik van educatieve (methodegebonden) software, lessen over mediawijsheid, kennischecks via bijvoorbeeld Kahoot en lessen waarin leerlingen informatie moeten opzoeken werden vaak genoemd door respondenten. Onder de optie 'anders, namelijk...' benoemden respondenten dat ze schooleigen devices inzetten (n=10), dat zij expliciet niet gebruik maken van (eigen) mobieltjes (n=7), dat zij gebruik maken van devices vanwege overige functies, zoals een voorleesfunctie of tweefactorauthenticatie (n=4), en dat zij leerlingen gebruik laten maken van devices om hun (digitale) zelfstandigheid te vergroten (n=3).

Figuur 51: Op wat voor manier maken jullie op school educatief gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas?

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 496 antwoorden gegeven door 187 respondenten.

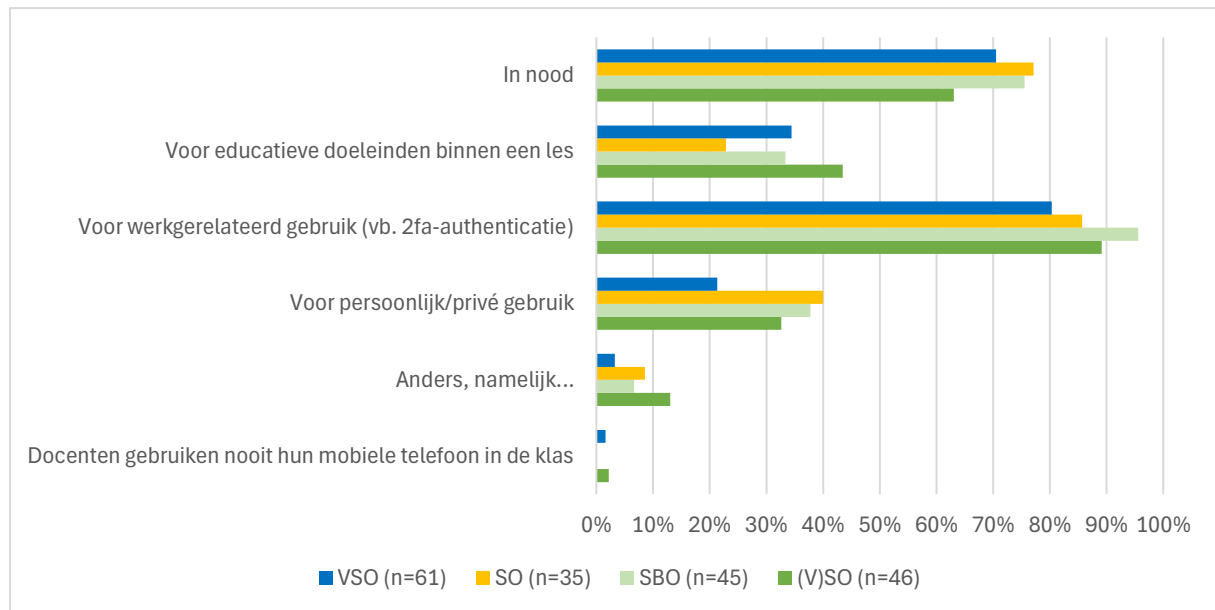

De leraren uit de focusgroepen zijn over het algemeen niet van mening dat het educatief gebruik van mobiele telefoons en overige devices een belangrijk onderdeel in hun onderwijspraktijk is. Ze benadrukken dat het bewust kiezen om uit boeken te leren en op papier te toetsen. Ze benadrukken ook dat het belangrijk is om bewust en kritisch om te gaan met digitale tools en dat educatief gebruik doelgericht moet zijn. Alleen wanneer dit van pedagogische meerwaarde is, zouden digitale tools ingezet moeten worden. Twee leraren uit het VSO denken dat de jongere leraren op hun school sneller kiezen voor digitale middelen, terwijl oudere collega's pleiten voor meer balans. Op een SO cluster 3 school maken personeelsleden wel met regelmaat foto's van de activiteiten die zij met kinderen doen. Deze foto's delen zij met het thuisfront om ouderbetrokkenheid en de taalproductie van het kind thuis te stimuleren, wat specifiek belangrijk is voor cluster 3. Ouders kunnen deze foto's namelijk als handvat gebruiken om het gesprek op gang te brengen. Er is echter wel afgesproken om terughoudend te zijn met foto's: één foto per activiteit is voldoende. Leerlingen (VSO) gaven in de focusgroepen aan dat zij wél met enige regelmaat verschillende devices educatief gebruiken. Ze gebruiken Chromebooks van school, de leraar geeft aan wanneer deze gebruikt mogen worden. Heel soms mag een leerling er een spelletje op doen, maar alleen als de opdracht af is.

Leraren in het GO gebruiken met name hun mobiele telefoon in de klas in noodsituaties en voor werkgerelateerd gebruik, zoals de tweefactorauthenticatie (zie Figuur 52). Respondenten benoemden onder 'anders, namelijk...' dat leraren hun mobiele telefoon in de klas gebruiken voor tussentijds contact met ouders (n=8), of voor onderlinge samenwerking met andere leraren (n=4).

Figuur 52: Op wat voor manier gebruiken leraren hun mobiele telefoon in de klas?

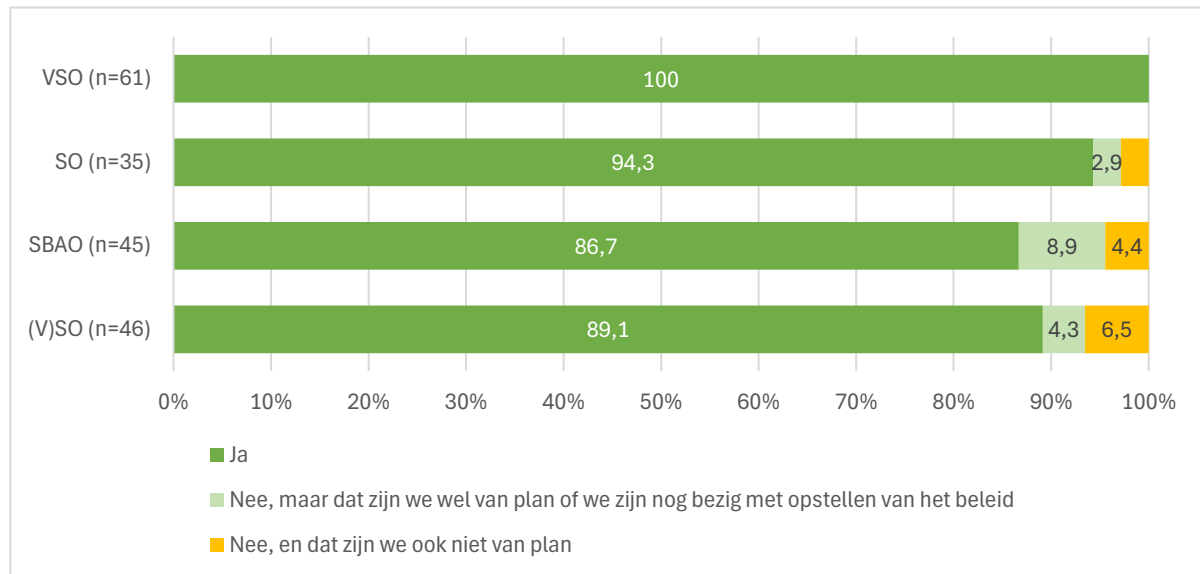

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 435 antwoorden gegeven door 187 respondenten.

5.3.2 Beleidsvorming

Op verreweg de meeste GO-scholen (93,1%) wordt op dit moment beleid gehandhaafd voor het gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas. Slechts zeven respondenten (3,7%) gaven aan dat ze op hun school geen beleid hebben, maar dat wel van plan te zijn of nog bezig zijn met opstellen van het beleid. Tot slot gaven zes respondenten (3,2%) aan dat er op hun school geen beleid is en dat ze dit ook niet van plan zijn. Wat opvalt, is dat in het VSO op alle deelnemende scholen beleid wordt gehandhaafd (zie Figuur 53).

Figuur 53: Wordt er op uw school op dit moment beleid gehandhaafd voor het gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas? (n=187)

(Nog) geen beleid gevormd

Van de zeven respondenten op wiens school geen beleid wordt gehandhaafd, maar waar ze dat wel van plan zijn of nog bezig zijn met opstellen van het beleid, gaven vier respondenten een toelichting. Eén school heeft wel beleid voor mobieltjes, maar nog niet voor andere devices. Eén school heeft wel beleid, maar wil dit verbeteren. Op één school is het beleid nog in ontwikkeling. Op de laatste school speelt dit thema (nog) niet. Géén van de zeven scholen heeft behoefte aan ondersteuning vanuit de overheid bij het opstellen en implementeren van het beleid.

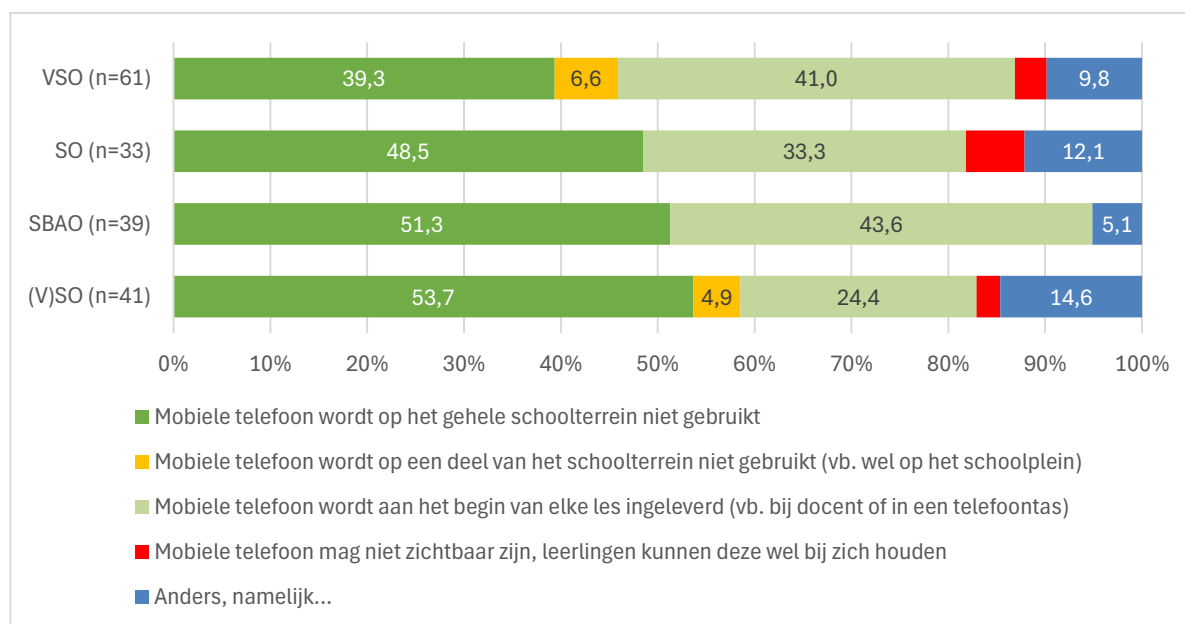
Van de zes respondenten op wiens school geen beleid wordt gehandhaafd en waar men dit ook niet van plan is, gaven wederom vier respondenten een toelichting. Op drie van de scholen is beleid voor hun doelgroep niet nodig, bijvoorbeeld doordat de leerlingen een meervoudige beperking hebben, en daarom geen mobiel meenemen naar school. Op de laatste school is er een afspraak over mobieltjes opgenomen in de schoolgids. Dit in combinatie met hun doelgroep is tot nu toe voldoende. Er is geen probleem op de school met betrekking tot mobieltjesgebruik.

Wel beleid gevormd

Aan scholen die beleid hebben laten ingaan, zijn een aantal vervolgvragen gesteld over het proces van hun beleidsvorming en over hoe hun beleid eruit ziet.

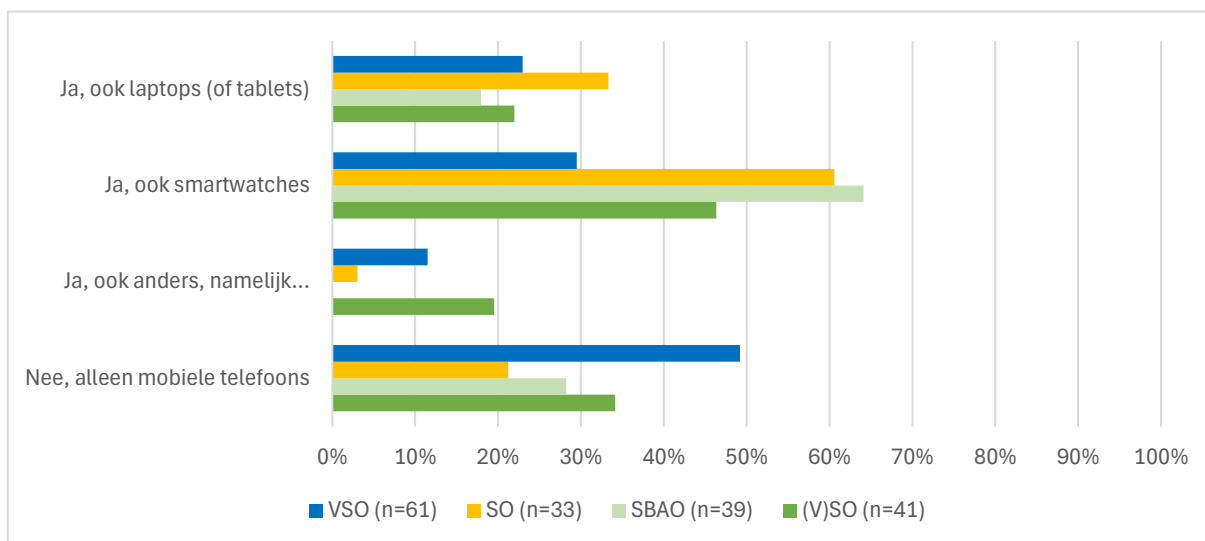
Ten eerste is gevraagd hoe het beleid eruit ziet voor specifiek de mobiele telefoons (zie Figuur 54). Op ongeveer de helft van de SO, SBAO en (V)SO scholen mag het mobieltje niet gebruikt worden en gelden deze regels op het hele schoolterrein. In het VSO is dit in iets mindere mate van toepassing (39,3%). Een ander aanzienlijk deel van de scholen heeft ervoor gekozen om de mobiele telefoon aan het begin van elke les in te laten leveren. Met name binnen het VSO (41%) en SBAO (43,6%) is vaak voor dit beleid gekozen.

Figuur 54: Hoe ziet dit beleid eruit voor leerlingen op uw school voor specifiek de mobiele telefoons? (n=174)

Het beleid voor mobiele telefoons is op ongeveer de helft van de GO-scholen ook van toepassing op smartwatches, met name in het SO en SBAO (zie Figuur 55). Op het VSO geldt dit beleid minder vaak ook voor smartwatches. Het beleid voor mobiele telefoons is met regelmaat ook van toepassing op laptops (of tablets). Onder 'anders, namelijk...' benoemden respondenten bijvoorbeeld dat leerlingen alleen toegang hebben tot een laptop of device van de school zelf (n=7), dat het beleid voor mobieltjes nog niet of slechts gedeeltelijk geldt voor smartwatches (n=3), of dat helemaal geen devices zijn toegestaan op school (n=2).

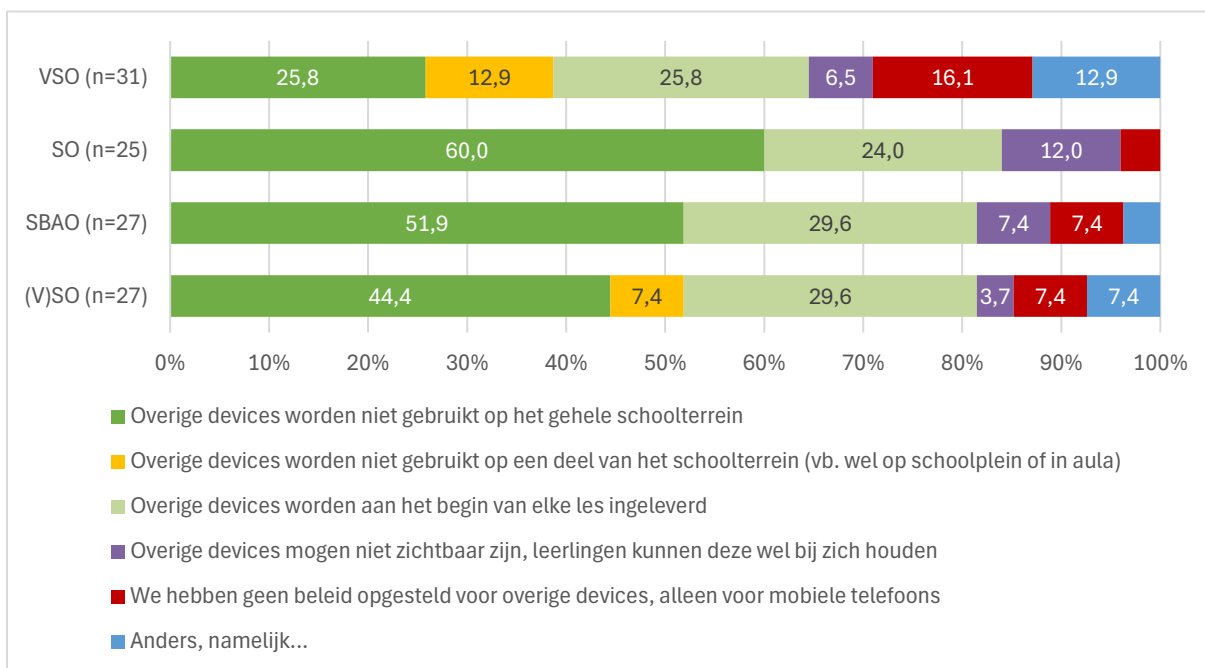
Figuur 55: Is het beleid voor mobiele telefoons ook van toepassing op andere devices zoals laptops en smartwatches?*

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. Er zijn in totaal 201 antwoorden gegeven door 174 respondenten.

Aan de scholen waarbinnen beleid voor mobiele telefoons ook van toepassing is op andere devices, is gevraagd hoe dit beleid er voor deze devices uit ziet. Op het VSO na, is gebruik van deze overige devices op ongeveer de helft van de GO-scholen op het gehele schoolterrein niet toegestaan (zie Figuur 56). Op het VSO geldt dit voor slechts een kwart van de deelnemende scholen. Op ongeveer de helft van de GO-scholen worden ook overige devices aan het begin van elke les ingeleverd. Tien respondenten zeggen, ondanks hun antwoord op de voorgaande vraag, toch nog geen beleid te hebben opgesteld voor andere devices dan de mobiele telefoon. Onder de optie ‘anders, namelijk...’ benoemden respondenten bijvoorbeeld dat een smartwatch alleen als horloge of voor medische alarmen gebruikt mogen worden (n=3), of dat alleen devices van de school gebruikt mogen worden (n=2).

Figuur 56: Hoe ziet dit beleid eruit voor leerlingen op uw school voor overige devices (zoals smartwatches)? (n=110)

Op de scholen van de leraren die deelnamen aan de focusgroepen, mogen de leerlingen hun mobiele telefoon niet gebruiken op het schoolterrein. Op twee VSO-scholen wordt deze in een telefoonkuis bewaard, terwijl deze op een SBO school wel in de tas (buiten de klas) wordt bewaard. Op een deel van de scholen gold dit beleid al vóór ingang van de afspraak. Op het overige deel van de scholen gold al dat leerlingen de mobiel moesten inleveren aan het begin van de les, maar mocht deze nog wel gebruikt worden in de pauze. Dit beleid is dus aangescherpt na ingang van de landelijke afspraak. Voor overige devices gelden op een deel van de scholen precies dezelfde regels. Devices zoals Chromebooks worden alleen gebruikt voor educatief gebruik. Op één van de VSO scholen gelden nog geen regels voor overige devices, maar zou de leraar dit wel graag willen hebben voor de Chromebooks. Deze leraar ziet graag dat deze verboden worden in de pauze en niet meer mogen worden ingezet voor spelletjes in de les. Geheel verbannen kan niet: ze hebben de Chromebook in bepaalde lessen nodig in de bovenbouw voor educatief gebruik. In de onderbouw heeft deze school de Chromebooks wel helemaal verbannen, ook voor educatief gebruik. De leraren zagen daar eerst enorm tegenop, maar dit is zonder slag of stoot gegaan.

Uit de focusgroep met ouders blijkt dat de VSO school van hun kinderen ook werkt met telefoonkluisjes in de klas, die tijdens schooltijd op slot gaat. Als een leerling te laat is, moet de mobiel bij de administratie worden ingeleverd. In principe mogen leerlingen overige devices zoals smartwatches bij zich houden, maar als de leraar merkt dat je hier spelletjes op speelt, moet je deze alsnog inleveren.

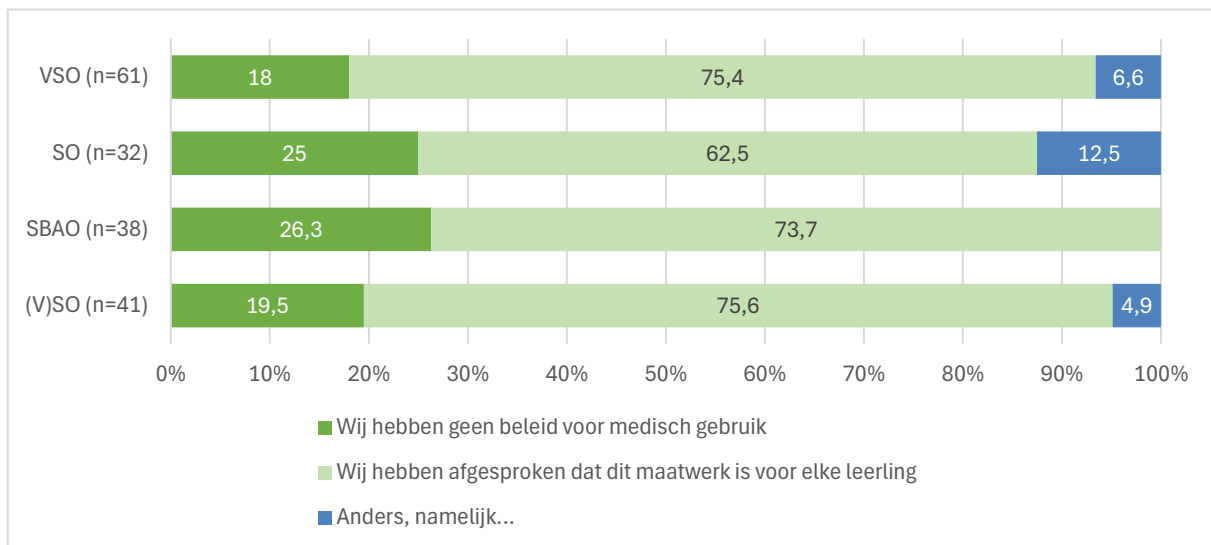

In het GO is aan scholen gevraagd hoe hun beleid eruit ziet als het gaat om medisch gebruik van devices van leerlingen, aangezien voor het GO een addendum is opgesteld waarin staat dat er uitzonderingen kunnen worden gemaakt voor leerlingen met een medische reden of ondersteuningsvraag⁷

(zie Figuur 57). Op de meeste GO-scholen is afgesproken dat dit maatwerk is voor elke leerling. Tien respondenten kozen voor het antwoord 'anders, namelijk...' en gaven hierbij een toelichting waaruit bleek dat zij ook maatwerk hanteren. Ze benoemden bijvoorbeeld dat mentoren goed op de hoogte zijn van de behoeften en medische indicaties van hun leerlingen, en dat de school altijd goed bereikbaar is wanneer er vragen over medisch gebruik zijn. Een school gaf aan dat individuele afspraken hierover ook altijd in het OPP van de leerling staan.

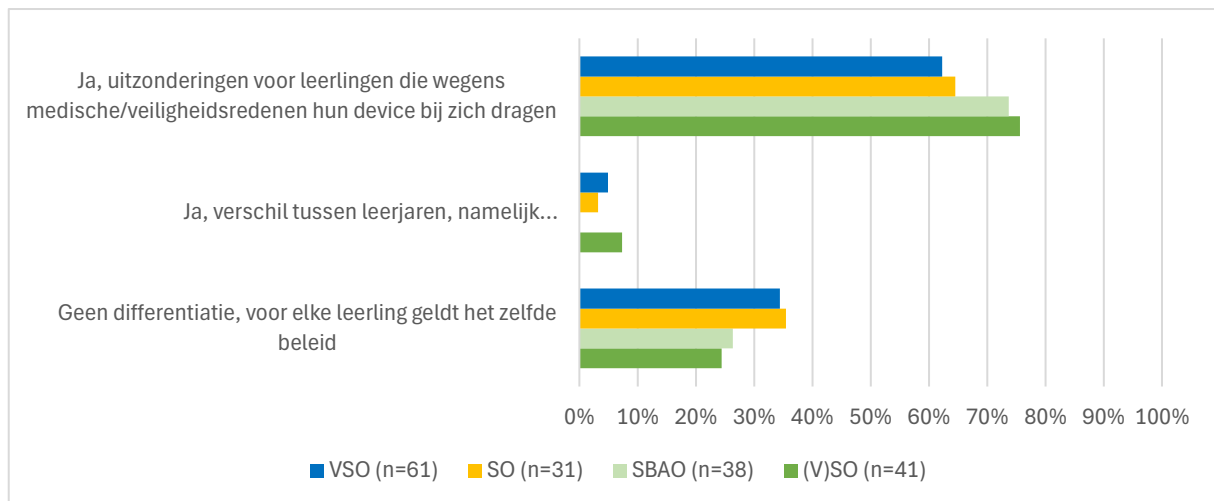
⁷ <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-8b03fa61119a7b7cab8ee429569b79eb5e5dcf58/pdf>

Figuur 57: Hoe ziet het beleid eruit voor medisch gebruik van leerlingen op uw school voor mobiele telefoons en overige devices? (n=172)

In lijn met de eerdere vraag, worden op de meeste GO-scholen uitzonderingen gemaakt voor leerlingen die wegens medische/veiligheidsredenen hun device bij zich dragen (zie Figuur 58). Op een kwart tot een derde van de GO-scholen wordt er geen differentiatie toegepast in de uitwerking van het beleid. Op enkele scholen (n=7) wordt gedifferentieerd tussen leerjaren. Twee VSO scholen hanteren verschil tussen leerjaren omdat zij de leerlingen in de bovenbouw willen leren omgaan met hun mobiel vanwege een vervolgopleiding of het werkende leven. Andere GO-scholen geven aan dat het beleid in de onderbouw strenger is dan in de bovenbouw.

Figuur 58: Wordt er gedifferentieerd in de uitwerking van het beleid?*

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. Er zijn in totaal 176 antwoorden gegeven door 171 respondenten.

Uit de focusgroepen met leraren blijkt dat er ruimte voor maatwerk in het beleid is, wanneer hier goede redenen voor zijn. Scholen nemen verzoeken serieus. Eén leraar uit het VSO geeft wel aan dat ouders met veel verzoeken komen, maar dat deze vaak om uitzonderingen vragen zonder goede redenen: ‘nee, want de reden is dat zij dan zeggen: ja, mijn zoon komt zo

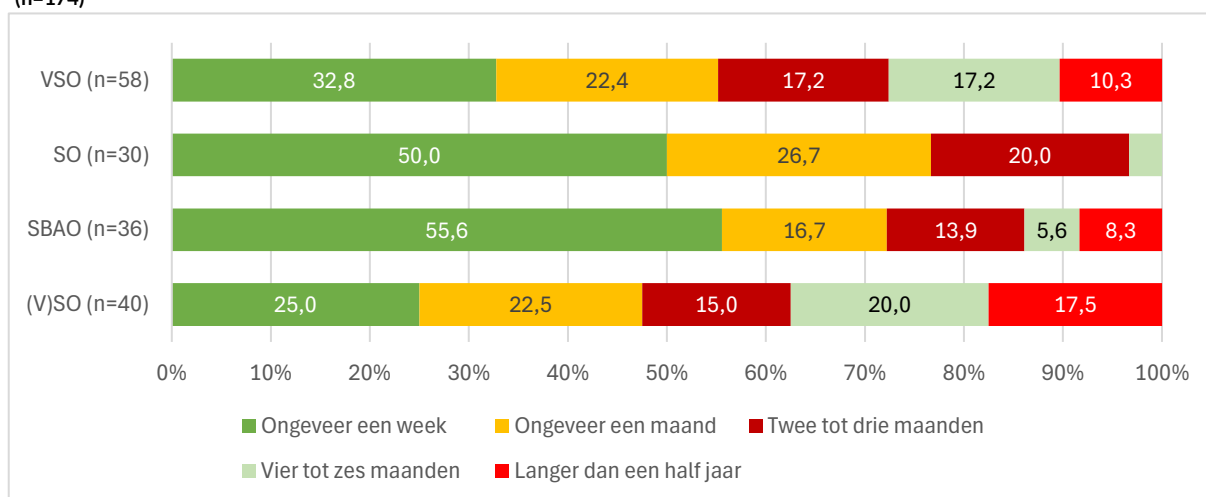
overspannen thuis. Er is geen land mee te bezeilen. De school gaat niet op dergelijke verzoeken in. Een leraar uit het SBO geeft tot slot aan dat ze nooit uitzonderingen maken voor de mobiele telefoon. Bij ondersteuningsbehoeftes worden functies op de Chromebook gebruikt, zoals de dicteer- of voorleesfunctie.

De ouders in de focusgroep ervaren dat de school meedenkt wanneer zij denken dat uitzonderingen nodig zijn: *‘Ja en ze denken wel mee met de leerlingen die wel iets nodig hebben om zich even af te sluiten, ze hebben wel koptelefoons, maar dan is het niet met die mobiele telefoon’ (ouder van een VSO-leerling).*

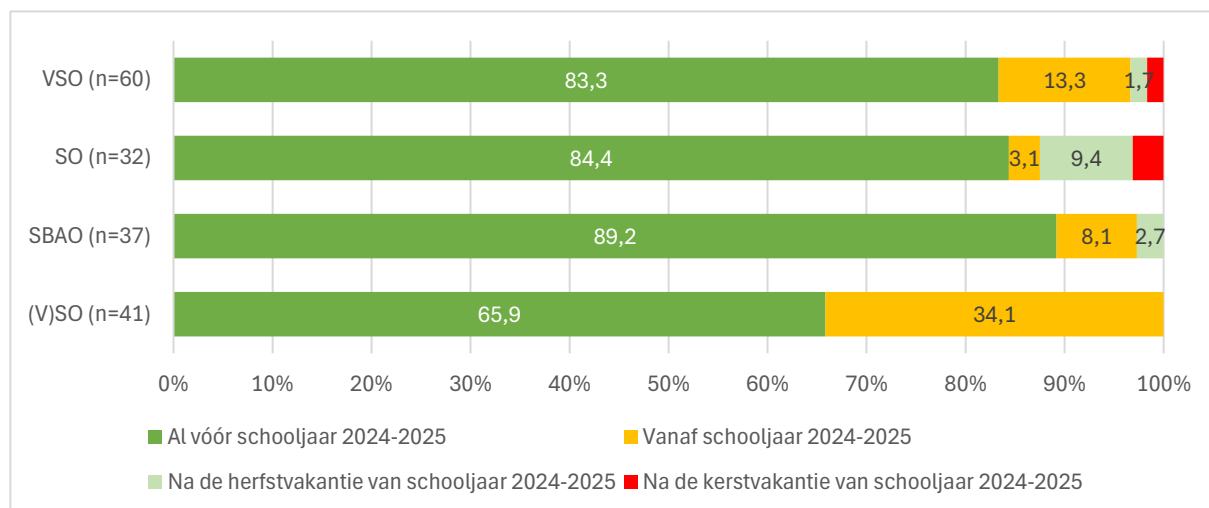
GO-scholen verschillen in hoe lang ze bezig zijn geweest met de beleidsvorming (zie Figuur 59). In het SO en SBAO zijn de helft van de scholen ongeveer een week bezig geweest, van eerste bespreking tot implementatie van het beleid. Op het VSO en het (V)SO deden scholen hier vaak wat langer over.

Figuur 59: Hoe lang is de school bezig geweest met de beleidsvorming, dus van eerste bespreking tot implementatie van het beleid? (n=174)

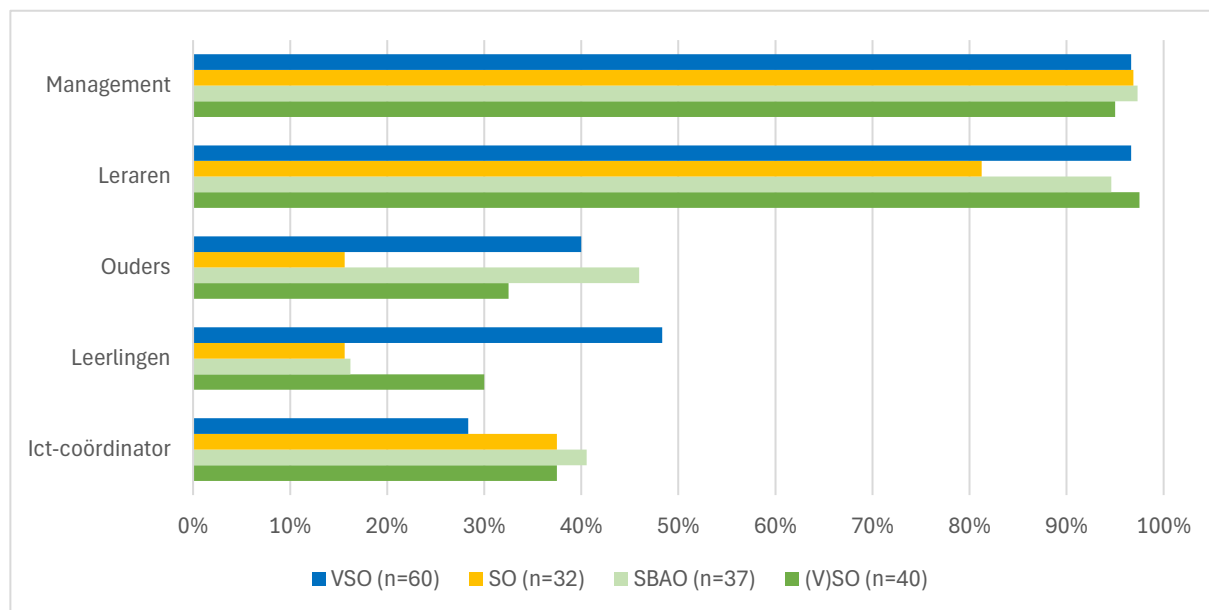
Op de meeste GO-scholen ging het beleid rondom mobiele telefoons en overige devices al in vóór schooljaar 2024-2025 (zie Figuur 60). Dit is in lijn met de nulmeting in het voorjaar van 2024, toen 88,3% zei al beleid te hebben opgesteld (waarvan 72,8% conform de landelijke afspraak). Bijna alle scholen die beleid hadden opgesteld, hadden dit beleid ook al geïmplementeerd (94,8%). Opvallend is dat alle deelnemende scholen in het (V)SO het beleid al in hebben laten gaan vóór schooljaar 2024-2025 óf vanaf dat schooljaar.

Figuur 60: Wanneer is dit beleid ingegaan? (n=170)

Op de meeste GO-scholen zijn in ieder geval het management en leraren betrokken geweest bij de beleidsvorming (zie Figuur 61). Op 28% (VSO) tot 40% ((V)SO) van de GO-scholen is ook een ICT-coördinator betrokken geweest. Verder zijn met name in het VSO ook leerlingen betrokken geweest bij de beleidsvorming. Ouders zijn met name in het VSO en SBAO betrokken geweest.

Figuur 61: Wie zijn betrokken geweest bij de beleidsvorming?*

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 491 antwoorden gegeven door 169 respondenten.

Aan de leraren in de focusgroepen is gevraagd wie betrokken waren bij de beleidsvorming. Op bijna alle scholen is dit beleid in teamoverleg tot stand gekomen. Hier waren dus, in lijn met de bevindingen uit de enquête, management en leraren bij betrokken. Deze leraren zijn tevreden over de mate waarin zij betrokken zijn. Eén leraar uit het VSO gaf aan dat zij de kartrekker was voor de totstandkoming van het beleid. Zij is met een onderbouwd voorstel gekomen en heeft dit voorgelegd aan het bestuur, de ouderraad en leerlingen. Iedereen was

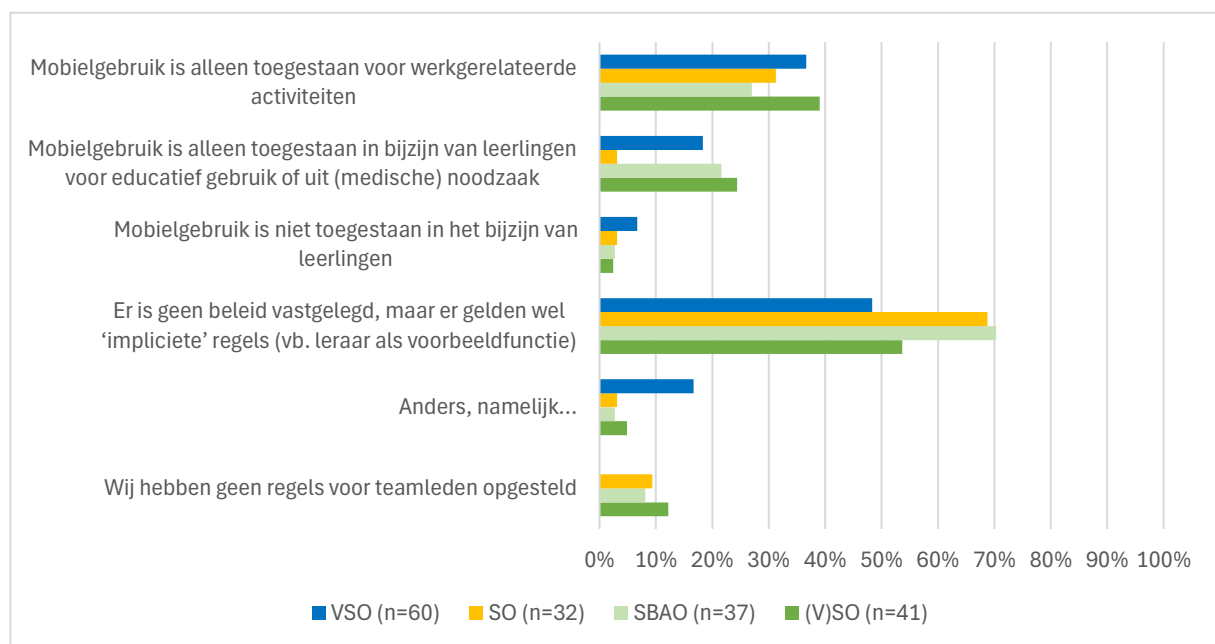
akkoord met dit voorstel, ook al hadden de leerlingen wel een eis: *‘De leerlingen waren ook akkoord, mits er dus alternatieven kwamen, waardoor ze hun tijd konden indelen.’* De school heeft hiernaar geluisterd en gezorgd voor alternatieven in de vorm van spelletjes en een voetbaltafel.

De ouders in de focusgroep zijn niet direct betrokken geweest bij de beleidsvorming. Een van de ouders geeft aan dat het opgestelde beleid wel besproken is in de ouderklankbordgroep, waarna hun mening is gevraagd. De klankbordgroep was in eerste instantie verdeeld, maar is nu wel tevreden: *‘de helft vond het wel een goed idee en de andere helft zei: ‘van mij hoeft het niet’. Het grappige is dat het laatst weer is besproken en dat ouders er wel blij mee waren’* (ouder van VSO-leerling). Ook in de focusgroepen met leerlingen werd aangegeven dat zij niet betrokken zijn bij de beleidsvorming. Een VSO-school presenteerde het nieuwe beleid (‘thuis of in de kluis’) aan de leerlingen als een officieel telefoonverbod: *‘Ze zeiden gewoon van het is een wet geworden dat er een telefoonverbod kwam, dus we zijn wettelijk verplicht dit te doen. Dus leg je telefoon er maar in [de kluis].’* (VSO-leerling).

Op ongeveer de helft van de scholen is er geen beleid vastgelegd voor teamleden, maar gelden er wel ‘impliciete regels’ (zie Figuur 62). Zo wordt aan leraren duidelijk gemaakt dat zij een voorbeeldfunctie hebben. Met name in het SO en SBAO komt dit voor.

Figuur 62: In de landelijke afspraak worden geen expliciete richtlijnen gegeven over hoe scholen om dienen te gaan met gebruik van mobiele telefoons voor teamleden. Is er op uw school beleid geïmplementeerd voor teamleden?*

*Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. In totaal zijn er 219 antwoorden gegeven door 170 respondenten.

Uit de focusgroepen met leraren blijkt dat men op school zich bewust is over de voorbeeldfunctie van leraren als het gaat om devicegebruik, maar hier heeft niet elke school beleid op gemaakt. Leraren spreken elkaar er wel op aan dat ze als rolmodel voor de leerlingen moeten dienen en hun mobiel niet voor persoonlijk gebruik moeten gebruiken tijdens schooluren. Op een SO school is wel gekozen om hier beleid voor op te stellen. Op

deze school is afgesproken dat leraren de telefoon alleen voor werkgerelateerde activiteiten mogen gebruiken, en ook dan zo min mogelijk.

5.3.3 Draagvlak beleid

Uit de focusgroepen met leraren komt naar voren dat het draagvlak voor het gehanteerde beleid onder collega's hoog is. Op één VSO school heerste aanvankelijk enige twijfel onder collega's, vooral omdat ze een cluster vier school zijn. Ze geven veel les aan leerlingen met autisme die soms behoefte hebben aan rust en deze kunnen vinden wanneer zij zich even met een device afzonderen. Inmiddels zijn deze twijfels echter weggenomen en is er veel draagvlak voor het beleid. Ook de ouders gaven aan blij te zijn met het beleid dat op de school van hun kind(eren) wordt gehanteerd. Ze vinden dat de regels duidelijk gecommuniceerd worden en ervaren dit als positief; je moet geen halve signalen geven bij hun kinderen. Een van de ouders gaf aan eerst twijfels te hebben, maar nu niet meer: *'Eerst dacht ik wat gaan ze doen, ze hebben juist hun rust nodig... en ze waren er ook eerst heel erg op tegen... maar mijn dochter heeft nu gewoon een groepje meiden verspreid over school een vriendinnengroepje gemaakt nadat die regels kwamen.'* (ouder van een VSO-leerling).

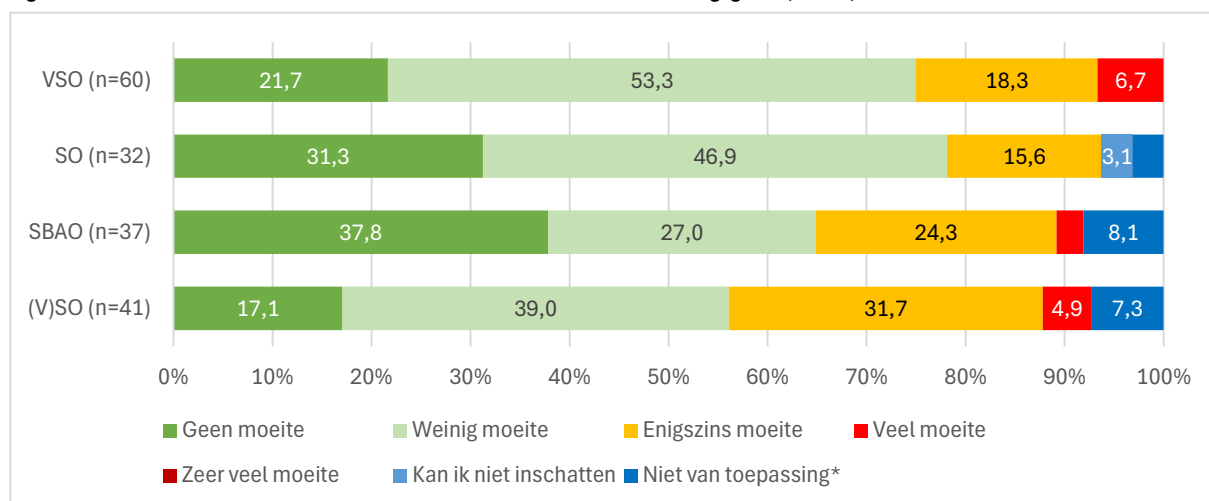
Leerlingen in de focusgroepen mochten vóór 1 januari 2024 of schooljaar 2024-2025 nog telefoons gebruiken in de pauze. Nu mag dat niet meer. In de ene focusgroep gaven enkele leerlingen aan de aangescherpte regels niet leuk te vinden. Ze zouden graag wel hun telefoon bij zich hebben, en vinden het lastig dat zij hun ouders of vrienden op anderen niet makkelijk kunnen bereiken. Ze zijn vooraf ook alleen via een online bericht geïnformeerd, waardoor sommige leerlingen niet goed op de hoogte waren: *'Ik kwam op school na de vakantie en ik dacht de hele school is veranderd.'* (VSO-leerling). Leerlingen op deze school delen het schoolgebouw met een VO-school in het regulier onderwijs waar soepelere regels golden. Dat ervaren ze als oneerlijk. Een deel van de leerlingen vindt dat de regels weg moeten, een ander deel vindt dat de regels moeten worden aangepast, zodat ze in de pauze hun mobieltje weer mogen gebruiken. De leerlingen snappen echter ook wel weer waarom de huidige regels zijn ingesteld. Op een andere kleinschalige VSO-school speelt dit probleem in mindere mate. Hoewel leerlingen het echt vervelend vonden aan het begin, denken ze dat de meesten aan de nieuwe regels gewend zijn en zijn ze ook positief over de nieuwe regels. Op deze school zijn de nieuwe regels ruime tijd van tevoren klassikaal gedeeld. Een leerling merkt wel op dat toen ook werd medegedeeld dat school extra zou investeren in dingen die je in de pauze kunt zonder telefoon, maar dat dit tegenvalt: *'Ik vind het dat het wel meevalt hoeveel school daaraan heeft gedaan. Het hoeft niet allemaal heel veel, maar er zijn niet echt veranderingen geweest.'* (VSO-leerling).

5.3.4 Handhaving beleid

Op het merendeel van de GO-scholen kost het beleid geen tot weinig moeite om te handhaven (zie Figuur 63). Met name in het SO ligt dit aandeel hoog: 78,2%. In het (V)SO heeft een relatief groot aandeel enigszins moeite om het beleid te handhaven, namelijk 31,7% van de deelnemende scholen.

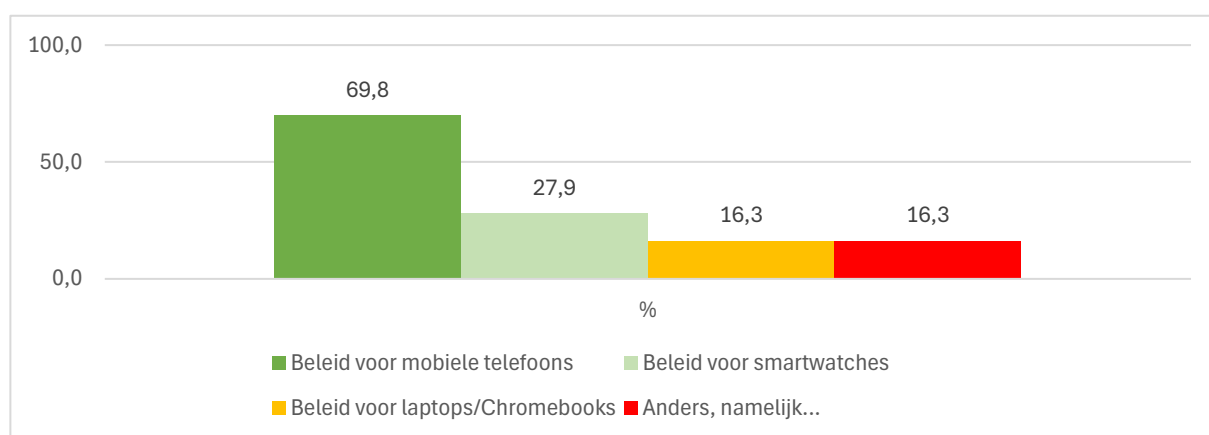
Figuur 63: Hoeveel moeite kost het om het beleid te handhaven sinds deze in is gegaan? (n=170)

*de gehele antwoordoptie luidde: 'Niet van toepassing: het beleid wordt bij ons in de praktijk niet gehandhaafd'

Aan de 43 respondenten die aangaven dat men op hun school enigszins moeite, veel moeite of zeer veel moeite heeft om het beleid te handhaven, is gevraagd welke onderdelen lastig zijn om te handhaven (zie Figuur 64). Met name het beleid voor mobiele telefoons is op de scholen van deze respondenten lastig te handhaven. Onder de optie 'anders, namelijk...' benoemden respondenten bijvoorbeeld dat het beleid voor leraren lastig te handhaven is (n=3), en dat het beleid lastig blijft voor (een deel van) de leerlingen (n=2).

Figuur 64: Welke onderdelen zijn lastig te handhaven?*

* Men kon meerdere antwoorden kiezen op deze vraag. Er zijn 56 antwoorden gegeven door 43 respondenten. Omdat deze vraag is beantwoord door een kleine groep respondenten, zijn de antwoorden niet gesplitst op onderwijssoort.

Over het algemeen ervaren de leraren uit de focusgroepen dat weinig handhaving nodig is, omdat de regels duidelijk en zichtbaar genoeg zijn voor leerlingen. De leraren uit het VSO en SBO voegen hieraan toe dat de kleinschaligheid op hun scholen consequente handhaving wellicht ook makkelijker maken dan voor grotere scholen in het reguliere VO. Als voorbeeld noemt een leraar uit het VSO dat zij een dagelijks opstartmoment met de mentor hebben en dat deze bij wijze van spreken ook per leerling weet welk mobieltje deze heeft: 'Dat is ook natuurlijk een verschil, hè? Of je nou een mobiel meeneemt naar een reguliere school waarin je geen opstart moment hebt. ... Als die mentor er niet is, dan zie je ook wel dat leerlingen proberen

die mobiel bij zich te houden.’ Geen van de leraren ervaart weerstand vanuit ouders, overige leraren of leerlingen over het beleid.

Leerlingen in de focusgroepen wisten duidelijk te benoemen wat de consequenties waren wanneer ze zich niet aan de regels houden. Op de eerste school is duidelijk dat je of je telefoon inlevert, of naar huis gaat. Ze zijn ook strenger gaan handhaven sinds de herfstvakantie. Op de tweede school wordt op een soortgelijke manier gehandhaafd: *‘Zo van waarschuwing van ja, leg je telefoon maar terug. Als je dat niet doet, dan krijg je een waarschuwing en bij drie waarschuwingen wordt je eruit gegooit. Dus dat is heel simpel.’* (VSO-leerling). Voor leerlingen in de eerste leerjaren van het VSO, geldt dat ze niet beter wisten en is het telefoonbeleid dan ook geen issue.

Obstakels

Onderdelen die wel soms lastig te handhaven zijn, betreffen het grijze gebied bij individuele uitzonderingen, zo benoemden twee leraren van een VSO school in cluster vier. Wanneer leerlingen zeggen muziek nodig te hebben om rustig te worden, is daarom nu afgesproken dat deze leerlingen een ouderwetse MP3-speler zonder scherm meenemen. Ook leerlingen die stiekem proberen een spelletje te openen op de Chromebook vragen soms extra aandacht.

Ouders gaven in hun focusgroep aan dat ze het fijn vinden dat leraren weinig op hun mobiele telefoon zitten, maar wel altijd bereikbaar zijn voor nood-communicatie. Een ouder benoemde dat deze altijd de mentor van de leerling een bericht kan sturen, waarna de mentor naar de leerling loopt met het bericht. Dit kon wel lastig zijn voor kleine berichten (zoals een reminder om boeken mee naar huis te nemen).

Succesfactoren

Leraren binnen de focusgroepen ervaren duidelijke communicatie naar alle partijen, en eenduidig beleid zonder grijs gebied als succesfactoren voor een goed hanteerbaar beleid. Leraren ervaren geen discussie als er sprake is van duidelijke afspraken en al het personeel zich aan de afspraak houdt. Eén leraar uit het VSO voegde hieraan toe dat het belangrijk is om te controleren of de telefoon is ingeleverd. Op diens school hebben ze een open telefoonkuis per lokaal, met een vast plekje per leerling.

5.3.5 Ervaren effecten

Aan de scholen die al beleid in hebben laten gaan (sinds, dan wel al voorafgaand aan de landelijke afspraak), is gevraagd naar de effecten die zij hebben ervaren van de landelijke afspraak.

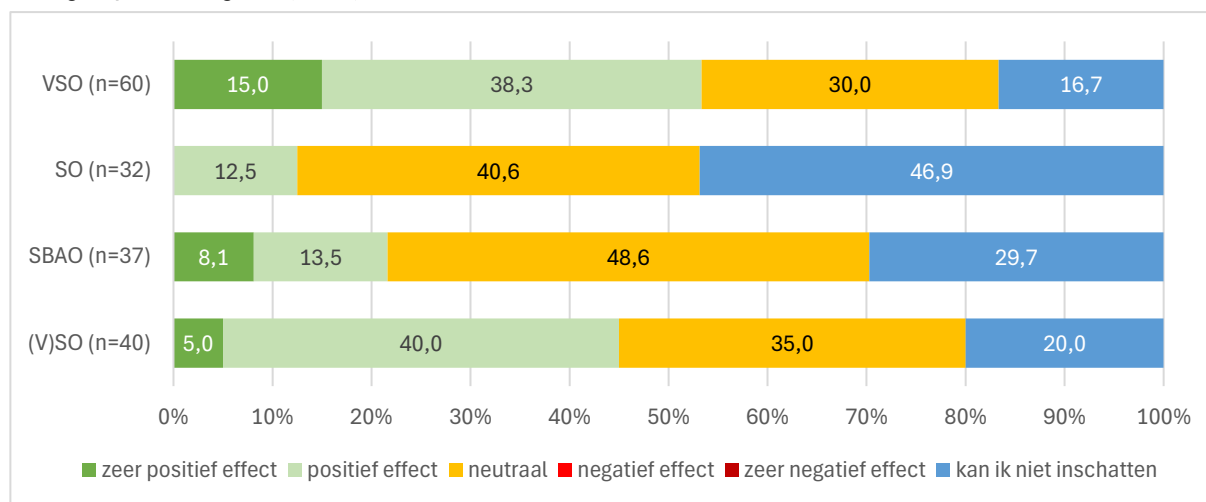

Op ongeveer de helft van de VSO en (V)SO scholen zien respondenten een positief tot zeer positief effect van de landelijke afspraak op de concentratie en oplettendheid van leerlingen op hun school (zie Figuur 65). Dit zijn onderwijssoorten waar leerlingen vaker zelf een mobiele telefoon hebben en er een duidelijkere afname werd gezien van het aantal telefoons in de klas sinds de landelijke afspraak.

Op onderwijssoorten met jongere leerlingen (die waarschijnlijk nog geen telefoon hebben), wordt vaker aangegeven dat er geen effect te zien is, of dit effect niet is in te schatten.

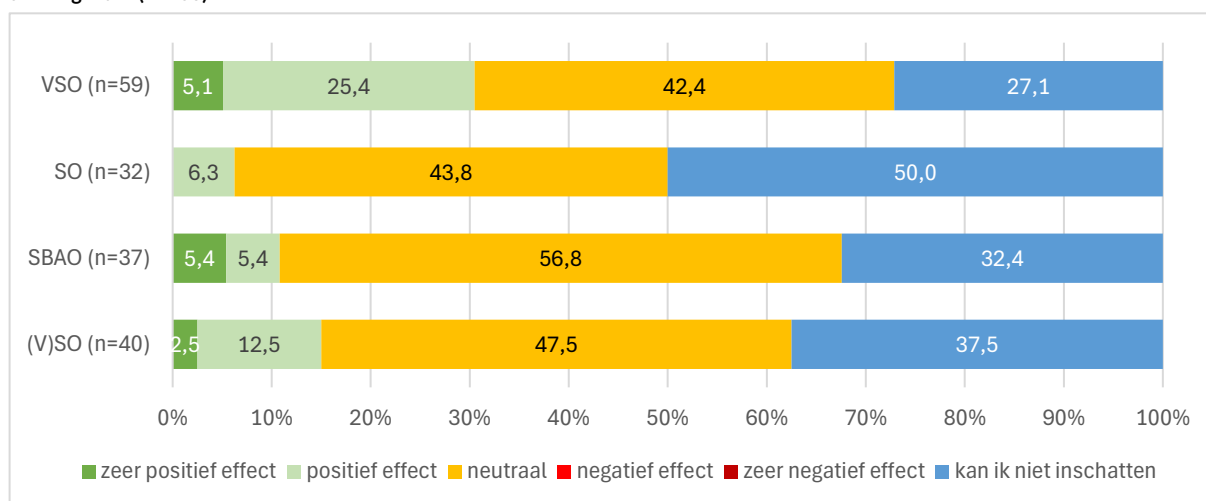
40,6% van de SO-scholen en 48,6% van de SBAO-scholen denkt dat het effect ‘neutraal’ is, en 46,9% en 29,7% kon het effect niet goed inschatten. Op geen van de GO-scholen wordt een negatief effect ervaren.

Figuur 65: Wat voor een effect heeft de landelijke afspraak over mobiele telefoons tot nu toe op de concentratie en oplettendheid van leerlingen op uw school gehad? (n=169)

Scholen zien minder vaak een effect van de landelijke afspraak op de leerprestaties van leerlingen op hun school (zie Figuur 66). In het VSO ligt het aandeel dat een positief tot zeer positief effect ervaart het hoogste, namelijk op 30,5% van de scholen. Ten tijde van de nulmeting lagen de verwachtingen hoger. Toen werd op 46,3% van alle GO-scholen een positief tot zeer positief effect van de landelijke afspraak op de leerprestaties van hun leerlingen verwacht. Met name binnen het VSO werd toen een positief tot zeer positief effect verwacht, namelijk op 63,3% van de deelnemende scholen. Op geen van de GO-scholen wordt een negatief effect ervaren.

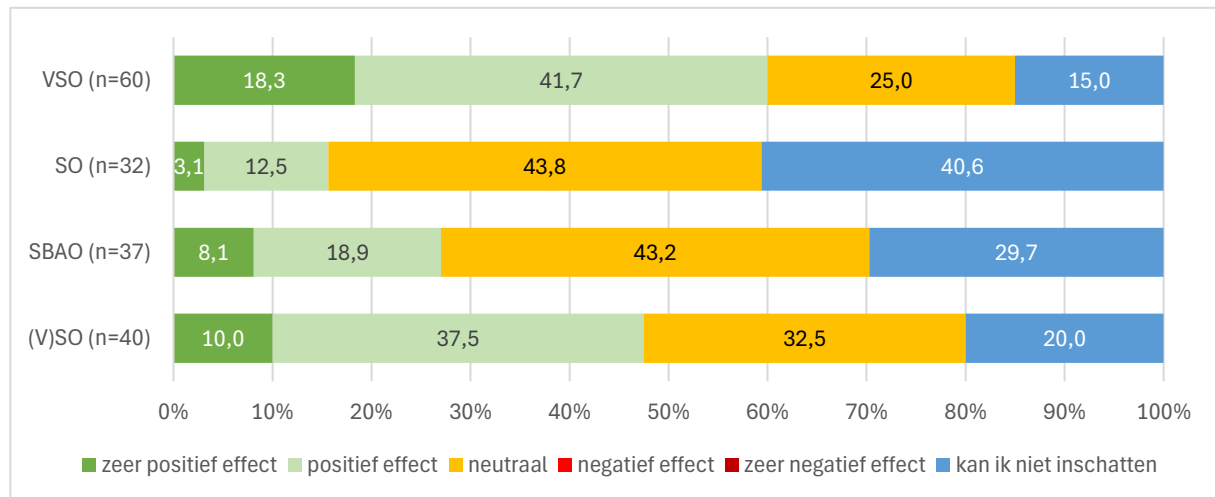
Figuur 66: Wat voor een effect heeft de landelijke afspraak over mobiele telefoons tot nu toe op de leerprestaties van leerlingen op uw school gehad? (n=168)

Met name binnen het VSO en (V)SO worden (zeer) positieve effecten ervaren van de landelijke afspraak op het welbevinden van leerlingen en het school- en klasklimaat (zie

Figuur 67). In het VSO ervaart 60% van de respondenten een positief tot zeer positief effect en in het (V)SO is dit 47,5%. In het SO ligt dit aandeel het laagst: 15,6% van de respondenten ervaart een positief tot zeer positief effect. Ten tijde van de nulmeting lagen de verwachtingen hoger: zo verwachtte 41,8% van de deelnemende scholen in het SO destijds een (zeer) positief effect van de landelijke afspraak op het welbevinden van leerlingen en het school- en klasklimaat, en lag dit aandeel aanzienlijk hoger in de overige onderwijssoorten binnen het GO.

Figuur 67: Wat voor een effect heeft de landelijke afspraak over mobiele telefoons tot nu toe op het welbevinden van leerlingen en het school- en klasklimaat op uw school gehad? (n=169)

De leraren uit de focusgroepen ervaren verschillende positieve effecten van hun beleid rondom mobieltjes en overige devices. Zo ervaren alle leraren een positief effect van het beleid op de concentratie van leerlingen, aangezien ze minder afleidingen hebben. Een leraar uit het VSO ervaart bovendien dat leerlingen nu daadwerkelijk huiswerk maken tijdens tussenuren. Over een mogelijk effect op leerprestaties durven leraren niets te zeggen. Zij zien zelf geen verschillen. Leraren ervaren ook een positief effect op het school- en klasklimaat. Zo observeren ze minder pestgedrag en meer sociale interactie tussen leerlingen. Een leraar uit het SBO zit tijdens de pauze met zijn leerlingen aan één grote tafel, zonder tv of andere beeldschermen en merkt dat de hele klas dit waardeert: *‘We weten meer van elkaar en kunnen meer van elkaar hebben.’*

Ouders ervaren vooral dat hun kinderen het gezelliger op school lijken te hebben en dat leerlingen in de pauze meer contact onderling hebben. Iedereen lijkt zich te kunnen vermaken. Een van de ouders hoort nu meer verhalen dan *‘naast elkaar zitten en niet communiceren, terwijl ze op hun mobiel zitten’* (ouder van VSO-leerling). De ouders zien geen effect op leerprestaties.

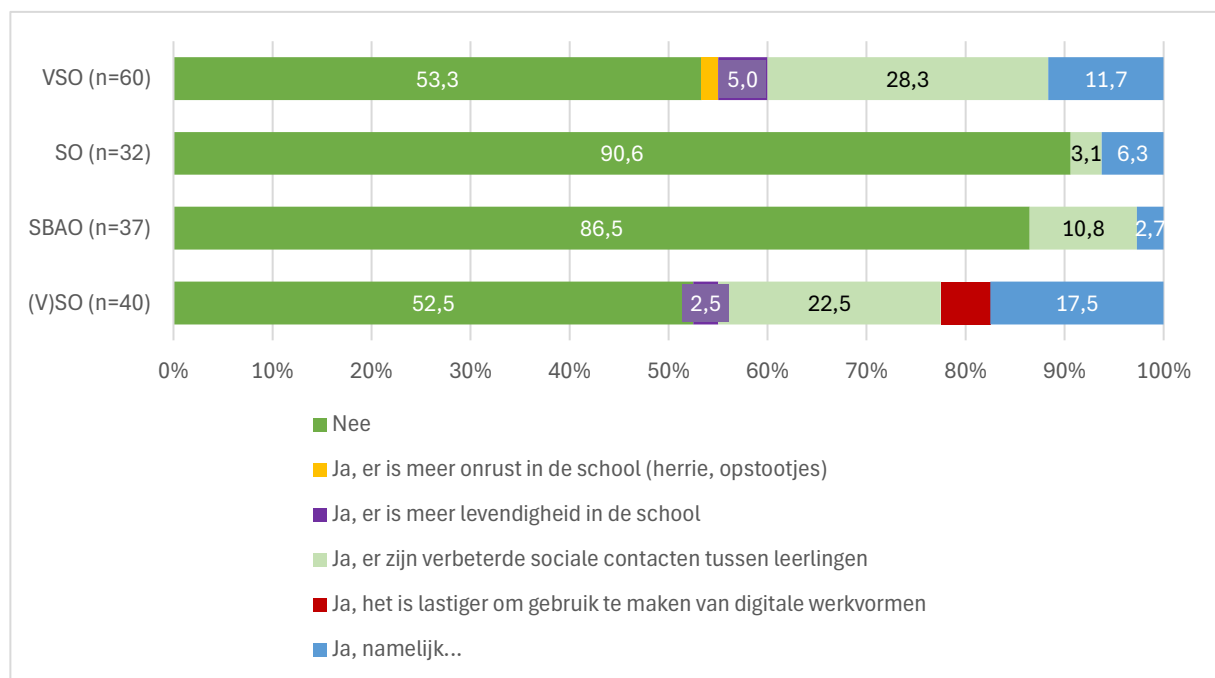
Leerlingen benoemden verschillende positieve effecten als gevolg van de aangescherpte regels op hun school. Ze merken dat leerlingen onderling meer sociaal contact hebben en met grotere groepen in de aula zitten: *‘Normaal zat ik alleen, maar nu zit ik wel in een groepje.’* (VSO-leerling). Daarnaast merken leerlingen minder pestgedrag tijdens school: *‘Toen ik bijvoorbeeld in de eerste zat toen mochten telefoons nog, en toen waren er heel veel leerlingen die*

stiekem foto's van elkaar gingen maken. Dat was nogal hinderlijk als je dat niet wou en ze deden dat nog steeds.' (VSO-leerling). Meerdere leerlingen benoemden ook dat ze beter presteren zonder telefoon: 'Nou ja, er waren vroeger wel leerlingen die stiekem hun telefoon meenamen in de les vroeger. En als je geluk hebt dan kan je gewoon op je telefoon zitten, maar bij de leerlingen die dat deden die boekten wel minder resultaten dan de leerlingen die de telefoon gewoon netjes wegleggen en gewoon goed opletten en zo.' (VSO-leerling).

Op de vraag of men op hun school ook (onbedoelde) andere effecten van de landelijke afspraak ervaart, antwoordde 32,5% van de scholen dat dit inderdaad het geval was. We hebben de open toelichtingen van respondenten die ook (onbedoelde) andere effecten ervaren van de landelijke afspraak gehercodeerd (zie Figuur 68). Met name in het VSO en (V)SO wordt gerapporteerd dat er verbeterde sociale contacten tussen leerlingen zijn. Zeventien respondenten gaven een toelichting die lastig waren om te hercoderen. Op zes scholen worden geen (onbedoelde) andere effecten hadden, doordat zij al meerdere schooljaren beleid hadden. Overige toelichtingen waren onder andere dat het mobiel-gebruik buiten de school de school doorgaat waardoor dit alsnog de school binnenkomt (n=2), dat leerlingen zo lang mogelijk op hun mobiel blijven, bijvoorbeeld in pauzes (n=2), of dat deze effecten lastig te beoordelen zijn (n=2).

Figuur 68: (Onbedoelde) andere effecten van de landelijke afspraak (n=169)

Eén leraar uit het VSO merkt wel dat enkele leerlingen gedurende het jaar toch weer achter hun Chromebook zijn gaan zitten, ook in de pauze. Voor leerlingen met bijvoorbeeld internaliserende problematiek kan het lastig zijn om aansluiting te vinden. In de focusgroepen met leerlingen gaf een leerling aan dat hij nu altijd alleen zit in de pauzes. Een andere leerling gaf aan dat hij juist vóór het telefoonbeleid alleen zat in de pauzes op zijn telefoon, maar nu vaker in een groepje met leeftijdsgenoten.

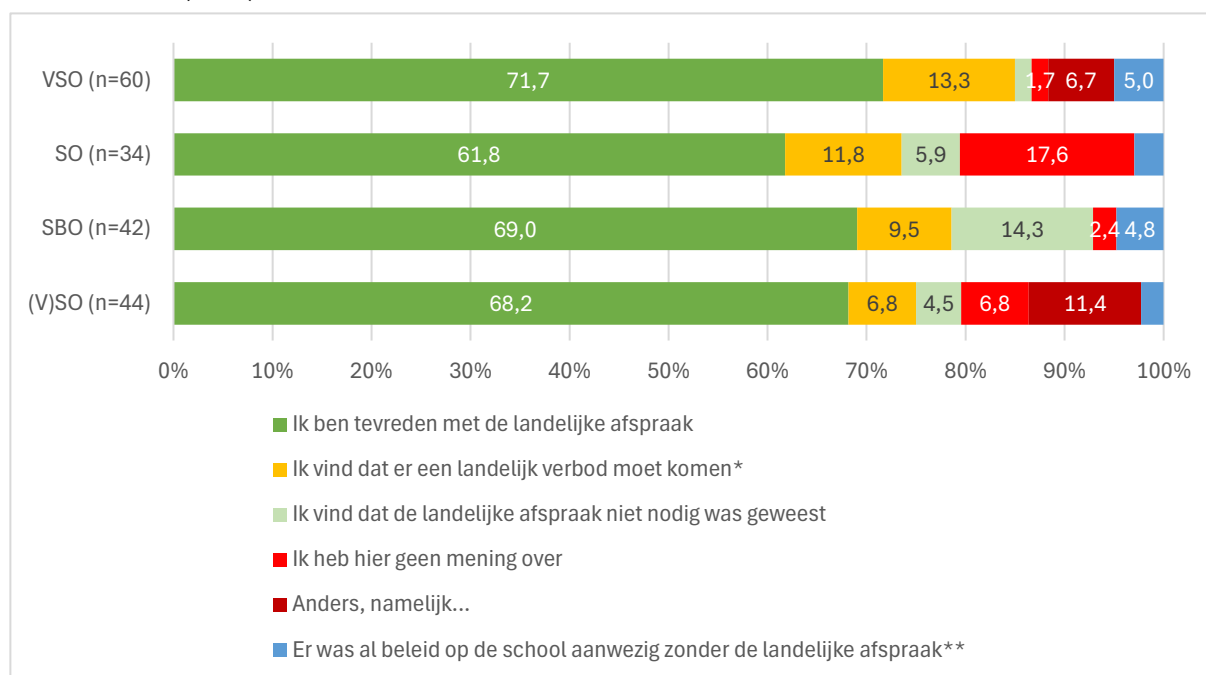
In de focusgroep met ouders wordt opgemerkt dat de ‘slechte dingen’ in de klassenapp nu na school gebeuren. Het is mogelijk dat een deel van het probleem simpelweg verschuift. Ook enkele leerlingen benoemden in de focusgroepen (onbedoelde) negatieve gevolgen van de aangescherpte regels op hun scholen. Zo noemt een leerling dat er soms meer onrust is in de pauze, omdat leerlingen elkaar makkelijker op gaan stoken. Daarnaast werd door enkele leerlingen opgemerkt dat het lastig is dat zij hun ouders of vrienden op anderen niet makkelijk kunnen bereiken.

5.3.6 Tevredenheid en draagvlak voor de landelijke afspraak

Het merendeel van scholen in het GO (68,3%) is tevreden over de landelijke afspraak als instrument om met mobiele telefoons en andere devices om te gaan op school (zie Figuur 69). Het SO blijft hierin iets achter ten opzichte van de andere onderwijssoorten, met 61,8%. Binnen het SBO vindt 14,3% van de respondenten dat er een landelijk verbod moet komen. Dit is een iets groter aandeel van de respondenten dan binnen de andere onderwijssoorten. Daarnaast valt op dat binnen het SO een relatief groot aandeel van de respondenten geen mening heeft hierover, namelijk 17,6%. Voor negen scholen is via de antwoordoptie ‘anders, namelijk...’ toelichting gegeven. Op drie VSO-scholen vindt men bijvoorbeeld dat scholen zelf beleid moeten kunnen maken en dit zelf moeten kunnen bepalen. Voor de (V)SO-scholen geldt dat twee scholen liever een landelijk verbod op sociale media zien voor (jonge) kinderen.

Figuur 69: Bent u tevreden over de landelijke afspraak als instrument om met mobiele telefoons en andere devices om te gaan op school, of moet dit anders? (n=180)

* De gehele antwoordoptie in de vragenlijst luidde: ‘Ik vind dat er een landelijk verbod op (niet-educatief/medisch) gebruik van mobiele telefoons en andere devices moet komen’

** Dit item is na hercodering toegevoegd.

Tot slot hebben 26 respondenten een afsluitende opmerking achtergelaten. De meeste van deze opmerkingen zijn inhoudelijk onder te verdelen op onderstaande thema’s:

- 1) Extra benadrukking dat de scholen al beleid/regelgeving hanteerden vóór de landelijke afspraak (n=11).
- 2) Kinderen blijven ondanks beleid nog steeds de devices gebruiken of hebben het nodig buiten schooltijd (n=5).
- 3) Rol van ouders mag niet vergeten worden (n=3).
- 4) Er is voor de school geen noodzaak om beleid in te voeren/nooit last gehad van mobiele telefoons en overige devices (n=2).
- 5) Er is landelijk beleid nodig over verantwoord omgaan met sociale media (n=2).
- 6) Er gebeuren nu leuke dingen in school (n=2).
- 7) De afspraak sluit niet goed aan op het GO: onvoldoende rekening gehouden met leerlingen in ZMLK (zeer moeilijk lerende kinderen) onderwijs (n=1).

De leraren in de focusgroepen zijn tevreden met de landelijke afspraak. Leraren van twee VSO scholen zien ook de eventuele meerwaarde van een landelijk verbod, omdat ze vinden dat scholen die geen duidelijk beleid doorvoeren hun leerlingen tekortdoen: *'Ik zou wel pleiten voor een verplichting dat het landelijk ook gewoon door iedereen wordt doorgevoerd, want ik durf wel te zeggen dat wij best wel uniek zijn dat we het zo strak hebben doorgevoerd.'* De leraar in het SBO is wat terughoudender over een wettelijk verbod. Deze leraar waardeert de vrijheid voor scholen om eigen keuzes te maken, maar maakt zich wel zorgen over scholen die geen beleid voeren ondanks de bekende risico's van schermgebruik. Alle ouders die we spraken in de focusgroep, waren tevreden met de uitwerking die de landelijke afspraak op de school van hun kinderen had.

5.4 Conclusie

Huidig beleid en effect van de afspraak

- Op de verreweg de meeste GO-scholen (93,1%) wordt op dit moment beleid gehandhaafd voor het gebruik van mobiele telefoons en andere devices in de klas
- De meeste GO-scholen hanteren een telefoonverbod op het gehele schoolterrein of laten de telefoon inleveren aan het begin van elke les.
- De uitwerking van het beleid verschilt duidelijk tussen de verschillende onderwijssoorten. Onderwijssoorten waar (ook) oudere leerlingen zitten zoals het VSO en (V)SO zien een duidelijke afname in het aantal leerlingen dat een mobiele telefoon meeneemt.
- In het SO en SBAO geldt dat leerlingen sowieso al minder vaak een mobiele telefoon meenamen naar school. Op deze scholen is na de landelijke afspraak dan ook weinig veranderd als het gaat om het telefoongebruik.
- Weinig GO-scholen ervaren het niet-educatief gebruik van mobiele telefoons als probleem. Met name in het VSO geldt dat telefoongebruik voor de landelijke afspraak wel als een probleem werd gezien, maar dat is afgenomen sinds de landelijke afspraak is ingegaan (een afname van 33,1% naar 16,1%).
- Scholen geven aan dat uitzonderingen vanwege medische noodzaak niet vaak voorkomen; vrijwel alle scholen geven aan dat het om niet meer dan een vijfde van de leerlingen gaat.
- Op ongeveer de helft van de scholen is er geen beleid vastgelegd voor teamleden, maar gelden er wel 'impliciete regels'. Hierbij gaat het vooral over dat teamleden een voorbeeldfunctie voor leerlingen hebben.
- 53,3% van de VSO en 45% van de (V)SO scholen ziet een positief (zeer) positief effect van de landelijke afspraak op de concentratie en oplettendheid van leerlingen.
- Op leerprestaties ziet 30,5% van de VSO-scholen en 15,0% van de (V)SO-scholen een (zeer) positief effect.
- 60% van de VSO-scholen en 47,5% van de (V)SO-scholen ziet een positief effect op welbevinden en schoolklimaat.
- Voor SBAO en SO geldt dat een groot deel van de scholen geen effect ziet van de afspraak of dit effect niet in te kunnen schatten.

Beleidsvorming:

- Beleid is meestal zorgvuldig opgesteld: vooral management en leraren waren betrokken, soms ook leerlingen en ouders.
- Smartwatches en laptops zijn met regelmaat meegenomen in het beleid, maar beleid hiervoor is soms minder scherp geformuleerd.

Handhaving:

- Op het merendeel van de GO-scholen kost het beleid geen tot weinig moeite om te handhaven.
- Succesfactoren zijn heldere communicatie naar alle partijen toe, het voorkomen van grijze gebieden en consequente controle.
- Alle gesproken leerlingen weten duidelijk de regels en consequenties van het schenden daarvan te benoemen.

Tevredenheid en draagvlak:

- Uit de focusgroepen blijkt breed draagvlak onder leraren, schoolleiders en ouders voor het gevoerde beleid; aanvankelijke twijfels zijn meestal weggenomen.
- Een kleine groep pleit voor verdere wettelijke verankering, vooral om scholen die nog geen beleid voeren te stimuleren.
- Gesproken leerlingen zijn enigszins verdeeld: sommigen waarderen de nieuwe regels, anderen missen hun telefoon, maar zien ook dat er meer gezelligheid heerst in de school.
- Het merendeel van scholen in het GO is tevreden over de landelijke afspraak als instrument om met mobiele telefoons en andere devices om te gaan op school (68,3%).

Literatuur

- Beland, L. P., & Murphy, R. (2016). Ill communication: technology, distraction & student performance. *Labour Economics*, 41, 61–76.
- Beneito, P. & Vicente-Chirivella, O. (2022). Banning mobile phones in schools: evidence from regional-level policies in Spain, *Applied Economic Analysis*, 30, p. 153–175
- Boer, M, van Dorsselaer, S., de Looze, M., de Roos, S., Brons, H., Van den Eijnden, R., Monshouwer, K., Huijnk, W., Ter Bogt, T., Vollebergh, W. & Stevens, G. (2022). HBSC 2021, *Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*, Universiteit Utrecht.
- Cakirpaloglu, S. D., Čech, T., Maléřová, M., & Adámková, H. (2020). The effect of mobile phone ban in schools on the evaluation of classroom climate. In *EDULEARN20 Proceedings* (pp. 3204–3212). IATED.
- Carrión Braakman, I., Krepel, A., De Wit, M., Haanstra, J., Van der Ploeg, S., De Roode, J., & Van de Vrie, M. (2024). *Monitoring landelijke afspraak mobiele telefoons en andere devices in de klas. Tussenrapport nulmeting*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut, Utrecht: Oberon Onderzoek en Advies. Rapport 1133.
- Casey, B. J., & Caudle, K. (2013). The teenage brain: Self control. *Current directions in psychological science*, 22(2), 82–87.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). *Wat voeren jongeren online uit? Nederland in cijfers 2020*.
- Gao, Q., Yan, Z., Zhao, C., Pan, Y., & Mo, L. (2014). To ban or not to ban: Differences in mobile phone policies at elementary, middle, and high schools. *Computers in Human Behavior*, 38, 25–32.
- Heckman, J. J., & Kautz, T. (2012). Hard evidence on soft skills. *Labour economics*, 19(4), 451–464.
- Huey, M. & Giguere, D. (2022). The Impact of Smartphone Use on Course Comprehension and Psychological Well-Being in the College Classroom, *Innovative Higher Education*.
- Kates, A. W., Wu, H., & Coryn, C. L. (2018). The effects of mobile phone use on academic performance: A meta-analysis. *Computers & Education*, 127, 107–112.
- Kay, R.H. & Schellenberg, D. (2017), Integrating an BYOD Program in High School English: Advantage or Distraction? Conference paper.
- Kessel, D., Lif Hardardottir, H. & Tyrefors, B. (2019). *The impact of banning mobile phones in Swedish secondary schools*, IFN Working Paper, No. 1288, Research Institute of Industrial Economics.
- Kennisnet (2024). *Schoolbeleid voor smartphones*. <https://www.kennisnet.nl/beleid-en-organisatie/smartphonebeleid-op-school-deze-stappen-helpen-je-op-weg/>
- Kennisrotonde. (2017). Hoe kunnen scholen negatieve effecten van niet-educatief gebruik van smartphones in de klas bij 10- tot 18-jarige leerlingen tegengaan? (KR. 216).
- Kennisrotonde (2023a). *Wat zijn de effecten van (een verbod op) het gebruik van smartphones in de klas op het welbevinden van leerlingen in het vo?* (KR. 1681). Kennisrotonde.
- Kennisrotonde (2023b). *Wat zijn de effecten van (een verbod op) smartphones, laptops en tablets in de les en op school op de leerprestaties van vo-leerlingen en mbo-studenten?* (KR. 1597/1602) Kennisrotonde.
- Kirschner, P.A. (2023). “Mobieltjes in de Klas” voor het rondetafelgesprek met de leden van de Tweede kamer Commissie Onderwijs, d.d. 12 april 2023.
- Pijpers, R. et al. (2021). *Handboek Digitale Geletterdheid 2021/2022*. Kennisnet.
- Pouwels, J. L., Vreeswijk, L., van den Berg, Y., & Daalmans, S. (2024). Telefoons de school uit: Betutteling of broodnodig? Betekenisgeving van leerlingen, ouders en leerkrachten aan het “thuis of in de kluis”-beleid, *Behavioural Science Institute, Radboud Universiteit, Nijmegen*.
- Saab, N. (2023). *Position paper: Effectiviteit van de mobiele telefoon in de les en randvoorwaarden voor effectief gebruik*. <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2023Z06144&did=2023D14565>

- Schmidt, S. J. (2020). Distracted learning: Big problem and golden opportunity. *Journal of Food Science Education*, 19(4), 278–291.
- Siebers, T., Beyens, I., & Valkenburg, P. M. (2024). The effects of fragmented and sticky smartphone use on distraction and task delay. *Mobile Media & Communication*, 12(1), 45–70.
- Sheng, M., & Lipscombe, K. (2024). An Exploration of Mobile Phone Policies and Associated Leadership Implications for School Leaders: A Systematic Review and Document Analysis. *Leadership and Policy in Schools*, 1–19.
- Wang, J., Tigelaar, D., Zhou, T., & Admiraal, W (2023). The effects of mobile technology usage on cognitive, affective and behavioural learning outcomes in primary and secondary education: A systematic review with meta-analysis. *Journal of Computer Assisted Learning*, 39, 301–328.
- Yang, H. L., & Xiang, J. J. (2024). Mobile learning and students' academic achievement: A second-order meta-analysis study. *Journal of Educational Computing Research*, o(0).

Bijlagen

Vergelijking steekproef en de landelijke verdeling van schoolvestigingen Voortgezet onderwijs

Tabel 1. Verdeling naar regio

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
Noord	120	37,9	650	40,0
Midden	134	42,3	679	41,8
Zuid	63	19,9	295	18,2
Totaal	317	100,0	1624	100,0

Tabel 2. Verdeling naar onderwijsniveau

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
Alleen Pro	44	13,9	150	9,2
Vmbo*	90	28,4	602	37,1
Havo/vwo	36	11,4	207	12,7
Zowel vmbo/pro als havo/vwo	136	42,9	574	35,3
Brugjaar	11	3,5	91	5,6
Totaal	317	100,0	1624	100,0

* Een klein deel van deze vestigingen biedt ook pro aan, namelijk 4 vestigingen in de steekproef.

Tabel 3. Verdeling naar stedelijkheidsscores

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
1: Zeer sterk stedelijk	83	26,2	467	28,8
2: Sterk stedelijk	124	39,1	574	35,3
3: Matig stedelijk	70	22,1	325	20,0
4: Weinig stedelijk	34	10,7	208	12,8
5 Niet-stedelijk	6	1,9	49	3,0
Missend	-	-	1	0,1
Totaal	317	100,0	1624	100,0

Tabel 4. Verdeling naar leerlingaantal op de schoolvestiging*

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
Zeer klein: <228	60	19,5	288	20,0
Klein: 228 – 414	51	16,6	283	19,7
Middelgroot: 415 – 653	55	17,9	289	20,1
Groot: 654 – 1060	64	20,8	288	20,0
Zeer groot: > 1060	77	25,1	291	20,2
Leerlingaantal onbekend	10	-	185	-
Totaal	317	100,0	1439	100,0

* Cut-off leerlingaantallen vastgezet op basis van 20% valide cases van het totale aantal VO-scholen in Nederland.

Basisonderwijs

Tabel 5. Verdeling naar regio

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
Noord	120	38,3	2382	38,7
Midden	137	43,8	2434	39,6
Zuid	56	17,9	1332	21,7
Totaal	313	100,0	6148	100,0

Tabel 6. Verdeling naar stedelijkheidsscores

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
1: Zeer sterk stedelijk	57	18,2	980	15,9
2: Sterk stedelijk	62	19,8	1516	24,7
3: Matig stedelijk	59	18,8	1077	17,5
4: Weinig stedelijk	59	18,8	1107	18,0
5 Niet-stedelijk	76	24,3	1468	23,9
Totaal	313	100,0	6148	100,0

Tabel 7. Verdeling naar leerlingaantal op de schoolvestiging*

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
Zeer klein: <108	51	16,3	1232	20,1
Klein: 108 – 171	57	18,2	1240	20,2
Middelgroot: 172 – 225	83	26,5	1226	20,0
Groot: 226 – 318	53	16,9	1208	19,7
Zeer groot > 319	69	22,0	1225	20,0
Leerlingaantal onbekend	-	-	17	-
Totaal	313	100,0	6148	100,0

* Cut-off leerlingaantallen vastgezet op basis van 20% valide cases van het totale aantal BO-scholen in Nederland.

Gespecialiseerd onderwijs

Tabel 8. Verdeling naar regio

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
Noord	72	35,8	323	36,1
Midden	86	42,8	376	42,1
Zuid	43	21,4	195	21,8
Totaal	201	100,0	894	100,0

Tabel 9. Verdeling naar onderwijssoort*

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
VSO	62	30,8	82	9,3
SBO	49	24,4	269	30,1
SO	40	19,9	111	12,4
(V)SO	50	24,8	431	48,2
Totaal	201	100,0	894	100,0

* Het verschil tussen het aandeel (V)SO-scholen in de groep respondenten en de landelijke verdeling, wordt veroorzaakt doordat voor alle (V)SO scholen in de respondentgroep op de desbetreffende schoolsites is gecontroleerd welk type onderwijs daadwerkelijk wordt gegeven. Hierdoor is de categorie (V)SO uiteindelijk kleiner geworden, en de categorieën VSO en SO groter.

Tabel 10. Verdeling naar stedelijkheidsscores

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
1: Zeer sterk stedelijk	60	29,9	227	25,4
2: Sterk stedelijk	65	32,3	346	38,7
3: Matig stedelijk	39	19,4	127	19,2
4: Weinig stedelijk	27	13,4	106	11,9
5 Niet-stedelijk	10	5,0	43	4,8
Totaal	210	100,0	894	100,0

Tabel 11. Verdeling naar leerlingaantal op de schoolvestiging*

	Respondenten		Landelijke verdeling	
	N	%	N	%
Zeer klein: <59	33	16,9	174	20,0
Klein: 59 – 94	34	17,4	177	20,3
Middelgroot: 95 – 126	39	20,0	171	19,7
Groot: 127 – 176	51	26,2	175	20,1
Zeer groot: > 176	38	19,5	173	19,9
Leerlingaantal onbekend	6	-	24	-
Totaal	201	100,0	894	100,0

* Cut-off leerlingaantallen vastgezet op basis van 20% valide cases van het totale aantal GO-scholen in Nederland.